

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Academicæ quaestiones

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TULLII CICERONIS
 ACADEMICARUM
 QUÆSTIONUM
 LIBER PRIMVS.
 CICERO VARRONI
 S. D.

PESTI munus flagitare, quanvis quis ostenderit, ne populus quidem soler, nisi concitatus: tamen ego expectatione promissi tui moveor, ut admoveam te, non ut flagitem; mihi autem ad te quatuor admonitores non nimis verecundos, nostri enim profectus os adolescentioris Academiæ. Ex ea igitur media excitatos mihi: qui, metuo, ne te forte flagitent. ego autem mandavi, ut rogarent. Expectabam omnino iamdudum, meque sustinebam, ne ad te prius ipse quid scriberem, quam aliquid accepissem, ut possent te remunerari quam simillimo munere. Sed cum tu tardus faceres, id est, ut ego interpretor, diligentius, teneri non potui, quin conjunctionem studiorum, amosque nostri, quo possem litterarum genere declararem. Feci igitur ser-

monem internoshabitum in Cumano, cum esset una Pomponius. tibi dedi parteis Antiochianas, quas à te probari intellexisse mihi videbar: mihi sumsi Philonis. Puto fore, ut, cum legeris, mirere id nos locutos esse inter nos, quod nunquam locuti sumus. sed nostri morem dialogorum. posthac autem mi Varro, quam plurima, si videbitur, & de nobis, & inter nos, sero fortasse: sed superiorum temporum; fortuna reip. causam sustineat: hæc ipsi prestare debemus. atque utinam quietis temporibus atque aliquo, si non bono, at saltem certo statu civitatis, hæc inter nos studia exercere possimus, quamquam tum quidem vel alia quæpiam rationes, honestas nobis & curas, & actiones darent. nunc autem QUID EST, SINE HIS CURA VIVERE velimus? mihi verò cum his ipsis vix: his autem detractis, ne vix quidem, sed hæc coram, & sæpius. Migrationem & emtionem feliciter venire volo, tuumque in ea re consilium probo. Cura ut valeas.

Tibi dedi parteis Antiochianas Gul. Antiochie mo

M. TULLII CICERONIS
 ACADEMICARVM QUÆSTIONVM
 LIBER PRIMVS,
 AD
 M. TERENTIVM VARRONEM.

M. Varro *Academia defensor*: Cicero *nova Academia defensor*: Atticus.

SYNOPSIS.

a. ad (r) Philosophos ante Socratem in rebus naturalibus evolventibus occupatos fuisse. SOCRATIS Philosophiam in virtutibus & vitiis, bonis & malis explicandis versari: Disputando, de rebus omnibus dubitaliter nulla affirmatione adhibita. Socrati, Platoni, Platonis

Platonis Aristotelem (à quo Peripatetici qui in Lyceo) & Xenocratem Speusippumque (à quibus Academicus, qui in Academia disputabant) successisse. Dubitatione, Socrati a rejeta utroque artem differendi, id est affirmandi vel negandi, admississe, (f. t. u.) PLATONICAM vero philosophandi rationem triplicem fuisse. Primam qua rationem bene uterentur, à natura sola petendam esse existimabant, cuius summa bona in se sunt, omnia à natura consecuta esse corpore, animo, visa. Hominem partem esse iuvare si Natura prima, utrumque beatam in animo, & una virtute positam: beatissimam, si corpori & cetera bona adiuncta agendi: Et officii humani originem inde peti. Secundam, seu de natura inefficentia (qua & forma & eo quod efficeretur (hoc est materia) consistere. x. à quibus corpora, qua & qualitates seu *πρόσηπτες* essent. y. quarum principes (qua & uniuersum & simplices) in se a, seu elementa quatuor: ex primis oria animantia, & omnia que ex terra (Quintum enim genus è quo astra & mentes singulares dissimile quidam esse.) Ex materia mutatiōne, qualitates seu corpora effici & ad eam re vocari: ex corporibus coherentibus & continuati effectum esse mundum extra quem nihil: cuius partes omnia, qua natura sentiente trinentur qua insunt in eo, in quo ratio perfecta eademque sempiterna insit: eam vim animi esse mundi, & mentem sapientiam perfectam, Deum providentiam dici qua interdum necessitas, fatum, fortuna appelletur. Tertiam in ratione & asserendo consistere. Rationis seu veritatis initium à sensibus non in sensibus tamen, sed in mente esse, qua sola tenet id quod semper esse simplex uniuersum & tale quale esset, id est, Ideam seu speciem sensuum partem optimabilem: Mentem scientia præditam: ad quam exigendam conferret definitiones, etymologia, argumenta, rerumque nota. Huc diallecticam, seu disciplinam orationis ratione circula referri, cui *ἄντιστροφία* seu oratoria, explicatix orationis perpetua ad persuadendum accommodata. Et hanc quidem rationem esse eam qua Academia vetus postea dicta est. z. aa. ARISTOTELEM Ideas seu species Platonicas improbasse: THEOPHRASTUM beatam vitam in virtute non posuisse. SPEUSIPPUM, XENOCRATUM & ab his Pelomonem, Cratetem, Cratorem, in rebus que à Platone accepissent, mansisse. bb. cc. ZENONEM (Stoicorum hic princeps fuit) corrigere enatam esse disciplinam. Ac primum eam, qua in moribus esset, ut qui voluerit virtutem & honestum solum & unum bonum esse. virtuti contrarium peccatum: medium autem eiusque, que neque bona neque mala, quarum alia secundum naturam, alia a natura contraria, alia rursus media. Et eorumque sententiam naturam esse, quoadam plura, quoadam minoris estimanda. Illa præposita, hæc rejecta vocari, omnem virtutem in ratione, seu parte rationali hominis esse, nulla natura aut more perfici: virtutem cuiquam nunquam adesse, quin ea semper videretur: Proinde sapientem his carere. Perturbationem non esse naturalem ac rationis expertes sed voluntarias: opinionis iudicio suscepti perturbationum mentem esse insolentiam quandam intemperantiam. De naturis vero hoc. Sensus & mentem ex igne esse. ab eo quod esset corporis experte nihil effici posse. Id quod efficeret aut efficeretur, non posse non esse corpus. In tertia vero Philosophia parte hoc innotuit: sensus nasci è quadam impulsione oblata extrinsecus, seu *φύσει* id est visio: visus & sensus accepti, animorum assensionem adungi, eamque voluntariam esse. visio non omnibus adhibendam fidem, sed iis solum, que propriam quandam haberent declarationem earum rerum, que viderentur. Visum cum certum, comprehensibile. dd. seu *ἡγεμονία*. ee. visum acceptum & approbatum comprehensionem: sensu comprehensionem, sensum firmi ter apprehensa, que conuelli non possunt, scientiam: seu abier, inscientiam appellari. Ex inscientia, opinionem nasci. Comprehensionem soli credendum esse. Non omnia, que interdum natura sunt, comprehendi: sed que comprehensionem non relinquunt. Naturam quasi normam & principium sui dedisse, unde postea notiones rerum in animu imprimantur, e quibus principia & latiora ad rationem inuentendam via ape iantur. Errorem, temeritatem, ignorantiam, opinionem & suspensionem, & uno nomine, que essent firma, & constantia assensionu, à virtute, sapientiaque removeri. Et hanc quidem rationem esse Stoicorum à Zenone profectam. ff. gg. hh. ARCESILA M autem non pertinacia, aut vincendi studio, sed obscuritatis eorum qua à Socrate, & in iis qui ante Socratem, Democrito, Anaxagorâ, Empedocle, negasse esse quiddam quod fieri posset, ne illud quidem ipsum, quod Socrates dicebat, si id unum scire, quod nihil scire: omnia in occulto esse: nihil sciri aut intelligi posse: nihil affirmandum, ne aut falsum aut incognitum adfirmatio præcurat. Hanc Academicam esse, que nova dicitur qua & vetus, neque alia à Platoni sententia, que deimà à Carneade (qui quantus ab Arcesila) exculita, homine nullius parte Philosophia ignaro.

NCumano nuper cum mecum Atticus noster esset, nuntiatum est nobis à M. Varrone, venisse eum Roma pridie vesperti, & nihil de via scilicet esset, continuo ad nos venturum fuisse. quod cum audissemus, nullam moram interponendam putavimus, quin videre mus hominem, nobiscum & studiis eiusdem, & veritate amicitia conjunctum, itaque confestim ad eum ire petreximus: paulumque cum ejus villa abessemus, ipsum ad nos venientem vidimus: atque illum complexi, ut in *mensis* nostrorum est, satis eum longo intervallo ad suam villam reduximus. Hic pauca primò, atque ea pertinentibus nobis, & si quid forte Roma novi: Atticus. Omite ista, quæ nec percunctari, nec audire sine molestia possumus, quæto. inquit: & quare potius, ecquid ipse novi. silent enim diutius Mula Varronis, quam solebant: nectamen istum cessare, sed *Carlaræ* quæ scribat, existimo: (b) Minime verò, inquit ille, *intempere*nantis enim esse arbitror, scribere quod occultari velit. sed habeo opus magnum in manibus, & quod jam pridem ad hanc eum ipsam, (me autem dicebat) quædam insit tui, quæ & sunt magna sanè, & limantur à me potius.

(c) Et ego, ista quidem, inquam, Varro, jam diu expectans, non audeo tamen flagitare: audiui enim e Libone nostro, cuius nostri studium (nihil enim ejusmodi celare possumus) non te ea intermittere, sed accuratius tractare, nec de manibus umquam deponere. Illud autem mihi ante hoc tempus nunquam in mentem venit à te requirere: sed nunc, posteaquam sum ingressus, res eas, quas tecum simul didici, mandare monumentis, philosophiamque veterem illam, à Socrate ortam, Latinis literis illustrare: quæto, quid sit, eum, cum multa scribas, genus hoc prætermittas, præsertim cum & ipse in eo excellas, & id studium, tota que ceteris longè ceteris & studiis, & artibus antecedit: (d) Tum ille, Rem à me sæpe deliberatam, & multum agitaram requiris. 3. itaque non hæsitans, respondebo: sed ea dicam, quæ mihi sunt in promptu: quod ista ipsa de re multum, ut dixi, & diu cogitavi. Nam cum philosophiam viderem diligentissimè Græcis literis explicatam, existimavi, si qui de nostris ejus studio tenerentur, & si essent Græcis doctissimis eruditi: Græca potius, quam nostra lecturos: sin à Græcorum artibus, & disciplinis abhorerent, ne hæc quidem curaturos, quæ sine eruditione Græca intelligi non possunt: itaque ea nolui scribere, quæ nec indocti intelligere possent, nec docti legere curarent. Vides:

U. *U*ter amicorum est? M. corinthæc habeat pro adulterinis Laminibus.
 2. Quod jam pridem ad hunc, & Pall. accedunt Laminianis servant que qua jam.
 3. Inque non hæsitans. Vulgari, itaque non multum hæsitans præter m.

& Lamb. & Pall. & alioquin odiosè reperatur id verbi, vel ea propter quod statim præcesserit.
 4. Si essent Græcis, &c. Videtur ab interprete adjectis hæsitans: certè superflua sunt.
 5. Vides:

Vides autem eadem ipse. didicisti enim non posse nos Amasiani, aut Rabiri simileis esse, qui, nulla arte adhibita, de rebus ante oculos positus vulgari sermone disputant: nihil definiunt, nihil partiuntur, nihil apta interrogatione concludunt, nullam denique artem esse nec discendi, nec discendi putant. nos autem præceptis dialecticorum, & oratorum: etiam (quoniam utramque vim, virtutem esse nostri putant) sic patientes, ut legibus, verbis, quamquam novis, cogimur uti: quæ docti (ut dixi) à Græcis petere mallent, indocti ne à nobis quidem accipiunt: ut frustra omnis suscipiatur labor. Jam verò Phytica, si Epicurum, id est, si Democritum probarem, possem scribere ita planè, ut Amasianus. quid est enim magnum, cum causas rerum efficientium sustuleris, de corpuseulorum (ita enim appellat Atomos) consursione fortuita loquar? nostra tu phytica nostri, quæ contineantur ex effectione, & ex materia ea, quam fingit, & format affectio. adhibenda enim geometria est: quoniam quibusnam quisquam æmulari verbis, aut quem ad intelligendum poterit adducere hæc ipsa de vita, & moribus, de expediendis, fugiendisque rebus? illi enim simpliciter pecudis & hominis idem bonum esse censent. apud nostros enim, non ignoras, quæ sit & quanta subtilitas. Sive enim Zenonem sequare: magnum est efficere, ut quis intelligat, quid sit illud verum, & simplex bonum, quod non possit ab honestate sejungi. quod bonum quale sit, negat omnino Epicurus sine voluptatibus sensum moventibus nec suspicari. si verò Academicam veterem persequamur, quam nos, ut scis, probamus: quàm erit illa acutè explicanda nobis? quàm arguè, quàm obscurè etiam contra Stoicos disserendum? totum igitur illud PHILOSOPHIAE STUDIUM mihi quidem ipse sumo & ad vitæ & constantiam quamvis possum, & ad delectationem animi: nec ullum arbitror, ut apud Platonem est, aut melius à diis datum munus hominis, sed meos amicos, in quibus est studium, in Græciam mitto, id est, ad Græcos ire jubeo, ut ea à fontibus potius hauriant, quàm rivulus confectentur. Quæ autem nemo adhuc docuerat, nec erat unde studiosi scire possent; ea, quantum potui, (nihil enim magnopere meorum miror) feci, ut essent nota nostris. à Græcis enim peti non poterant, ac post L. Aelii nostri occasum ne à Latinis quidem. Et tamen in illis veteribus nostris, quæ, Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus, multa admixta ex intima philosophia, multa dicta dialecticè: quæ quo facillius minus docti intelligerent, jucunditate quadam ad legendum invitati, in laudationibus, in iis ipsis antiquitatum procerum, philosophiæ scribere volumus, si modo consecuti sumus. (e) Tum ego, sunt, inquam, ista Varro. nam nos in nostra urbe peregrinantes, errantesque, tanquam hospites, tui libri & quasi domum deduxerunt, ut possemus aliquando, qui, & ubi es semus, agnoscere. tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum, iura, tu sacerdotum, tu domesticam,

tu bellicam disciplinam; tu sedem regionum, locorum, tu omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti: & plurimumque poetis nostris, omninoque Latinis & litteris luminis attulisti, & verbis: atque ipse varium, & elegans omni ferè numero, poema fecisti: philosophiamque multis locis inchoasti, ad impellendum satis, & ad edocendum parum. Causam autem probabilem tu quidem afferis. aut enim Græca legere malent, qui erant eruditi: aut ne hæc quidem, qui illa nesciunt, & sed da mihi nunc, satisne probas? immò & hæc, qui illa non poterunt, & qui Græca poterunt, non contemnent sua, quod enim causæ est, cur poetas Latinos Græcis litteris eruditi legant, philosophos non legant? an quia delectat Ennius, Pacuvius, Accius, & multi alii, qui non verba, sed vim Græcorum expefferunt poetarum? quanto magis Philosopher delectabunt, si, ut illi Æschylum, Sophoclem, Euripidem, sic hi Platonem imitentur, Aristotelem, Theophrastum? Oratores quidem laudari video, qui è nostris Hyperides sint, aut Demosthenes imitati. ego autem (dicam enim, ut res est) dum me ambitio, dum honores, dum causæ, dum respublicæ, non solum curâ, sed quædam etiam profectus multis officiis implicatum, & constructum tenebat, hæc inclusa habebam, & ne obsolecerent, renovabam, cum licebat, legendo. nunc verò & fortunæ gravissimo petuissus vulnere, & administratione reip. liberatus, doloris medicinam à philosophia peto, & otii oblectationem hanc, honestissimam judico. aut enim huic ætati hoc maxime aptum est: aut iis rebus, si quas dignas laude gestimus, hoc in primis consentaneum; aut etiam ad nostros civis erudiendos nihil utilius: aut, si hæc ita non sunt, nihil aliud video, quod agere possimus. Brutus quidem noter excellens omni genere laudis, sic philosophiam Latinis litteris persequitur, ideo nihil ut iisdem de rebus à Græcis desideret, & eandem quidem sententiam sequitur, quam tu. nam Aristum Athenis audivit aliquandiu: cuius tu fratrem Antiochum, quamobrem da, quæ te, tuè, tuè, tuè generi litterarum. (f) Tum ille, istuc quidem considerabo, nec vero finirete. Sed de te ipso quid est, inquit, quod audio? (g) Quanam, inquam, de te? (h) Relictam à te veterem jam, inquit: tractari autem novam. (i) Quid ergo, inquam, Antiocho id magis licuerit, nostro familiari, remigrare in domum veterem è nova, quam nobis in novam è vetere? certe enim recentissima quæque sunt correctæ, & emendata maxime, quamquam Antiochi magister Philo, magnus vir, ut tu existimas ipse, negaret in libris, quod coram etiam ex ipso audiebamus) duas Academicas esse; errorumque eorum, qui ita putarunt, coarguit. (k) Est, inquit, ut dicis: sed ignorare te non arbitror, si quæ contra Philonis Antiochi scilicet, (l) Immo verò & istam, & totam veterem Academicam, si à qua absumtam diu, renovari à te, nisi molestum est, velim: & simul, assidamus, inquam, si videtur. (m) Sanè istud quidem, inquit:

sum

1. Etiam quoniam utrumque vici viderent. Voculam etiam adlevi fide Pall. cedit eorumque quos excussit Lamb. qui licet taceat, invenit patto in iisdem suis, quod ego in nostris, illud nempe viderent. nam & sic Aldus verus, sic Vici. edidit: nec teneat, vici unam, & pessime, consolantur modo Turra. ad hunc locum commentarii.

2. Quæ constantior. Forlan non male Pal. quart. quæ cum constantior. sed tunc mox legendum est: amon non tunc, ut publicavit Aldus Nepos.

3. Vita ex æstivam, quam am. passam. Sic producti à Vici. neque aliter Lamb. eod. scripti. ut Pal. vetustiores habebant, resinutque Aldus Nepos, vita ex æstivam, & constantior, &c. inepte. Gul. præterea quoniam mutatum volebat in quoniam, quemadmodum edidit Turnebus.

4. Quam videret constantior. Pal. quart. videret quam viderent. 5. Quæ dicitur delectat. Pet. placet quod reperit in Pal. quarto, ad dicitur, Turneb. edidit. redidit: per placet quod & secutus Aldus Nepos.

6. Plurimumque petis nostris. Pal. plurimum quidem à petis. ut videatur sic legendum, aut ex petis, ut edidit Turm. nisi quod veros putarim;

plurimumque idem ex petis, ita tamen ut non damnem illud à petis.

7. Ad edocendum parum. Sic edd. Vici. sic Turneb. neque aliter Pall. vulgatus dicitur.

8. Sed da mihi nunc. Aldus Nepos prodidit, sed da te mihi nunc, verum sic nulla editio neque vultur in Pall.

9. Multis diebus, qui non verba. Sic Vici. sic Turm. sic Pall. alii edd. non adeo illud multis diebus.

10. Nil ut iudem de rebus Græcis desideret. Hæc est veteris lectio, neoterici enim obtulerunt à Græcis desideret, sed contra fidem membranaccorum: Turm. legendum confesbat, Græcis desideret. Aldus Nepos vulgavit, Græcis desideret: quod ultimum placebat & Gul. mihi non displiceret. Græcis desideret, quod alibi ad oram adp. tum.

11. Quæ contra Philonem Antiochum scripsit. Sic erat in nostris duobus, sic in Gul. notati littera T. vulgati, Philonem, quod eodem quidem reddi, sed tamen sua sibi relinquenda auctori.

12. Quæ absumptam diu. Sic Vici. sic Turm. sic Pall. nam retentiores, à qua absumptam diu, non incepti quidem, sed sciendum est loqui Ciceroem, non Varroem, deinceps quæ adesse viderentur.

sum enim admodum infirmus. sed videamus, idemne Attico placeat fieri a me, quod te velle video. (n) Mihi vero ille. quid est enim, quod malim, quam ex Antiocho jam pridem *audistarecordari?* & simul videre, fatissime ea commode dici possint Latine? (o) i quæ cum sunt dicta, in conspectu confestim omnes. (p) Tum Varro ita exorsus est. Socrates mihi videtur, id quod constat inter omnes, primus à rebus occultis & ab ipsa natura involutis, in quibus omnes ante eum philosophi occupati fuerunt, advocasse philosophiam, & ad vitam communem adduxisse: ut de virtutibus, & vitis, omninoque de bonis rebus, & malis quæreret; caelestia autem vel procul esse à nostra cognitione censeret, vel, si maximè cognita essent, nihil tamen ad bene vivendum. Hic in omnibus fere sermonibus, qui ab iis, qui illum audierunt; prescripti variè, copiose sunt, ita disputat, ut nihil firmiter ipse, refellat alios: nihil se scire dicat, nisi id ipsum: eoque præstare ceteris, quod illi, *qua nesciant, scire se putent*; ipse se nihil scire se id unum sciat: ob eamque rem se arbitrari ab Apolline omnium sapientissimum esse dictum, quod hæc **RES EST UNA OMNIS SAPIENTIA, NON ARBITRARI SE SCIRE QUOD NESCIT** quæ cum diceret constanter, & in ea sententia permaneret, omnis ejus oratio tum in virtute laudanda, & in omnibus hominibus ad virtutis studium cohortandis consumebatur, ut è Socraticorum libris maximeque Platonis intelligi potest. Platonis autem auditoritate, qui varius, & multiplex, & copiosus fuit, una & consentiens: duobus vocabulis philosophiæ forma instituta est, Academicorum, & Peripateticorum: qui rebus congruentes, nominibus differabant, nam, cum Speusippum, sororis suum, Plato Philosophiæ quasi heredem reliquisset, duos autem è præstantissimos studio, atque doctrina, Xenocratem Chalcedonium, & Aristotelem Stagiritem: qui erant tum Aristotele, *Peripatetici* dicti sunt, quia disputabant in ambulantis in Lyceo: illi autem, qui Platonis instituto in *Academia*, quod est alterum gymnasium, cœtus erant, & sermones habere soliti, è loci vocabulo nomen habuerunt, sed utriusque Platonis ubertate completi, certam quandam disciplinam formulam composuerunt, & eam quidem plenam, ac referant: illam autem *Socraticam dubitationem* de omnibus rebus, & nulla affirmatione adhibita consuetudinem discerendi reliquerunt. 7 ita facta est discerendi, quod minimè Socrates probabat, ars quædam philosophiæ, & rerum ordo, & descriptio disciplinæ, quæ quidem erat primò duobus, ut dixi, nominibus una, nihil enim inter Peripateticos, & illam veterem Academicam differbat. abundantia quadam ingenii præstabat, ut mihi videtur quidem, Aristoteles: sed idem tons erat utrisque, & eadem rerum expetendarum, fugiendarum que partitio. Sed quid ego? inquit: aut sumne sanus, qui hæc vos doceo? nam etiam non *sus Minervam*, ut ajunt, tamen *meptè, quisquis Minervam docet*. (q) Tum Atticus, Tu vero, inquit, perge, Varro. valde enim amo nostra, atque

nostros: meque ista delectant, cum Latine dicuntur, & isto modo. (r) Quid me, inquam, putas, qui philosophiam jam profectus sum populo nostro exhibiturum? (s) Pergamus igitur, inquit, quoniam placet. Fuit ergo jam accepta à Platone philosophiæ handi ratio triplex: una, de *vita*, & moribus: altera, de *natura*, & rebus occultis: tertia, de *differendo*, & quid verum, & quid falsum; quid rectum in oratione, pravumve; quid consentiens, & quid repugnet, judicando. Ac primam illam partem bene vivendi, à natura petebant, eique patendum esse dicebant: neque ulla alia in re, nisi in natura, quærendum esse illud summum bonum, quò omnia referrentur; constituebantque, extremum rerum expetendarum, & finem bonorum, adeptum esse omnia è natura & animo, & corpore, & vita, corporis autem alia ponebant esse in toto, alia in partibus. valitudinem, vitæ, pulcritudinem, in toto; in partibus autem, sensus integros, & præstantiam aliquam partium singularum: ut in pedibus, celeritatem: vim, in manibus: claritatem, in voce; in lingua etiam explanatam vocum impressionem. Animi autem, quæ essent ro ad comprehendendam ingenii virtutem idonea: eaque ab iis in naturam, & mores dividebantur. NATURÆ celeritatem ad discendum, & memoriam dabant: quorum utrumque, mentis esset proprium, & ingenii. Mores autem putabant studia esse: & quasi consuetudinem: quæ partim exercitationis assiduitate, partim ratione formabant. in quibus erat philosophia ipsa. in qua 11 quod inchoatum est, neque absolutum: *progressio* quædam ad virtutem appellatur: quod autem absolutum, id est *virtus*, quasi perfectio naturæ, omniumque rerum, quas in animis ponunt, una res optima, ergo hæc animorum. VITÆ autem (id enim erat tertium) adjuncta esse dicebant, quæ ad virtutis usum valerent. Jam virtus, animi bonis & corporis cernitur in quibusdam, quæ non tam naturæ, quàm beatæ vitæ adjuncta sunt. Hominem esse censebant, quasi partem quandam civitatis, & universi generis humani, eumque esse conjunctum cum hominibus humana quadam societate. Ac de summo quidem, atque naturali bono sic agunt. cetera autem pertinere ad id putant, aut ad augendum, aut ad tuendum, ut divitiis, ut opes, ut gloriam, ut gratiam, ita tripartita ab iis inducitur ratio bonorum. Atque hæc illa sunt tria genera, quæ putant perierique Peripateticos dicere: id quidem non falso, est enim hæc partitio illorum: illud imprudenter, si alios esse Academicos, qui tum appellarentur, alios Peripateticos arbitrantur. Communis hæc ratio, & utrisque hic 12 bonorum finis videbatur, adipisci quæ essent prima in natura, quæque ipsa per sese expetenda, aut omnia, aut maxima, ea sunt autem maxima, quæ in ipso animo, atque in ipsa virtute versantur. Itaque omnis illa antiqua philosophia sensu IN UNA VIRTUTE ESSE POSITAM BEATAM VITAM: nec tamen bestillimam, nisi adjungerentur & corporis, & cetera, quæ supra dicta sunt, ad virtutis usum

V V V

1000ca.

1. *Quæ cum sunt dicta in conspectu confestim omnes*. Ita Aldus avus & Nepos. ut *Vict* fuit quod & in Pall Turn vulgavit *essent*. notavit Gul. ejectione illa voce, exire versus longum, forte aliquid potest vereris.
2. *In quibus omnes ante eum Philosophi*. Haud aliter quidem Aldus pater & Nepos. sed *Vict* sed Turn item Pall & T. Gul. *omnes*.
3. *Nihil tamen ad bene vivendum*. Expressi quod erat in Pal utroque; tanto quidem promittit, quod sic quoque *Vict* edidisset alii enim voce adjecta *vix ad bene vivere*, cuius nulla littera in prioribus. & rectè, tale enim quid belle tub acelliptor.
4. *Una omnis sapientia*. Lamb. *hominia*: sed nostrum, tuatur se sine omnium editorum & calamo exaratorum codicum.
5. *Tum in virtute laudanda*. Ambio Pall. *sem forsan tamen*. nam nimis superbe Lamb. qui mox substituit alterum *sum*, loco *ex*; contra missi editionesque ceteras.
6. *Præstantissimos studio atque doctrina*. Pall. & *sed* tñ *T. r. præstantissimo*.
7. *ita facta est discerendi*. Extrat quidem *ita* in edd & *in* *Turn*

tollendum putabat vocem *discerendi*, tamquam officere se sui nec morigeram illico jugulavit Lamb. promptus fatalis; sed qui talis nobis videtur.

8. *Quid repugnet*. Modie passim est *repugnet*, sed alterum cœtue se veterum editione & Pall. *msl*. fide.

9. *Explanatam virtutem impressionem*. Pal. *pr. expressionem*, quod licet de conjectura placeret P. Man. recentem tamen prius, quod in omnibus edidit in nostro quarto, codice alioque non vulgaris bonitas.

10. *Ad comprehendendam ingenii virtutem idonea*. Etiam Pal. addunt Mem in quo *ingenii* idaque admittit, rejecto, *ingenii*, quod in hæc tenus vulgatis.

11. *Quæ in virtute sunt neque absolutum*. Vox postrema non videtur in Pall. an sit in aliorum membran; ideo amb go: quod verè. editores recentisque aggerant nostrum *absolutum*; *Vict* autem atque Turn. *pr. se* *absolutum*.

12. *Beatum finem debent*. Pall. *debetur*; quod & in eddit ab Aldo *seu* *est*. se *se* *post* *totam* *abselle*.

idonea, ex hac descriptione, agendi quoque aliquid in vita, & officii ipsius initium reperiebatur: quod erat in conservatione earum rerum, quas natura prescriberet. hinc gignebatur *fuga defidia, voluptatumque contumelia*; ex quo laborum, dolorumque susceptio multorum, magnoz, recti honestique causa; & earum rerum, quae erant congruentes cum descriptione naturae. unde amicitia existebat, & iustitia, atque aequitas. haecque & voluptatibus, & multis vitae commodis anteponabantur. Haec quidem fuit apud eos morum institutio, & ejus artis, quam primam posuit, forma atque descriptio. De natura autem (id enim sequebatur) ita dicebant, ut eam dividerent in tres duas: ut altera esset efficiens, altera autem quasi huic a se praebens, ea, qua efficeretur aliquid. In eo, quod efficeret, vim esse censebant: in eo autem, quod efficeretur, materiam quandam; in utroque tamen utrumque neque enim materiam ipsam cohaerere potuisse, si nulla vi contineretur, neque vim sine aliqua materia. *Nihil est enim, quod non alicubi esse cogatur.* sed quod ex utroque, id jam corpus, & quasi qualitatem quandam nominabant. dabant enim profectio, ut in rebus inusitatis, quod Graeci ipsi faciunt, a quibus haec jam diu tractantur, utamur verbis interdum insuditis. (1) Nos vero, inquit Atticus, quin etiam Graecis licebit utare, cum voles, si te Latina fonte deficient. (u) Bene sane facis: sed enitar, ut Latine loquar, nisi in hujuscemodi verbis, ut philosophiam, aut rhetoricam, aut physicam, aut dialecticam appellem, quibus, ut aliis multis, consuetudo jam utitur pro Latinis. *qualitates* igitur appellavi, quas *μῆτρων* Graeci vocant: quod ipsum apud Graecos non est vulgi verbum, sed philosophorum, atque id in multis. dialecticorum vero verba nulla sunt publica: suis utuntur. & id quidem commune omnium ferè est artium. aut enim nova sunt rerum novarum faciendae nomina, aut ex aliis transferenda. quod si Graeci faciunt, qui in iis rebus tot jam saecula versantur, quanto id magis nobis concedendum est, qui haec nunc primum tractare conamur? (x) Tu vero, inquam, Varro, bene etiam meritus mihi videris de tuis civibus, si eos non modò copia rerum auxeris, ut effici, sed etiam verborum. (y) Audebimus ergo, inquit, novis verbis uti, te auctore, & si necesse erit. Earum igitur qualitatium sunt aliae principes, aliae ex iis ortae. principes sunt uniusmodi & simplices, ex iis autem ortae variae sunt, & quasi multiformes. itaque aer quoque (utimur enim pro Latino) ignis, & aqua, & terra, prima sunt, ex iis autem ortae animantium forma earumque rerum, quae gignantur à terra. ergo illa initia, & ut è Graeco verum, *ἀκρότατα* dicuntur: è quibus aer, & ignis, movendi vim habent, & efficiendi: reliquae partes, accipiendi, & quasi patiendi; aquam dico, & terram. Quintum genus, è quo essent astra, 3 mentesque singulares, eorum quatuor, quae supra dixi, dissimile Aristoteles quiddam esse rebatur. 3 sed subjectam putant omnibus sine ulla specie, atque carentem omni illa qualitate (faciamus enim *ἰσχυρὰ* istud hoc verbum, & tertium) materiam quandam, ex qua omnia expressa, & atque effecta sint: quae tota omnia accipere possint, omnibusque modis mutare, atque ex omni parte: coque etiam interire, non in nihilum, sed in suas partes, quae infinite secari, ac dividi possint, cum sit *ἄπειρον*.

1. *Septemque, quae efficiunt aliquid.* Turn mulebat ex qua efficiuntur, itaqueque alios voluit esse, quae, quod videtur in editione Aldi Nepotis primo loco posita est lectio communis, restatque in Pall. recentius tunc prolixiore qua.

2. *Si necesse erit.* Facit istud magis huc, quam vulgatum, *me esse* est, reperiturque in T. Gul. epoquo in Pall. quarto.

3. *Mentesque singulares.* Duo idem cod. *singulares*, quod heic an locum propter e habeat, videbantur, sed ego puto possent: tunc quidem magis quod uterque Pal. mox agnoscat, *separatim* 3 qua ex his tunc vulgare caecum excepta sunt.

4. *Sed subjectam putant.* Idem Pal. *putant*, non male fortassis ex amiserunt otiosi, nam ego nimis propro.

5. *Atque effecta sunt.* Turn. conjiciebat *efficit*, admittitque statim Lamb. sed non adducens, nisi enim id suadet Paulus Man. qui consulatur.

minimo in rerum natura minimum, quod dividi nequeat: quae autem moveantur, omnia intervallis moveri, quae intervalla item infinite dividi possint. & cum ita moveatur illa vis, quae qualitate esse diximus, & cum sic & ultrò, citroque versetur: & materiam ipsam totam penitus commutari putant, & ita effici quae appellantur *qualia* è quibus in omni natura coherente, & continuata cum omnibus suis partibus effectum esse mundum; extra quem nulla pars materiae sit, nullumque corpus; partibus autem esse mundi, omnia, quae insint in eo, quae natura sentiente teneantur: in qua ratio perfecta insit, quae sit eadem sempiterna. nihil enim valentius esse, à quo intereat, quam vim animum esse dicunt mundi, eandemque esse mentem, sapientiamque perfectam: quem *Deum* appellant, omniumque rerum, quae sunt ei subiectae, quasi prudentiam quandam, procurantem coelestia maxime; deinde in terrestria, quae pertinent ad homines: quam interdum *Necessitatem* appellant: quia nihil aliter possit, atque ab ea constitutum sit 7 inter quasi fatalem, & immutabilem continuationem ordinis sempiterni; nonnumquam quidem eandem *Fortunam*, quod efficiat multa & improvisa haec, nec opinata nobis propter obscuritatem, ignorantemque causarum. Tertia deinde philosophiae pars, quae erat in ratione, & in differendo, sic tradebatur ab utrisque: quamquam oritur à sensibus, tamen non esse iudicium veritatis in sensibus. *mentem* volebant rerum esse iudicem: solam censebant idoneam, cui crederetur, quia sola cerneret id, quod temper esset simplex, & uniusmodi, & tale, quale esset. hanc illi *Idiam* appellabant, jam à Platone ita nominatam; nos rectè *speciem* possumus dicere. Sensus autem omnes, hebetes & tardos esse arbitrabantur, nec percipere ullo modo res eas, quae subiectae sensibus viderentur: 9 quae essent aut ita parvae, ut sub sensum cadere non possent; aut ita mobiles, & concitatae, ut nihil unquam unum esset constans; ne idem quidem, qui continenter laberentur, & fluerent omnia. itaque hanc omnem partem rerum *opinabilem*, appellabant: scientiam autem nusquam esse censebant, nisi in animi motionibus, atque rationibus, quae de causa *definitionis rerum* probabant, & has ad omnia, de quibus disceptabatur, adhibebant. *verborum* etiam *explicitio* probabatur, id est, quae de causa quaeque essent ita nominata: quam *συνολογίαν* appellabant: post argumentis, & quasi 10 rerum notis ducibus utebantur ad probandum, & ad concludendum id, quod explanari volebant: in quo tradebatur 11 omnis dialecticæ disciplina, id est, orationis ratione conclusa. huic quae ex altera parte oratoria vis dicendi adhibebatur, explicatrix orationis perpetua ad persuadendum accommodata. Haec erat illis prima à Platone tradita: cuius quae acceperim disputationes, si vultis, exponam. (z) Nos vero volumus, inquam, ut pro Attico etiam respondeam. (aa) Et rectè, inquit, respondes. praclare enim explicatur Peripateticorum, & Academiae veteris auctoritas. Aristoteles primus *species*, quae paulò ante dixi, labefactavit: quae multùm Plato erat amplexatus: ut in his quiddam divinum esse diceret. Theophrastus autem, vir & oratione suavis, 12 & ita moratus, ut prae se probitatem quandam, & ingenuitatem ferat, vehementius etiam fecit quo *sm*.

6. *Ultra citroque.* T & Pal. quare *interque* pr in utroque, non est haec diversitas de nihilo.

7. *Inter quasi fatalem, item, vel interdum quod ultimum in textum retulit Lamb. misereque probat Mich. Bent. P.M. nima *inter quasi*, quamvis non neget, invenisse in libro veteris, quasi fatalem Turn. editio refert, *inter quasi, 3* si è esse rectè simè, inter an non displacet mihi, *inter* uique si recedendum est à vulgato.*

8. *Improvisae hae sunt opinatae nobis.* Sic Pall. & edd. prolix. Aldi Nepotis & rejecit haec Lamb. mutavit in *3*.

9. *Quae essent aut ita parvae.* Forsan fuit, quia essent aut quid.

10. *Rerum notis ducibus utebantur.* Haud aliter Pal. & aliquot Lamb. quod ipse licet rejiciat, exhibuit id tamen tanquam haud sperandum editione sua Turn.

quodam modo auctoritatem veteris disciplinæ. spoliavit enim virtutem suo decore, imbecillamque reddidit, quod negavit in ea sola positum esse, bene vivere. Nam Strato, ejus auditor, quamquam fuit acri ingenio, tamen ab ea disciplina omnino semovendus est: qui cum maximè necessariam partem philosophiæ, quæ posita est in virtute, & in moribus, reliquisset, totumque se ad investigationem naturæ contulisset, in ea ipsa plurimum discedit à suis. Speusippus autem, & Xenocrates, qui primi Platonis rationem, auctoritatemque susceperat; & post hos Polemo, & Crates, unaque Crantor, in Academia congregati, diligenter à eis, quæ à superioribus acceperant, utebantur. Jam Polemonem audiverant assidue Zeno, & Arcefilas. sed Zeno cum Arcefilam antequam ætate, valdeque subtiliter disserteret, & peracutè moveretur: corrigere conatus est disciplinam eam quoque, si videtur, correctionem explicabo, sicut solebat Antiochus. (bb) Mihi verò, inquam, videtur; quod vides idem significare Pomponium, (cc) Zeno igitur nullo modo is erat, qui, ut Theophrastus *de virtutibus* incidit: sed contra, qui omnia, quæ ad beatam vitam pertinerent, in una virtute poneret; nec quidquam aliud numeraret in bonis, idque appellaret *honestum*, quod esset simplex quoddam, & solum, & unum bonum. cetera autem etià nec bona, nec mala essent, tamen alia secundum naturam dicebat, alia naturæ esse contraria. iis ipsis alia interjecta, & media numerabat. quæ autem secundum naturam essent, ea sumenda, & quadam estimatione dignanda docebat: contraque contraria: neutra autem in mediis relinquebat: in quibus ponebat nihil omnino esse momenti. sed quæ essent sumenda, ex iis alia pluris esse aestimanda, alia minoris: quæ pluris, ea *proposita* appellabat: *reprobata* autem, quæ minoris. atque ut hæc non tam rebus, quam vocabulis commutaret: sic inter rectè factum, atque peccatum; officium, & contra officium, media locabat quædam: rectè facta sola in bonis actionibus ponens, pravè id est peccata, in malis, officia autem & servata, prætermittaque, media putabat, ut dixi. cumque superiores non omnem virtutem in ratione esse dicerent, sed quasdam virtutes natura, aut more perfectas: hic omnes in ratione ponebat: cumque illi ea genera virtutum, quæ supra dixi, se jungi posse arbitrarentur; hic nec id ullo modo fieri posse diserebat; nec virtutis usum modò, ut superiores, sed ipsam habitum per se esse præclarum, nec tam virtutem cuiquam adesse, *quæ ea semper uteretur*, cumque perturbationem animi illi ex homine non tollerent, naturæque & condolecere, & concupiscere, & eximisci, & esse ferri latijia dicerent, sed ea contraherent, in angustumque deducerent, hic omnibus his quasi morbis voluit carere sapientem, cumque eas perturbationes antiqui naturalis esse dicerent, & rationis expertis, aliaque in parte animi cupiditatem, alia rationem collocarent, ne his quidem assentiebatur, nam & perturbationes, voluntarias esse putabat, & opinionisque judicio suscipi, & omnium perturbationum arbitratur esse matrem, immoderatam quandam intemperantiam. Hæc ferè de moribus. De naturis autem sic sentiebat, primam, ut in quatuor initialis rerum illis quintam hanc naturam, ex qua superiores sensus, & mentem effici rebantur, non adhiberet. statue-

bat enim ignem esse ipsam naturam, quæ quidque gigneret, & mentem, atque sensus. discrepabat etiam ab iisdem, quòd nullo modo arbitratur quidquam effici posse ab ea, quæ *expers esset corporis* cuius generis Xenocrat. & superiores etiam animi esse dixerunt: nec verò, aut quod efficiet aliquid, aut quod efficieretur, posse esse nò corpus. Plurima autem in illa tertia philosophiæ parte mutavi, in qua primum de sensibus ipsis quædam dixit nova: quos junctos esse censuit à quadam quasi impulsione oblata extrinsecus: quam ille *φωσίστας*, nos visum appellemus licet. & teneamus hoc verbum quidem; erit enim utendum in reliquo sermone sapius. sed ad hæc, quæ visa sunt, & quasi accepta sensibus, assensionem adjungit animorum: quam esse vult in nobis positam, & voluntariam. Vis non omnibus adjungebat fidem, sed iis solum, quæ propriam quandam habent declarationem earum rerum, quæ viderentur: id autem visum cum ipsum per se cerne- retur, & *comprehensibile*. feretis hæc? (ad) nos verò, inquit, quonam enim modo *κατάληπτος* diceret? (ce) sed, cum acceptum jam, & approbatum esset, *comprehensionem* appellabat, similem iis rebus, quæ manu prenderentur: ex quo etiam nomen hoc duxerat; cum eo verbo ante nemo tali in te usus esset: plurimisque idem novis verbis (nova enim dicebat) usus est. quod autem erat sensu comprehensum, id ipsum sensum appellabat, & si ita erat comprehensum, ut convelli ratione non possit, *scientiam*: sim aliter, *inscientiam* nominabat: ex qua existeret etiam *opinio*, quæ esset imbecilla, & cum falso, incognitoque communis. Sed inter scientiam, & inscientiam, comprehensionem illam, quam dixi, collocabat, eamque neque in rectis, neque in pravis numerabat, sed soli credendum esse dicebat. è quo sensibus etiam fidem tribuebat, quòd, ut supra dixi, comprehensio facta sensibus & vera esse illi, & fidelis videbatur: non quòd omnia, quæ essent in re, comprehendere: sed quia nihil, quòd cadere in eam possit, relinqueret, quòdque *natura quasi normam scientia*, & principium sui dedisset, unde postea notiones rerum in animis imprimerentur: quibus non principia solum, sed latiores quædam ad rationem inveniendam vix reperuntur. errorem autem, & temeritatem, & ignorantiam, & opinionem, & suspicionem, & uno nomine omnia, quæ essent aliena firmæ & constantis assensionis, à virtute sapientiæque removebat. atque in iis ferè commutatio consistit omnis, dissensioque Zenonis à superioribus. (ff) Quæ cum dixisset: & breviter sanè, mihi meque obscure expozita est, inquam, à te, Varro, & veteris Academici ratio, & Stoicorum. verum esse autem arbitror, ut Antioche, nostro familiari, placebat, correctionem veteris Academici potius quam aliquam novam disciplinam putandam. (gg) Tunc Varro, Tuæ sunt nunc partes, inquit, qui ab antiquorum ratione nunc desciscis, & ea, quæ ab Arcefila novata sunt, probas, & docere, quòd, & qua de causa discidium factum sit; ut videamus, satisne ista sit justa defectio. (hh) Tum ego, cum Zenone, inquam, ut accepimus, Arcefilas tibi omne certamen instituit, non pertinacia, aut studeo vincendi, ut mihi quidem videtur, sed earum rerum obscuritate, quæ ad confessionem ignorantie adduxerant,

V V V 2 Socratem

1. *Omnis dicitur disciplina.* Suavius istud verbis accidit quam vulgatum est, sed ea exhibetur in Pal. quart. & ed. Turn.

2. *Etiam motus.* Sic & nostris libris, expressitque editione sua Petr. Viç. vult enim motus præteritæ vite vulgari, sed non.

3. *Ei qui à superioribus acceperant utebantur.* Sic Viç. ac Turn. editio; sic Pal. nostre. olim cussita quæ à sup. ac. turbantur. quod expressit iterum usurpavit nos in libris de Finibus. Lamb. ad hæc publicatis, licet sic quoque invenisset in duobus suis.

4. *Hic non id ullo modo fieri posse diserebat.* Clavisula hæc Aldinis & Lamb. à quor. editionibus eota excidit. ne deinceps quoque negligatur, id heic adnotandum duxi. nam quam vis non compareat in Pal. primo, servatam tamen quart. & omnino necessaria est.

5. *Opinionisque judicio suscipi.* Vulgatur ferè ab ortu Viç. & Lamb. editionum, *opinionemque*; sed præter antiquos, quibus accedit & Turn. auctoritasque Pall. nostrorum.

6. *Comprehensibile.* Pall. *comprehensibile* annotatum ad quart. oram. aliàs legi *comprehensibile*. dispiciat proles Grammat. corum.

7. *Ad rationem inveniendam vix reperuntur.* Manut. ac Lamb. conjiciunt, ut *aperirentur* si enim mihi hiscere licet, dicam, videri posse illud *reperuntur*, scholion I. bratii alieque absque eo sane sententia bel. le procedit. si recitandum; concinnius foret littera mutata *reperuntur*, *reperuntur*.

8. *Dixerat quod, etc.* Pall. *dicit*. quod & heic locum suum habet, aliè interpunctione.

Socratem & veluti amantes Socratem, Democritum, Anaxagoram, Empedoclem, omnes parè veteres: qui nihil cognosci, nihil percipi, nihil sciri posse dixerunt: *angustos sensus, imbecillos animos, brevia curricula vite*, & (ut Democritus) *in profundo versatam esse demeritam: opinionibus, & institutis omnia teneri, i nihil veritati relinquit*; deinceps omnia tenebris circumfusa esse dixerunt. Itaque Arcesilas negabat esse quidquam, quod sciri posset, ne illud quidem ipsum, quod Socrates sibi reliquisset. sic omnia latere censebant in occulto, neque esse quidquam, quod cerni, aut intelligi possit: quibus de causis nihil oportere neque profiteri, neque affirmare quemquam, neque assertionem approbare: cohibereque semper, & **AB OMNI LAPSU CONTINERE TEMERITATEM**: quæ tum esset insignis, cum aut falsa, aut incognita res approbaretur: neque hoc quidquam esse turpius, quam cognitioni & præceptioni assertionem, approbatoremque præcurrere. Huic rationi quod erat consentaneum, faciebat, ut contra omnium sententias, dies jam plerosque deduce-

ret: ut, cum in eadem re paria contrariis in partibus momenta rationum invenirentur, facilius ab utraque parte assertio sustineretur. Hanc Academiam novam appellabant, quæ mihi vetus videtur: si quidem Platonem ex illa vetere numeramus. cuius in libris nihil affirmatur, & in utramque partem multa differuntur, de omnibus quæritur, nihil certi dicitur. sed tamen illa, quam exposui, vetus: hæc, nova nominetur: quæ usque ad Carneadem perducta, qui quartus ab Arcesila fuit, in eadem Arcesilæ ratione permansit. Carneades autem nullius philosophiæ partis ignarus, & ut cognovit eis, qui illum audierant, maximeque ex Epicureo Zenone, qui cum ab eo plurimum dissentiret, unum tamen præter ceteros mirabatur, incredibili quadam fuit facultate.

Multa ex hoc primo libro Academicarum quæst. ad Varronem, & secundus, tertius, quartus desiderantur: nisi qui velit eum, qui inscribitur, Lucullus, qui deinceps sequitur, quantum numerare: quod facit Nonius.

1. *Nihil veritati relinqui.* Alii aliter emendant. si quid mutandum; in alium reliquum.
2. *Assertionem approbare.* Nihil variant nostri scripti: tamen Eric. Steph. & Lamb. reposuimus eunt *assertionem*; ut & mox iterum *assertionem*.

loco *assertionem*.
3. *Dicit jam plerosque* Pall. & Gul. T. plerumque dicimus antiquè sic & lib. 24. Academicarum quæst. c. 4. legitur in exemplari S. Vi. & completeret dies, ubi vulgati, *completeret*.

M. TULLII CICERONIS
ACADEMICARVM QVÆSTIONVM
LIBER SECUNDVS,

seu potius, ut eum numerat Nonius, III. qui inscribitur,

LVCVLLVS.

SYNOPSIS.

a. ad r. Lucullus pro veteri Academia ad versus Philonem, Arcesilam Carneadem, hoc est novam, quorum sententia erat, nihil quidquam sciri aut percipi posse disputant, refert Academicos primum frustra nisi auctore Socrate, ut qui equos fuerit: multo minus Platonem, qui per se fecissimam reliquerit disciplinam. Peripateticos & Academicos nominibus, non re differentes: a quibus Stoici ipsi verbum magis, quam re differant. Deinde quorundam philosophorum sententia refert, nullam esse rat. omem disputare cum eis, qui nihil probarent. Cognitione, perceptione, comprehensione, qua *κατάληψις*, perspicuitate, evidentia, quæ *εἰσαγγελία*, nihil clarius esse, quæ ipsa facti res solentur. Alii contra visum, Academicos novos dignos esse quibus eum disputemus, & tamen eos insensitum labi, dum *κατάληψις* defendunt, *κατάληψις* oppugnant. Sensibus enim oculorum & aurium si modo sani & valentes, multo magis si exercitatio & ars accedat, multa percipi, eorumque iudicia clara & certa. Idem esse in gustatu, odoratu, tactu, vel in aëre, quo dolor ac voluptas sentiuntur in quo solo Cyrenæici putabant veri esse iudicium. Multum, eo se inter se inter eos qui dolent & in voluptate sunt, non sensibus modo sed & quodammodo sensibus illud aliorum, dulces, canorum, bene olens, a sperum, illum canem, illum equum, illud animal rationis participi percipi. Notitias seu *εἰσαγγελίας* rerum tales falsas non esse, sed res vere scerri ac distinguendi. Hæc *εἰσαγγελία* & omnino incerti opinione, omnem omnino memoriam, artem, virtutis cognitionem, doloris & cruciatu perferendi constantiam, sapientiam. (Qui enim sapientia sit, quæ se ignoret? qui moribitur, si nihil certo videat? rationem quæ quærendo confirmatur: cum ipsa quæstio sit aperta in quæstione: quæstio nisi in inventio: ea autem quæ falsa & incerta sint, nemo se invenisse possit dicere) vni conciliandi, seu *δοκδοξίου*, inventionem, atque addo ipsius Philosophiæ *δοξογῆται* seu decretæ: Imò & id ipsum quod Academia dicerent nihil posse per ipsi, illud inquam, *δοξογῆται* seu decretum eorum tolli: sed & omnino minus usum habet enim menti *εἰσαγγελίας*, notione rerum, in mariam, & cetera æquomodi hominem orbans. Ac ut sint quidam alii qui non putesit omnia omnino incerta esse sed quadam probabitis, & verisimiliter eorum comprehendit, quæ ita vera sint, & tamen falsa esse possunt, nihil parari: cuius si ita sit, nulla veri, falsi, & cetera præ regula futura sit: veritatis comprehensionem tollit, cum si parari certa & propria tollatur, nemo verum affirmare possit. Nota autem rerum propria tollantur, si earum loca communes quadam veri, & falsi constituuntur: hæc est, si incertis, nihil certo comprehendit posse: nisi, ita verum cerni, quod non idem sensum esse possit. Ex inconstante vero, qui ad sentiant, errare turpiter & labi: proinde quadam *κατάληψις* esse, non omnia *κατάληψις*. Ac ut Academia isti male, dum nihil sentiunt: Ita in aliis dum neque assertum velunt, errant. Tollunt enim non modo sensum, sed &

fum. sed & *αὐτὸν αἰσθῆναι*, assensionem & approbationem quoque, dum *ἐπιπέτω*, id est, assensionis retentionem, commisit fecit. Quod
 dicitur faciens, omnino tollitur assensionem mentis, memoria, vita. Nam ut natura accommodata appetimus: sic obiectu perspicuus credi-
 ditus: & quia percipimus aliquid, ideo & assensimus. Ad hoc memoria notitia rerum, artes, virtutum usus, sine assensione esse non po-
 test. In hac, absurdum incidens, qui assensionem tollunt. Neque eorum causam juvat, cum dicunt, visa falsa percipi non posse: vera ita per-
 cipi, ut falsa etiam esse possint. Proinde nullum visum percipi sine sensu, sine consuetudine, sine ratione sine conjectura. Hac illi & male.
 Nam si ea ita sunt, nihil quidquam vere definire, atque differere poterunt, aut si veri poterunt, fatendum erit id percipi posse, & vere defini-
 ri & concludi posse. Deinde visa quadam falsa affirmant, unde elicitur quadam esse vera, hoc est, qua vere percipiuntur: aut sane nihil
 inter vera & falsa interesse: qua duo tamen inter se distinguuntur: Quid quod qua perspicua sunt in rerum natura fati ostendunt aliquid
 percipi posse? At enim sic ita confecto, dicunt, falsa visa (qua in somniis, oraculo, gusticis, exitu videntur) probabilia nobis reddi, Deo
 id efficienda. Dum igitur efficiere posse, ut visa omnia sint inter se verisimilia primum: deinde ita similia, ut alia ab aliis secerni non pos-
 sint, postremo, ut plane eadem videantur. Hac illi. Atque neque ista omnia Deus potest: aut si possit, ita facturus sit, ne lupum & canem
 eodem dicas: ad extremum aut nihil interesse inter honesta, inhonesta, bona, mala: artificiosa, & minima artificiosa: præterea nihil inter
 visa differentium generum interesset, quadam etiam repererunt, que & in suo genere assenti, & in alieno. At enim dicunt inania visa
 sine cogitatione, sine quæstione, vino, insaniam, informis informantur, eadem specie obicere, qua vigilantibus: sane ita est: sed simul ac se que
 commoverit, atque ad se se vocavit, discutiantur & a perspicuis distinguantur: ac tandem ut inania improbantur. At enim dicunt som-
 niantium assensionem non sustineri, ut sapientium in favore: Respondeo pro se ipsam gravitate & tarditate obscuriora reddi: pro temporis bre-
 vitate, etiam excidit. Deinde in eo quod de sapientium assensione adserunt, assensionem imprudenter fatent. Præterea cum sit quæstio de ju-
 dicio sapientium, frustra exempla sumi a sapientibus, suris & ebriis. Ut sit, longe interesse inter visa vigilantium sobrietatis, & saniorum
 & eorum qui alter affectu nemini, si ita sit, de sua sanitate exploratum fore. At enim similitudines sunt geminorum, & signorum annu-
 li impressorum: sunt sane, ut & eorum, apum & aliorum: Verum, ut illud verum, ita hoc tantandam non est ad verum naturam ut nul-
 la sint etiam dissimilitudines: id est, ut qua dissimilia sunt in rerum natura similia esse dicantur. Atqui, inquit, si physicorum opi-
 nione, hoc est Democriti, mundi innumerabiles: & quidem inter se pares sint, cur non in hoc mundo paria omnia esse possunt? Heptie. Nam
 si ita sit, cur in hoc mundo unum tantum *Διότις*, Catulus? Deinde ad Democriti opinionem vocant, cui assentiatur nemo & pollicores
 physici ad verum in eo quod singularium rerum singulas esse proprietates velunt. Servilis quidem geminis fuisse, at non eodem: sed nec similes
 passim aut ab omnibus, sed domi & a sui tantum & consuetudine: oculorum cognitio: eadem ratione sapientem nulli visa assen-
 sionem, nisi quod a se fuerit, etiam si ei res similes occurrant: ut ova inter se similia sint, consuetudine tamen qua cujusque gallina sint, a gal-
 linaris, id est, in qua eas gallinas quaestus causa alunt, facile inter se, veri & falsi cognitionem & naturam tolli, si nihil sit quod interest.
 At inter se nihil tametsi nolint, iidem tamen inter species & formas visorum aliquid interesse docent. At non inter ipsas impressiones?
 Reticulo, quia nulla alia ratione visa induantur quam specie: qua fidem nullam habent sublata veri & falsi nota. Illud absurdum quod
 ajunt, se probabilis sequi, si re nulla impediatur. Qui enim possunt non impediri probabilita sequi, si a veris (ut illi putant) falsa non dis-
 tingunt? Deinde quod judicium est veri, cum id quod verum esse dicunt, falsum esse putent? At sapiens opinari potest? non potest, id
 est non potest assentiari ei vel falsis vel incognitis: aut si id faciat, sapiens non erit. Sed quid? veluti veri inveniendi causa contra omnia di-
 cti optare, & pro omnibus sane frustra, cum nihil veri possit ab illis inveniiri: confundunt vera cum falsis, si aliant homines judicio, appro-
 batione, sensibus, assensione, motu animi, actione rerum. Quid quod iurati se rei occultissimas reperisse, quod sape faciunt, *μετὰ τὴν
 εἰρήνην* aliquid esse negare non audent? g. h. i. g. Tum Cicero se ardere studio veri reperendi: se sentire qua dicere, se gaudere si
 quid simile veri inveniit, pulcherrimum esse vera videtur: turps pro veris probata falsa. sedamen eum esse, qui interdum falsa pro veris
 probat, qui opinari, visu mente & sensu se afficit & assenti, visa tamen baud percipere. Lucullo videri sapientem nihil opinari, fortè
 quod *Αρετῆς* & *Καρνεάδης* ita argumentantur. Eum qui assenti posse, opinari posse sapientem non opinari, nec assentiari igitur. vitiose, cum
 ita argumentari oportuerit, ideo sapientem non opinari, quod assentiari non possit. Deinde a Stoicis & Antiocho non admitti, ut qui as-
 sentiari possit, possit & opinari. Ex his sequi ut tametsi aliquid possit percipi, consuetudo tamen assentiendi periculosa & lubrica videatur,
 itaque sustinendam esse assensionem. Se, antiquos philosophos vere commemorare, non ut seditiosi ut ves solent dicere se imitari: tot qui ante
 illos populares habiti sunt. Nam & *Αναξαγόρας* ita nos sensibus falsi excitavit, ut in rem nigram esse dixerit? Democritus, verum
 esse negavit. Chrys Metrodorus, nescire se scire aliquid, an nihil, hoc est se nescire id ipsum nescire, & scire: sitne aliquid an nihil. Em-
 pedocles vim parum magnam tribuit sensibus in visis judicandis: Parmenides eos reprehendit, qui cum sciri nihil possit, audent scire se dice-
 re. Socrates nihil est visum sciri posse. Plato idem multum leviter persciscit est. Chryssippus, qui sulcare putatur porticum Stoicorum, multa
 contra sensus disputa vit. Cyrenæ, negant esse quidquam quod percipi possit extrinsecus. Se, qui dicit veteres illos inveniunt fuerit, postea
 distulit. Arcesilam (cum a quibusdam diceretur hominem presertim sapientem, nihil opinari posse) veri inveniendi causa a Zeno-
 ne quaestivisse, An sapiens opinari possit, si nihil possit percipere? Zenonem negasse: Arcesilam rursus quaestivisse qui dicit percipi? Zeno-
 nem visum respondisse. Tum Arcesilam quaestivisse, quid esset visum? Tum Zenonem, visum esse impressum, signatum, effectum esse eo
 quod esset, sic ut esset: re est quale esset. Rursus Arcesilam quaestivisse: An verum percipi possit, si tale esset quale falsum? Tum Zeno-
 nem negasse. Inde Arcesilam hi ad se ipse, cum nullum tale visum esset a vero, ut non equalem modi a falso possit esse, consequt, ut nihil per-
 cipi, nulli res assensio praestari possit. Nihil autem percipi ex eo constare, quod sensus vera non nuntent. Id certum rem, qui in aquam im-
 missus factus videtur: & columba colto, in quo plures colores videntur, cum plura uno colore non sint. Epicurum vere dixisse si unus sensus se-
 mel in vita mensus sit, nulli unquam credendum esse. Eum qui cum oculum torserit, duas ex lucerna flammulas videret, oculi de ipsi. Ae-
 rem crassum nobis ostendi: & parum longe, & falsa a nobis videri: Navem illam stare nobis videri, at in, qui in nave, moveri: tanc villam.
 Solem nobis quasi pedalem videri, qui Mathematicis duodeviginti partibus major sit terra, Epicuro non multo minor quam videatur.
 Cum oculi in tam multum mentiantur, cur non in omnibus? Quia quod sit stare nobis videatur, qui tanta incitatione videtur, ut celeritas e ipsa
 quantitas sit, ne cogitari quid non possit. Nihil nesci, percipi, comprehendat, hu probari, quod sit visum aliquid falsum, quod non possit visum
 falsum percipi: quod visa similia, similiter percipiuntur: quod nullum visum ita verum sit, cui non oppositum sit visum aliud simile, quod
 atiam percipi non possit. Omnem pugnam in hoc quarto esse. P. Servilium Geminum, posse alicui *Quo* Geminum videri & similitudines
 in natura rerum similes in pile, granis, sacris, signis, ovis: qua miserte ad vocata, distinguere possit nemo. Quærendum esse qualis dormiten-
 ti, vinolento, furioso, visus fuerit, non qualis eorum recordatio. Dialecticam inventam dici veri & falsi quasi discipatricem, & judicem:
 sed in res tantum, que materia sua sint, non materiam litteris musicis & similibus. Sentes & carillationibus sentire infinitis, que ad
 fallendum quam maxime valeant. Carnædæ duo visorum genera esse unum eorum que percipi possunt, vel non possunt: Alterum eo-
 rum que probabilis: sapienter nunquam assentiri, probabilis vel non probabilis tantum sequi. Memoriam eorum qui non comprehendat,
 esse posse (nisi Polyenus, cum geometriam falsam credidit, illa etiam que sciebat oblitus est.) Sed & eorum que falsa, cum dicitur omnia
 meminerit Epicuro dogmata. qua omnia vera esse nemo dixerit. Assensum suspensione artes non tolli: sed nec sapientiam, cum nulla sit pars
 philosophia, in qua non vel in physica, vel Ethica, vel Dialectica varie sint inter ipsos Philosophos controversie. k ad l. His dictis finis
 disputationi imponitur.

MAGNUM ingenium L. Luculli, magnamque optimarum artium studium, tum omnino liberalis, & digna homine nobili ab eo percepta doctrina, quibus temporibus florere in foro maximè potuit, & caruit omnino rebus humanis. 2 Utenim urbanus, admodum adolescens, cum fratre, pari pietate, & industria prædito, paternam inimitatam magna cum gloria est persecutus: in Asiam quæstor profectus, ibi per multos annos admirabili quadam laude provinciam præfuit: deinde absens factus ædilis, continuo prætor: (licebat enim celerius legis præmio) post in Africam: inde ad consulatum; quem ita gessit, ut diligentiam admirarentur omnes, 3 ingenium agnoscerent. Post ad Mithridaticum bellum missus à senatu, non modò opinionem veteris omnium, quæ de virtute ejus erat, sed etiam gloriam superiorum. Idque eo fuit mirabilius, quod ab eo laus imperatoria 4 non admodum expectabatur, qui adolescentiam in forensi opera, quæstura diuturnum tempus, Muzæna bellum in Ponto gerente, 5 in Asix pace consumserat. Sed incredibilis quædam ingenii magnitudo non desideravit indocilem ulus disciplinam. Itaque cum totum iter & navigationem consumisset partim in percunctando à peritis, partim in rebus gestis legendis, in Asiam factus imperator venit, cum esset Roma profectus rei militaris rudis. Habuit enim divinam quandam memoriam rerum, verborum majorem Hortensius. Sed quo plus in negotiis gerendis res, quam verba profuit. 6 hoc erat memoria illa præstantior: quam fuisse in Themistocle, quem facile Græciæ principem ponimus, singularem ferunt. Qui quidem etiam pollicenti cuidam se artem ei memorie, quæ tum primùm proferebatur, tradituram, respondisse dicitur, 7 obvisi se male disere: credo, quod hærebant in memoria quæcumque audierat vel viderat. Tali ingenio præditus Lucullus adjunxit etiam illam, quam Themistocles spreverat, disciplinam. Itaque ut litteris insignimus, quæ monumentis mandari volumus, sic ille in animo res insculptas habebat. Tantus ergo imperator in omni genere belli fuit, præliis, oppugnationibus, navalibus pugnis, totiusque belli instrumentis, & apparatus, ut ille rex post Alexandrum maximus hunc à se majorem ducem cognovit, quam quemquam eorum, 8 quos legisset, fatetur. In eodem tanta prudentia fuit in constituendis, temperandisque civitatibus, tanta æquitas, ut hodie fieri Asia Luculli institutis servandis, & quasi vestigiis persequendis. Sed, etsi magna cum utilitate reipub. tamen diutius, quam vellem, tanta vis videretur, atque ingenii, peregrinata abfuit ab oculis & fori, & curiæ. Quin etiam, cum victor, Mithridatico bello revertisset, inimicorum calamitas triennio tardius, quam debuerat, triumphavit. nos enim consules introduximus pacem in urbem curiam clarissimi viri: cuius mihi consilium, & auctoritas, quid tum in maximis

rebus profuisset, dicerem, nisi de me ipso dicendum esset; quod hoc tempore non est necesse. itaque privato illum potius debuit testimonio, quam id cum me laude communem. Sed, quæ populari gloria decorari in Lucullo debuerunt, ea fere sunt & Græcis litteris, & Latinis celebrata. Nos autem illa 9 externa, cum multis; hæc interiora, cum paucis ex ipso sæpe cognovimus. majore enim studio Lucullus cum omni litterarum generi, tum philosophiæ deditus fuit, quam, qui illum ignorabant, arbitrabantur. nec verò inveniuntur aetate scilicet, sed & pro quaestore aliquot annos, & in ipso bello; in quo ita magna rei militaris esse occupatio solet, ut non multum imperatori sub ipsis pellibus Otii relinquatur. Cum autem 10 philosophis, ingenio, scientiæ putaretur Antiochus, Philonis auditor, excellere, eum secum & quæstor habuit, & post aliquot annos, imperator. cumque esset ea memoria, quam antè dixi, ea sæpe audiendo facile cognovit, quæ vel semel audita meminisse potuisset. Delectabatur autem mirificè lectione librorum, de quibus audiebat. At verò interdum, ne talium personarum, cum amplificare velim, minuum etiam gloriam. Sunt enim multi, qui omnino Græcæ non amant litteras: plures, qui philosophiam: reliqui, qui etiam hæc non improbant, tamen earum rerum disputationem principibus civitatis non ita decoram putant. Ego autem, cum Græcæ litteras M. Catonem in senatu didicisse acceperim, P. autem Africani, historiæ loquantur, 11 in legatione illa nobili, quam ante censuram obiit Paternium unum omnino comitem fuisse: nec litterarum Græcarum, nec philosophiæ jam nullum auctorem requisito: Restat, ut is respondeam, qui sermonibus ejus modi nolint personam tam gravem illigari. Quasi verò clarorum virorum aut tacitos congressus esse oporteat, aut ludicos sermones, aut rerum colloquia leviorum. Etenim, si quodam in libro verè est à nobis philosophia laudata, profectò ejus tractatio optimo, atque amplissimo quoque dignissima est: nec quidem aliud videndum est nobis, quod populus R. hoc in gradu collocavit, nisi ne quid præclarum studium de opera publica detrahatur. Quod si cum fungi munere debeamus, non modò operam nostram numquam à populari coetu removeamus, sed ne litteram quidem ullam facimus, nisi forensis: quis reprehendet nostrum etiam: qui in eo non modò nosmetipsos hebescere, & languere nolumus, sed etiam ut plurimis profuimus, entimus? 12 ORATIO M. verò non modò non minus, sed etiam ægeri arbitramur eorum, quorum ad popularem, illustremque laudem, has etiam minus notas, minusque per vulgata adjungimus. Sunt etiam, qui negent, in his, qui in nostris libris dispuent, fuisse earum rerum, de quibus disputatur, scientiam. Qui mihi videntur non solum vivis, sed etiam mortuis injurere. Restat unum genus reprehensuram, quibus Academia ratio non probetur. Quod gravius ferreus, si quæquam ullam disciplinam philosophia probaret, præter

1. *C. Aris omnia rebus humanis.* Non potest diotius invidere cetero nostro veram Pallii lectionem, invenimus tamen in duobus Pallii Gul. verò in T. atque in S. Viç. quod suburbanum Parisiense, hæc ætatis, vulgari, rebus urbanis. profus sthida. quocumque etiam modo interpretemur.

2. *Ut enim urbanus, admodum adolescens.* Sic videtur Pal. rectè urbanus, id est, in urbe vixit. Gul. nihil hæc annotat, sed mihi dubium non est, quin & ea vox fuerit in eodem m. s. scilicet, et. Et tunc non solum opus ingenio, sed etiam opibus & a creatura suspensio sistam. Certe ad quæscere variis libris lectis omnibus, quæ alius quis nostram civitatem advenit, hominis minus fecerit, nimis credulo, uno multa nosmetipsos fugant tunc quoque, cum singulis quasi, veris litterisque in hæc se putamus.

3. *Ingenium æquiferum.* Sic duo nostri & Gul. eodem melius longè quam vulgari cognoscitur: quod & delectum cupiebat, omnino nostro Viç. sed nemo obsecutus est, præter Sturmium & Man. non Brutus, non Lamb. non ceteri.

4. *Non admodum expectabatur.* Si standum Pallii item exemplari Sa. Viç. ejus variæ lectionis libro suo adiecit Gul. legendum profus, spectabatur. & ita profectò loquebantur veteres resinæque etiam num

libri plures, ut sepe notis meis prodidit hæc auctoritas ad Senecam ad alios.

5. *In Asia pace.* Sic Pal. fer. nam pr. in Asia pace, quomodo edidit Viç. hoc existatque item in Gryphi m. à Mich. Bruto laudato. Gul. quod i. esset in Viç. membranarum, in Asia pace, cupiebat Asia in pace.

6. *Hoc erat memoria illa.* Dub. to de i. d. i. integrat. Pal. sanè sec. habet, ut not. Cr.

7. *Obvisi se male disere.* T. Liquet sententia, sed hæc tamen Pal. sic, qui egerit amplius, nullam quæm d. fere.

8. *Quæ legisset fatetur.* Viç. ad dex. die Parisiensis quæ legibus fatetur, unde fieri facile potest legimus, & annotat Gul.

9. *Restat unum genus.* Sic Viç. ed. t. onæque aliter Pal. vulgari, ex. tertia.

10. *In legatione illa nobili.* T. & Viç. codex à manu prima in regione, quod annotavit Gul. nec videtur de nihilo cogitamus.

11. *Nec quæquam aliud videndum est nobis.* Viç. m. s. hæc videndum necque aliter Pal. fer. n. si quod is, ut videtur, est. Gryphi membranæ, quæ quidquam ad h. ut videtur, vel intendendum quædam, ut Lamb. didot: nec quidquam aliud, si quæquam videndum videtur.

eam, quam ipse sequeretur. Nos autem quoniam i contra omnes dicere, qui seire sibi videntur, solemus, non possumus quin alii a nobis dissentiant, recusare. Quamquam & nostra quidem causa facilis est, qui verum invenire sine ulla contentione volumus: idque summa cura studioque conquirimus. Etsi enim omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus, eaque est, & in ipsis rebus obscuritas, & in iudiciis nostris infirmitas, ut non sine causa & doctissimi, & antiquissimi invenire se posse, quod e. perent, diffisi sunt: tamen nec illi defecerunt, neque nos studium exquirendi defatigati relinquimus, neque nostrae disputationes quidquam aliud agunt, nisi ut in utramque partem & dicendo, & audiendo eliciant, & tanquam exprimant aliquid, quod aut verum sit, aut ad id quam proxime accedat. Neque inter nos & eos, qui se seire arbitrantur, quidquam interest, nisi quod illi non dubitant, quin ea vera sint, quae defendunt: nos probabilia multa habemus, quae se qui facile affirmare vix possimus. Hoc autem liberiores, & solutiores sumus, quod integra nobis est iudicandi potestas: nec, ut omnia, quae praescripta, & quasi imperata sint, defendamus, necessitate ulla cogimur. Nam ceteri primum ante tenentur adstricti, quam quid esset opimum, iudicare poterunt: deinde INFIRMISSIMO TEMPORE ARTATIS aut obsecrati amico cuidam, aut una alicujus, quem primum audierant, oratione capti, de rebus incognitis iudicant, & ad quamcumque sunt disciplinam quasi tempestate delati, ad eam, tanquam ad saxum, adherescunt. Nam quod dicunt omnia se credere et quem vident fuisse sapientem: probarem, si id ipsum rudes & indocti iudicare potuissent: (Statuerunt enim qui se sapienter, vel maxime videntur esse sapienter) sed, ut poterunt, omnibus rebus auditis, cognititis etiam reliquorum sententiam, iudicaverunt: aut re semel audita ad unius se auctoritatem contulerunt. Sed nescio quo modo PLEBIQUE ERRARE MALUNT. eamque sententiam, quam adamaverunt, pugnacissime defendere, quam sine pertinacia, quid constantissime dicatur, exquirere. Quibus de rebus & alias saepe nobis multa quaesita & disputata sunt, & quondam in Hortensii villa, quae est ad Baullos, cum eo Catulus, & Lucullus, nosque ipsi postmodum venissemus, quam apud Catulum fuissemus. quod quidem etiam maturius venimus, quod erat constitutum, si ventus esset, Lucullo in Neapolitanum, mihi in Pompejanum navigare. Cum igitur pauca in Xylo locuti essemus, tum eodem in spatio confisimus. (b) Hic Catulus, Etsi heri, inquit, id, quod quaerebatur, parum explicatum est, & ut tota fere quaestio tractata videatur; tamen exspecto ea, quae te pollicitus es, Luculle, ab Antiocho audita, dicturum. (c) Equidem, inquit Hortensius, feci plus, quam vellem: & totam enim rem Lucullo integram servari oportuit. & tamen fortasse servata est. à me enim ea quae in promptu erant dicta sunt:

à Lucullo autem & reconditiora desidero. (d) Tum ille, Non sanè, inquit, Hortensii, conturbat me expectatio tua; etsi nihil est illi, qui placere volunt, tam adversarium: sed quia non laboro, quam valde ea, quae dico, probaturus sim, eo minus conturbor. dicam enim, nec mea, nec ea, in quibus, si non fuerint, non vinci me malim, quam vincere. Sed mehercule, ut quidem nunc se causa habet, etsi hesterni sermone & laesacta est, mihi tamen videtur esse verissima. Agam igitur sicut Antiochus agebat. nota enim mihi res est. nam & vacuo animo illum audiebam, & magno studio, eadem de re etiam sapius: ut etiam maiorem expectationem mei faciam, quam modò fecit Hortensius. (e) Cum ita esset exorsus, ad audiendum animos ereximus. At ille, Cum Alexandria pro quaestore, inquit, essem, fuit Antiochus mecum, & erat jam antea Alexandria familiaris Antiochi: Heraclitus Tyrius: qui & Clitomachum multos annos, & Philonem audierat, homo sanè in ista philosophia, quae nunc prope diavisa revocatur, probatus, & nobilis: cum quo & Antiochum saepe disputantem audiebam: sed utrumque leviter. Et quidem isti libri duo Philonis, de quibus heri dictum à Catulo est, tum erant allati Alexandriam, tumque primum in Antiochi manus venerant: & homo natura lenissimus (nihil enim poterat fieri illo mitius) Homachari tamen cepit. Mirabar, neque enim unquam antea videram. At ille Heracliti memoriam implorans, quaerere ex eo, viderentur illa Philonis aut ea num vel è Philone, vel ex ullo Academico audivisset aliquando? negabat. Philonis tamen scriptum agnoscebat: nec id quidem dubitari poterat. nam ro aderam mei familiares, & docti homines, P. & C. Selli, & T. Tetrilius Rogus: qui se illa audisse Romae de Philone, & ab eo ipso illos duos libros dicerent descripsisse. Tum & illa dixit Antiochus, quae heri Catulus commemoravit à patre suo dicta Philoni, & alia plura; nec se tenuit, quin contra suam doctorem 12 librum etiam ederet, 13 qui, Sosus, inscribitur. Tum igitur cum Heraclitum studiosè audirem contra Antiochum dissentem, & item Antiochum contra Academicos, dedi Antiocho operam diligentius, ut causam ex eo totam cognoscerem. Itaque complureis dies, adhibito Heraclito, doctisque compluribus, & in his Antiochi fratre Aristo, & praeterea Aristone, & Dione: quibus ille secundum fratrem plurimum tribuebat: multum temporis in ista una disputatione consumsumus. Sed ea pars, quae contra Philonem erat, prae-terminanda est. minus enim acer est adversarius is, qui ista, quae sunt heri defensa, negat Academicos omnino dicere. Etsi enim mentitur, tamen est adversarius lenior. Ad Ateeflam, Carneademque veniamus. Quae cum dixisset, sic rursus exorsus est: Primum mihi videntur (me autem nomine appellabat) cum veteres physicos nominatis, facere idem, quod scilicet esse solent, cum aliquos ex anti-

V V V

1. Contra omnes dicere qui seire sibi videntur. Sic Pal. pr. & Gypsius vocat ac secum dicere qui videntur, quod expressit editio Vici. sequiturque Sturmiana. Paullus Man adheret, ut & nos olim vulgato.
2. Nostra quidem causa facilis est. Retinui Vici lectionem, confirmatam Pall. nostris alii ed. de facili est.
3. Dicendo & audiendo iudicant. Lamb eiecit, & audiendi, fide, inquit, nisi neque aliter videbatur facturus Gul. verum cum nostrum illud exister in Pall. in T. & Vici. item ediret in bus omnium; exprimat vel in nobis Lamb. qui nam sint veteres ejus libri, aut aequales.
4. Sed, ut poterunt, omnibus. Lamb. multa verba & addit & mutat, ideoque eum reprehendit Mur. l. vii. Var. lect. c. 18. aliterque grassatur ad Medicinam etiam P. Man. accurrit huic Agro, minime Agrotani; si quid melius se Vero proque sano habeat etiam Gul. annotatos, iudicant, aut, qui sit sapienter maxime sapienter est, quod certe si qui adolescenter, certam Philosophiae sectam secuti sunt, facere non poterunt; sed quod poterant hoc fecerunt, ut exploratis diligenter examinatisque rationibus, pro capta sua iudicarent.
5. Ut ista fere quaestio tractata videatur. Videtur hanc poterant esse spacia, certe superflua nisi comparerent in omnia. mss.
6. Totam enim rem Lucullo integram. Non temerarium est quod Pal. & S. Vici. cod. servant Catulo integram. examinabant otiosiores.
7. Reconditiora desidero. Liber S. Vici. non agnoscit syllabam primam vocis primae, quod placet Gul. ut condita venisset opponatur: is quae

in promptu, ego nihil tribuo uni, manifeste pro, nisi ratio pro eo tota etiam in tali ter. quo cum non abeat à vulgato, d. retineo.

8. In quibus si non fuerint, non vincam malim. Lamb. interjecit, furris vera ex mss. quos glossa fort. latos afferit Gul. vocem enim eam elegantius lubintelligi. sic L. l. o: sunt ista L. h. neque enim vix ut l. i. Africanus. Et. & verò non est verbi in membranis meis, aut S. Vici. quibus si auscultamus, iugulandum non altercum se crebendur; inquam, in quibus si non fuerint, vincam malim.

9. Laesacta est. Sic S. Vici. sic Pall. neque aliter editi à Vici. quem statim deseruit Sturmianus, revocavitque vulgatum, laesacta est, & adhaesere magis illi ceteri.

10. Aderam ei familiares docti homines. Copula non est in S. Vici. habetque Pal. secundum familiares, docti omnes, quod placet.

11. Tetrilius Rogus. Lamb publicavit: Tetrilius Rogus malu ssem ego Tetrilius verum cum exister in Pal. pr. Criticus, in S. V. & Criticus, videndum an non fuerit C. Racilius ut coniecerat Gul.

12. Librum etiam ederet. Sic omnes eod. ante Lamb qui d. suis produxit, edidit, quod in l. bro S. Vici. aliterum h. ret. in Pall. neque quid habet vitii.

13. Qui Sosus inscribitur. At reperi in Pall. eratque in T. & Vici. Sosus, quod an alludat ad Ciliacum urbem, videntur curis locuti. mss. satis est indicasse lectionem librorum placentiorum.

quis claros viros proferunt, quos dicant fuisse populares, ut eorum ipsi similes esse videantur. 1 Repetunt jam P. Valerium, qui exactis regibus, primo anno consul fuit: commemorant reliquos, qui leges populares de PRO-CATIONIS tulere, cum consules essent: tum ad hos notiores, C. Flaminiū, qui legem agrariam aliquot annis ante secundum Punicum bellum tribunus pl. tulerit, invito senatu, & postea bis consul factus sit. 2 L. Cassium, & Pompeium illi quidem, etiam P. Africanum referre in eundem numerum solent. Duos verò sapientissimos, & clarissimos fratres, P. Crassum, & P. Scævola, ajunt T. Graccho auctorē legum fuisse, 3 alterum quidem, ut videmus, palam: alterum, ut suspicamur, obscurius. Ad dunt etiam C. Mariū, & de hoc quidem nihil mentuntur. horum nominibus tot virorum atque tantorum expositis, coram se institutum sequi dicunt. 4 Similiter vos eum perturbare ut illi temptol. sic vos philosophiam bene iam constitutam velitis, Empedoclem, Anaxagoram, Democritum; Parmenidem, 5 Xenophanem, Platonem etiam, & Socratem proferitis. Sed neque Saturnius f. ut nostrum intemum potissimum nomen, simile quidquam habuit veterum illorum, nec Arcefilæ calumniā conferenda est cum Democriti verecundia. Et tamen isti physici rarè admodum, cum hærent aliquo loco, exclamant & quasi mente incitati: Empedocles quidem, ut interdum mihi furete videatur: abstrusasque omnia, nihil nos sentire, nihil cernere: nihil omnino, quale sit, posse reperire. Major autem partem mihi quidem omnes isti videntur nimis etiam quædam affirmare, plusque profiteri se scire, quam sciunt. Quod si illi tum in novis rebus, quasi modo nascentes hærita verunt, nihil in tot seculis, summis ingeniis, maximis studiis, explicatum putamus? nonne, cum jam philosophorum disciplina gravissima constitisset, 7 tum exortus est; ut in optima republ. T. Gracchus, qui otium tollendū erat & Plao, & Socrates: aliar, quia reliquit perfectissimam disciplinam, Peripateticos, & Academicos, nominibus differentibus, se congruentibus: a quibus Stoici ipsi verbis magis, quam sententiis disenserunt. Socrates autem de se ipse derahens in disputatione, plurimibuebat iis, quos volebat refellere. Ita cum aliud diceret, atque sentiret, libenter uti solius est ea disquisitione, quam Græci εἰρηστικὸν vocant: quam ait etiam in Africa no fuisse Fannius: idque propterea vitiosum in illo non putandum quod idem fuerit in Socrate. Sed fuerint illa

vetera, si vultis, incognita. Nihilne est igitur actum, quod investigata sunt, posteaquam Arcefilas Zenoni, ut putatur, obreclans, nihil novi repertenti, sed emendanti superiores; immutatione verborum, dum hujus definitiones labefactare vult, conatus est clarissimis rebus senectus obducere? Cuius primum non admodum probata ratio, quamquam floruit cum acumine ingenii, tum admirabili quodam lepore dicendi, proxime a Lacide solo retenta est: post autem conficta à Carneade, qui est quatuor ab Arcefilā, 9 audivit enim Egelinum, qui Evandium audierat, Lacydia discipulum, tum Arcefilæ Lacydes fuisse. Sed ipse Carneades diu tenuit. nam nonoginta vixit annos: & qui illum audierant, admodum floruerunt; è quibus industria plurimum in Clitomacho fuit: declarat multitudine librorum: 10 ingenii non minus in hoc, quam in Carneade eloquentia, in Melanthio Rhodio sus vitatis. Bene autem nosse Carneadem: 11 Statronicus Metrodorus putabatur. Jam Clitomacho 12 Philo vester operam multos annos dedit, Philone autem vivo patrocinium Academicum non defuit, Sed, quod 13 nos facere nunc ingredimur, ut contra Academicos disseramus: id quidem è Philosophis, & illi quidem non mediocres, faciendum omnino non putabatur: 14 nec verum esse, ullam rationem disputare cura eis, qui nihil probent: Antipatrumque Stoicum, qui multus in eo fuisset, reprehendebant: nec definiti sèbant necesse esse, quid esset cognitio, aut perceptio, aut, si verbum è verbo volumus, comprehensio, quam κατάληξις illi vocant: eosque, qui persuadere vellent, esse aliquid quod comprehendere & percipi posset, inscienter facere dicebant, propterea quod nihil esset clarius in se, ut Græci perspicuitatem, aut evis denant nos, si placet, nominemus: fabricemurque, si opus erit, verba; ne hic sibi f. me appellabat jocans hoc licere putet soli. Sed tamen orationem nullam putabant illustriorem: 15 ipsa evidentiā reperiri posse, nec ea, quæ tam clara essent, definienda censebant. Alii autem negabant se pro hac evidentiā quidquam priores fuisse dicturos: sed ad ea, quæ contra dicerentur, dicit oportere putabant; ne qui fallerentur. Plerique tamen & definitiones ipsarum etiam evidentiā rerum non improbant: sed vero idoneam, de qua queratur, & 16 homines dignam, quibuscumq; disseratur, putant. Philo autem, dum nova quædam commoveret, quod ea fuisse vix poterat, quæ contra Academicorum pertinaciam dicebantur, & aperte mentitur, ut est reprehensus a petre Catulo, & ut docuit Antiochus, in id ipsum se induit, quod timabam. Cum enim ita negaret quidquam esse, quod comprehendere posset (id enim volumus esse

1. Repetunt jam P. Valerium. Sic Pall. nostri, sic omnes edd. ante Lamb. qui obtulit nobis, jam à P. Valerio, quod invenisset in fide, jam P. Valerio quomodo etiam habet exemplar S. Vi. & Brotus tamen affirmat se Lamb. lectorem offendisse in m. Gryphi. fides sic penes auctorem, quippe non tam mihi displicet lectio recepta vulgo, quam illud jam.

2. L. Cassium, Q. Pompeium illi quidem, etiam P. Africanum referre, &c. Ita Pall. legitur, distinguit verò præterea primus; nec longe secus editio V. & nempe; L. Cassium, Q. Pompeium illi quidem etiam, &c. vulgati otes interpolaverant; L. Cassium, Q. Pompeium illi quidem etiam, &c. Lamb. ab ultimis istis nihil recedit nisi quod interlarat vocem; Pompeium atque illi quidem etiam, P. &c.

3. Alterum quidem, ut videtur palam, alterum, ut suspicamus obscurius. Cum mihi vacaret in illo suspicamus; habeantque nonnulli suspicamus; suspicior legi: post alterum quidem palam, alterum obscurius, exponit: & ceteris, tanquam antiquamento interpretem.

4. Similiter vos, fere est utramque vocem habeam pro adulterina. ita sane dolere, & belle reliqua procedunt.

5. Xenophanem; Pall. duo Xenophanem, ut & Aldi senioris editio, S. Vi. & Xenophanem.

6. Ut si meate incitari. S. Vi. & Pall. ber, incitari, quod videtur probasse Gul. ego ad hæc publicatis, cui & favent Pall.

7. Tum exortus est, ut in optima, &c. Ita Pall. ut & vocatus impresuam. Vi. & non exortus est, ut in optima, &c. Ita Pall. ut & vocatus impresuam. Vi. & non exortus est, ut in optima, &c. Ita Pall. ut & vocatus impresuam. Vi. & non exortus est, ut in optima, & ceteris, tanquam antiquamento interpretem.

8. Aliud dicitur, aliud sentitur. Codex S. Vi. & aliud agnosceret aliud sentitur; hoc est, inquit, Gul. probaret, ut præ se foret. Terent. non agnoscebat, sed agnoscebat, tam superbum, equidem veros, nemus Gul. erraverit, sed habendum que sit, aliud dicitur, aliud agnosceret. Pall. nostri nihil mutant.

9. Antipatrum enim Egelinum. Sic olim cusi, sic Pall. neque aliter vocatur Laertio male Lamb. & Brut. Egelinum.

10. In quibus non minus in disputatione in Carneade eloquentia. Locum arguit mendæ librorum distonantia. Pall. secun. non agnoscebat illud in Carneade, S. Vi. & ferebat utriusque hæc unus in Charimada. ex quo fingebat Gul. ingratum non minus in A. Ennius; in Charimada eloquentia nam de Carneade non loquor, sed discipulo ejus aliquo.

11. Statronicus Metrodorus putabatur. Sic quidem Pall. secun. sed pr. solummodo præter, ut ait & ceteris putabatur.

12. Philo vester. Pall. & S. Vi. & vester revocandumque putassem, nisi alteram perinaciter peritaret in omnibus edd.

13. Nos facere nunc ingredimur. S. Vi. & Aldi senioris, & ita Lamb. prius tamen restat in Pall. eed. que omnibus.

14. Nec verum esse, ullam rationem disputare cura eis. Sic editio Aldi senioris, sic Vi. & non alter Gryphi m. Aut Pall. pr. nam secun. verum, P. Ma. secutus unum Matii; librum edidit; nec vero esse. Lamb. & duobus codicibus, sed apud quos viros, aut ubi reperimus aut subicit, repositus; nec verum esse disp. e. & ceteris rationem Malculc.

15. Ipsa evidentiā reperiri posse. Voces duæ postremæ sine damno sententia tolli poterant.

16. Homines quibus cum differant. Pall. pe. differant, poteratque admittentia Rationem loqueretur prius.

ἢ ἄρα (ἀλλήλων) illud esset, sicut Zeno defini: et tale visum (siam enim hoc pro φανταστικόν verbum satis hebeterno sermone trivimus) visum igitur impressam, effectumque ex eo, unde esset, quale esse non potest ex eo, unde non esset: id nos à Zenone definitum rectissime dicimus, qui enim potest quidquam comprehendere, ut planè confidas id perceptum, cognitumque esse, quod est tale, quale vel falsum esse possit; hoc cum infirmat, tollitque Philo, iudicium tollit incogniti, & cogniti, ex quo efficitur, nihil posse comprehendere, ita imprudens eò, quo minime vult, revolvitur. Quare omnis oratio contra Academiam suscipitur à nobis, ut retineamus eam definitionem, quam Philo voluit evertere, quam nisi obtinemus, percipi nihil posse concedimus. Ordiamur igitur à sensibus, quorum ita clara iudicia, & certa sunt, ut si optio naturæ nostræ detur, & ab ea Deus aliquis requirat, contentane sit suis, integris, incorruptisque sensibus, an postulet melius atiquid: non videam, quid quaerat amplius. Neque verò hoc loco expectandum est, dum, de remo inflexo, aut de collo columbae respondeam, non enim is sum, qui quidquid videtur, tale dicam esse, quale videatur. Epicurus hoc viderit, & multa aliam eo autem iudicio ita est MAXIMA in sensibus veritas, si & sani sunt, & valentes, & omnia remouentur, quæ obstant, & impediunt, itaque & lumen mutari sæpe volumus, & situs earum rerum, quas intuemur, & intervalla aut contrahimus, aut diducimus: multa que facimus usque eò, dum ad ipsius ipsæ fidem faciat sui iudicij, quod idem sit in vocibus, in odore, in sapore: nemo sit nostrum qui non in sensibus sui cuiusque generis iudicium requirat acriter, adhibita verò exercitatione, & arte, ut oculi pictura teneantur, & aures cantibus, quis est quin cernat, quanta vis sit in sensibus? quam multa vident pictores in umbris, & in eminentia, quæ nos non videmus? quàm multa, quæ nos fugiunt in cantu, exaudiunt in eo genere exercitatorum? qui primo in statu tibicinis Antiocham esse ajunt, aut Andromacham, cum id nos ne suspicemur quidem, nihil necesse est de gustatu, & odoratu loqui; in quibus intelligentia, et si vitiosa est quædam tamen, quid de sacra, & eo quidem, quem philosophi interiorè vocant, aut doloris, aut voluptatis? in quo Cyrenaici solo putant veri esse iudicium, quia sentiantur. Potestne igitur quisquam dicere, inter eum, qui doleat, & inter eum, qui in voluptate sit, nihil interesse? aut, ita qui sentiat, non apertissime insaniat? atqui qualia sunt hæc, quæ sensibus percipi dicimus? talia sequuntur ea, quæ non sensibus ipsis percipi dicuntur, sed quodam modo sensibus, ut hæc: illud est album, hoc dulce, canorus illud, hoc bene senu, hoc asperum animo jam hæc tenemus comprehensa, non sensibus, ille deinceps equus est, ille canis, cetera series deinde sequitur, majora necens, ut hæc, quæ quasi expletam rerum comprehensionem amplectuntur, si homo est, animal est mortale, ratione particeps, quo è genere nobis notitia rerum imprimuntur: sine quibus nec intelligi quidquam, nec quæsi aut disputari potest, quod si essent falsæ notitiæ (Cervolas enim veritas appellare tu videbare) si igitur essent hæc falsæ, aut ejusmodi visis impressæ, qualia visa à falsis discerni non possent: quo tandem his modo uteremur: quo modo autem, quid cuique rei consentaneum esset, quid repugnaret, videremus? memoria quidem certe, quæ non modo philosophiam, sed omnis vitæ usum,

omnisque artis una maxime continet, nihil omnino loci relinquatur, quæ potest enim esse memoria falsorum? aut quid quisquam meminis, quod non animo comprehendit, & tenet? aut verò quæ potest esse, nisi quæ non ex una, aut duabus, sed ex multis animi perceptionibus constat? quam si subtraxeris, qui distingues artificem ab inscio? non enim fortuito hunc artificem dicimus esse, illum negabimus: sed cum alterum percepta, & comprehensa tenere videmus, alterum non item, cumque artium aliud ejusmodi genus sit, ut tantummodo animo rem cernat, aliud, ut molliatur aliquid & faciat: quo modo aut geometres cernere capotes, quæ aut nulla sunt, aut internoici à falsis non possunt: aut is, qui fidibus vitæ, explere numeros, & conficere verius? quod idem in similibus quoque artibus continget: quarum omne opus est in faciendo, atque agendo. Quid enim est, quod arte effici possit, nisi is, qui artem tradabit, multa perceperit? Maxime verò virtutum cognitio confirmat, percipi, & comprehendere multa posse, in quibus solis ineffe etiam scientiam dicimus, quomodo nos non comprehensionem modo rerum, sed eam stabilem quoque atque immutabilem esse censemus: itemque sapientiam, artem vivendi, quæ ipsa ex sese habeat constantiam: ea autem constantia si nihil habeat percepti, & cogniti, quæro, unde ille vir bonus qui statuit omnem cruciatum perferri, intolerabili dolore lacerari potius, quam aut officium prodatur, aut fidem, cur has sibi tam graves leges imposuerit, cum, quomodolibet ita oporteret, nihil haberet comprehensi, percepti, cogniti, constituti? Nullo igitur modo fieri potest, ut quisquam tanti æstimet quietatem, & fidem, ut ejus conservandæ causa nullum supplicium recuset, nisi iis rebus assensus sit, quæ falsæ esse non possunt. Ipsa verò sapientia, si se ignorabit, sapientia sit, necne; quo modo primum obtinebit nomen sapientia; deinde quo modo suscipere aliquam rem, aut agere fidenter audebit, cum certi nihil erit, quod sequatur? cum verò dubitabit, quid extremum, & ultimum bonorum, ignorans, quod omnia referantur, qui poterit esse sapientia? Atque etiam illud perspicuum est, constitui necesse esse initium, quod sapientia, cum quid agere incipiat, sequatur: idque initium, esse naturæ accommodatum, nam aliter appetitio, (eam enim esse volumus agere) qua ad agendum impellimur, & id appetimus, quod est visum, moveri non potest, illud autem, quod movet, prius oportet videri, eiq; credi: quod fieri non potest, si id, quod visum erit, discerni non poterit à falso. Quo modo autem moveri animus ad appetendum potest si id, quod videtur, non percipitur, accommodatumne naturæ sit, an alienum? Itemque, si, quid officij sui sit, non occurrit animo, nihil umquam omnino aget, ad nullam rem umquam impelletur, numquam movebitur, quod si aliquid aliquando a stirum est, necesse est id si verum, quod occurrit, videri. Quid? quod, si ista vera sunt, ratio omnino tollitur, quasi quædam lux, lumenque vitæ? tamenne in ista pravitate perstabitis? nam querendi initium ratio attulit: quæ perfecit virtutem, cum esset ipsa ratio confirmata: querendo, questio autem, est appetitio cognitionis: questionisque finis, inventio. At nemo invenit falsa: nec ea, quæ incerta permanent, inventa esse possunt: sed, cum ea, quæ qua si involuta fuerunt, aperta sunt, tum inventa dicuntur, sic & initium querendi, & exitus percipiendi, &

V V V 5

compte

X. Ἀρα (ἀλλήλων) Turnebus lib. vii. Advers. cap. i. exponendum putat ἀλλήλων: sed in visis mss. nostris tribus, videtur & non Lambini.

2. Passer ex eo unde non esset. Sic Pall. duo sic editiones Victorii & Pauli Manuti. nam parvis enim amplius, passer, ut ex eo. quod Sturmius alique in hoc usque diem recte verunt, sed præter mss. Lambini suo more multa addidit, melius abutitur, nimis licenter.

3. Qui quidquid videtur. Ita quidem editus ab Aldis; sed Victorii

na videtur, neque aliter Pall.

4. Qui non in sensibus. Lambinus indicavit quibusdam mss. abesse negativam; cum abesset item membranis S. Victorii, delectam censet Gabrielinus, habent tamen Palatini, & videtur prolixo necessaria.

5. Sed eam stabilem querunt atque. Sic Pall. nostri, sic editio Victorii, quam tamen nemo secutus est; contenti vulgato sed eam stabilem atque.

2. Expit-

comprehendendi tenet. itaque argumenti conclusio, quae est Graecè *ἁπόδειξις*, ita definitur: *Ratio, quae ex rebus perceptis ad id quod non percipi batur, adducit.* Quod si omnia visa ejusmodi essent, qualia isti dicunt, ut ea vel falsa esse possent, neque ea posset ulla notio discernere: quo modo quempiam aut conclusisse aliquid, aut invenisse dicemus? aut quae esset conclusi argumenti fides? Ipsa autem philosophia, quae rationibus progredi debet, quem habebit exitum? sapientiae verò quid futurum est? quae neque de se ipsa dubitare debet, neque de suis decretis, quae philosophi vocant *δὲ νόμοις*: quorum nullum sine scelere prodi poterit. cum enim decretum proditur, lex veri, reliquae proditur, quo è vitio & amicitiarum prodiones, & rerum publicorum nasci solent. Non potest igitur dubitari, quin decretum nullum falsum posse esse, & sapientique satis sit, non esse falsum, sed etiam stabile, fixum, ratum esse debeat: quod movere nulla ratio queat. talia autem neque esse, neque videri possunt eorum ratione, quae illa visa, è quibus omnia decreta sunt nata, negant quidquam à falsis interesse. Ex hoc illud est aratum, quod postulabat Hortensius, ut id ipsum saltem perceptum à sapiente diceretur, nihil posse percipi. Sed Antipatro hoc idem postulanti, cum diceret, ei, & qui affirmaret nihil posse percipi, consentaneum esse animum tamen illud dicere, percipi posse, ut alia non possent, Carneades acutiùs resistebat. nam tantum abesse dicebat, ut id consentaneum esse, ut maximè etiam repugnaret. qui enim negaret quidquam esse, quod perciperetur, eum nihil excipere, ita necesse esse, ne id ipsum quidem, quod exceptum non esset, comprehendere, & percipi ullo modo posse. Antiochus ad istum locum profectus videbatur accedere, quoniam enim id haberent Academici decretum (sentitis enim jam hoc me *δὲ νόμοις* dicere) nihil posse percipi, non debere eos in suo decreto sic in ceteris rebus, fluctuare, praesertim cum in eo summa consisteret. hanc enim esse *REGULAM TOTIVS PHILOSOPHIAE*, constitutionem veri, falsi, cogniti, incogniti: quae rationem quoniam suscipere, docereque vellent, quae à quovis accipi oporteret, & quae repudiari, certè hoc ipsum ex quo otant *veri, falsique judicium* esset, percipere eos debuissent. etenim duo esse haec maxima in philosophia, *IN DICTUM VERI, & FINEM DONORVM*, nec sapientem posse esse, qui aut cognoscendi esse initium ignoret, aut extremum experiendi, ut aut unde proficiatur, aut quò perveniendum sit, nesciat. haec autem habere dubia, neque his ita considerare, ut moveri non possint, abhorre à sapientia plurimum. Hoc igitur modo potius erat ab his postulandum, ut hoc unum saltem, *percipi nihil posse*, perceptum esse dicerent. Sed de inconstantia totius illorum sententiae, si ulla sententia cuiusquam esse potest nihil approbantis, & sit, ut opinor, dictum satis. Sequitur disputatio copiosa illa quidem, sed paulo abstrusior. habet enim aliquantum à physicis: ut verear, ne majorem largiar ei, qui contra dicturus est, libertatem, & licentiam. nam quid eum futurum putem de abditis rebus, & obscuris, qui *lucem eripere* conetur? Sed disputari poterat subtiliter, quanto quasi artificioso natura fabricata esset primum animal omne: & deinde hominem maxime: quae vis esset in sensibus: quemadmo-

dum *prima visa* nos pellerent: deinde appetitio ab his pulsa sequeretur: tum ut sensus ad res percipiendas intendere-remus. Mens enim ipsa, quae *sensuum finis* est, atque etiam ipsa sensus est, naturalem vim habet, quam intendit ad ea, quibus movetur. itaque alia visa sic arripit, ut his statim utatur: & aliqua sic recondit: è quibus memoria oritur. cetera autem similitudinibus constituit: ex quibus efficiuntur notitiae rerum: quas Graeci tum *ἐπινοίας*, tum *ὑπολήψεις* vocant. eò cum accessit ratio, argumentique conclusio, rerumque innumerabilium multitudo, tum & perceptio eorum omnium apparet, & eadem ratio perfecta his gradibus, ad sapientiam pervenit. Ad rerum igitur scientiam, vitaeque constantiam aptissima cum sit mens hominis, amplectitur maximè cognitionem: & istam *ἡγεμονίαν*, quam, ut dixi, verbum è verbo exprimentes *comprehensionem* dicemus, cum ipsam per se amat (nihil est enim ei *veritatis luce dulcius*) tum etiam propter usum, quocirca & sensibus utitur: & arcis efficit, quae sensus viros: & usque eò philosophiam ipsam corroborat, ut virtutem efficiat, ex qua re una vita omnis apta sit. Ergo hi, qui negant quidquam posse comprehendi, haec ipsa estipiunt vel instrumenta, vel ornamenta vitae: vel potius etiam *viam vitam* exerunt funditus, ipsumque animal orbant animo: ut difficile sit de temeritate eorum, perinde ut causa postulat, dicere. Nec verò satis confluere possum, quod sit eorum consilium, aut quid velint. Interdum enim cum adhibemus ad eos orationem hujusmodi: *Si enim, quae disputantur, vera non sunt, sum omnia fore incerta: respondent, Quid ergo istud ad nos? num nostra culpa est? naturam accusa, quae in profundo veritatem, ut ait Democritus, penitus abstruserit.* Alii autem elegantius, qui etiam queruntur, quod eos insimulemus omnia incerta dicere. quantumque interest in *incertam* & id, quod percipi non possit, docere conantur, eaque distinguere. Cum his igitur agimus, qui haec distinguunt: illos, qui omnia sic incerta dicunt, ut, stellarum numerus, & par, & impar sit, nesciatur quasi desperatos aliquos relinquimus, volunt enim & hoc quidem vel maximè animadvertendam vos moveri probabile aliquid esse, & quasi verisimile, eaque se uti *regula* & in agenda vita, & in quaerendo, ac distinguendo. Quae ista regula eù veri & falsi, si notionem veri & falsi, propterea quod ea non possunt inter nos, nullam habemus? nam, si habemus, interesse oportet, ut inter rectum, & pravum, sic inter verum, & falsum, si nihil interest, nulla regula est: nec potest si, cui est visio veri, falsique communis, ullum habere iudicium, aut ullam omnino veritatis notam, nam, cum dicunt, hoc se unum tollere, ut quidquam possit ita videri, ut non eodem modo falsum etiam possit ita videri, cetera autem concedere: faciunt *perilliter*. quo enim omnia iudicantur, sublato, reliqua se negant tollere. ut, si quis quem oculis privaverit, dicat, ea, quae cerni possent, non se ei ademisisse. ut enim illa oculis modo cognoscantur, sic reliqua visis: sed propria veri, non communi veri, & falsi nota. Quamobrem, si tu probabilem visionem, & sive improbabilem, & quae non impediatur, ut Carneades volebat, sive aliud quid proferes

1. *Sapientique satis sit non, etc.* Pall. & liber S. Victoris *sapientique*, P. Manutius, & postea Lambinus adhuc alteram negativam textui interseruere, ex uno *si sap. satis sit non, etc.* ex supervacuam eodem enim sensus resulat ex vulgato: inquit Gualtelmus.
2. *Si qui affirmaret nihil, etc.* Sic à conjectura P. Manutius, quem secutus Lambinus alique, contra verè ead. & missi in quibus, & que, habent præter ea eadem ead. item Victorius, bis repetitum, *consensuam esse*: verum nihil eum inter *percipi posse*, ut alia: sic: *percipi posse, consensuam esse*, quod examinantibus minus felix.
3. *Cognoscendi esse in eum ignoret, etc.* Vox esse alius *visu superflua*. Gualtelmus transformabat in *esse*.
4. *Si ut opinor, de illis satis.* Sufficeret sententiae vox ultima: certe non uter reliquae si ab hinc, oratio fuerit venulior.
5. *Deinde hominem maxime: quae vis, etc.* Pallat. pe. distinguo deinde

hominem: maxime qua vis, etc. non omnino absurdè.
6. *Aliquae recendit: è quibus, etc.* Sic editi omnes. P. Manutius conjectit, *recendit: è quibus, etc.* ut certe, aliqua *si recendit*. Lambinus orz adlevit, *forte: recendit, ut ea, cum opus sit deprimit: è quibus, ficulneum auxilium.*
7. *Et istam ἡγεμονίαν.* Sic & Pall. edicoque Viè ne forte quis putet provocabulum, *istam*, à Lambino primitus redditum *avocati*.
8. *Par au impet se usitatur.* Lambinus: tollit vocem postremam, coniectura motus: eique vius ascendit Gualtelmus, tanquam item abesse libro S. Victoris. extitit tamen in Pall. & ead. omnibus.
9. *Si improbabilem: quae non impediatur.* Lambinus beneficio edicum *non ait felicissime transponere se, quae non impediatur, sive improbabilem*, Pall. Rant pro vulgatois.

profere, quod sequare; ad visum illud, de quo agimus, sibi erit reverendum; in eo autem, si erit communitas cum falso, nullum erit iudicium, quia proprium in communi signo notari non potest. Sin autem commune nihil erit: habeo, quod volo. id enim quæro, quod ita mihi videatur verum, ut non possit idem falsum videri. simili in errore versantur, et cum convicti, ac vi veritatis coacti perspicua à perceptis volunt distinguere, & conantur ostendere, esse aliquid perspicuum, verum illud quidem impressum in animo, atque mente, neque tamen id percipi, ac comprehendendi posse. quo enim modo id perspicue dixeris, album esse aliquid, cum possit accidere et ut id, quod nigrum sit, album esse videatur? aut quo modo ista aut perspicua dicemus, aut impressa subtiliter, cum sit incertum vere, inanimiterve moveatur? Ita neque color neque corpus, nec veritas, nec argumentum, nec sensus, neque perspicuum ullum relinquunt. Ex hoc illud his usu venire solet, ut, quidquid dixerint, à quibusdam interrogentur: Ergo istuc quidem percipis? Sed qui ita interrogant, ab his irridentur, non enim urgent: ut coarguant, neminem ulla de re posse contendere, neque asserere, sine aliqua eius rei, quam sibi quisque placere dicit, certa, & propria nota. 3. Quod est igitur istuc vestrum probabile? nam si, quod cuique occurrit, & primo quasi ad spectu probabile videtur, id confirmatur, quod eo levius? sin ex circumspectione aliqua, & accurata consideratione, quod visum sit, id se dicent sequi: tamen exitum non habebunt: primum quia his visis, inter quæ nihil interest, æqualiter omnibus abrogatur fides: deinde, cum dicant posse accedere sapienti, ut, cum omnia fecerit, diligentissimeque circumspexerit, existat aliquid, quod & verisimile videatur, & absque longissimo à vero: 4. quo modo, si magna parte quidem (ut solent dicere) ad verum ipsam, aut quam proximè accedant, confidere sibi poterunt? ut enim confidant, notum his esse debet interesse veri, quo obscuro, & oppresso, quod tandem verum sibi videbuntur attingere? 5. Quid autem tam absurdè dici potest, quam cum ita loquuntur? Est hoc quidem rei illius signum, aut argumentum, & ea re id sequor: sed fieri potest, ut id quod significatur, aut falsum sit, aut nihil sit omnino. Sed de perceptione hæcenus, si quis enim ea, quæ dicta sunt, habere stare volet, facile, etiam absentibus nobis, veritas se ipsa defendat. His satis cognitis: quæ jam explicata sunt, nunc de assensione, atque approbatione, quam Græci συγκαταθήνη vocant, pauca dicemus: non quò non latet, locus sit: sed paullo ante facta sunt fundamenta. 6. nam cum vim, quæ esset in sensibus, explicabamus, simul illud aperiebatur, comprehendendi multa, & percipi sensibus: quod fieri sine assensione non potest. deinde cum inter inanimatum, & animal, hoc maxime interfit, quòd inanimatum nihil agit, animal agit aliquid; (nihil enim agens cogitari quidem potest quale sit), aut ei sensus adimendus

est: aut ea, quæ est in nostra sita potestate, et reddenda assensio. At verò animus quodam modo eripitur his, quos neque sentire, neque assentiri volunt. sicut enim necesse est, lancem in libra, ponderibus impositis, deprimi: sic animus perspicuis cedere: 9. nam, quomodo non potest animal ullum non appetere id, quod accommodatum ad naturam appareat: Græci id εἰσέτασιν appellant: sic non potest objectam rem perspicuam non approbare, quamquam, si illa, de quibus disputatum est, vera sunt, nihil attinet de assensione omnino loqui, qui enim quid percipit, assentitur statim, sed hæc etiam sequuntur, nec memoriam sine assensione posse constare, nec notitias rerum, nec arteis: idque quod maximum est, ut sit aliquid in nostra potestate, in eo, qui rei nulli assentietur, non erit. Ubi igitur virtus, si nihil firmum est in ipsis nobis? Maxime autem absurdum, vitia in ipsorum esse potestate, neque peccare quemquam, nisi assensione: hoc idem in virtute non esse, cuius omnis constantia, & firmitas ex his rebus constat, 10. quibus assensio est, & quas approbavit: omninoque ante videri aliquid, quam agamus, necesse est: eique, quod visum sit, assentiat, quare qui aut visum, aut assensum tollit, is omnem actionem tollit à vita. (f) Nunc ea videamus, quæ contrà ab his disputari solent: 11. Sed prius potestis, totius eorum rationis quasi fundamenta cognoscere. Componitur igitur primum artem quandam de his, quæ visa dicimus: eorumque & vim, & genera definiunt: in his quale sit id, quod percipi, & comprehendendi possit: totidem verbis, quot Stoici, deinde illa exponunt duo, quæ quasi continent omniem hanc questionem: QVAE ITA VIDEANTUR, ut etiam alia multa eodem modo videri possint: nec in his quidquam interest: non posse eorum alia percipi, alia non percipi: nihil interesse autem, non modo si ex omni parte ejusdem modi sint, sed etiam si discerni non possint, quibus positus, unius argumenti conclusione tota ab his causis comprehenditur, composita autem ea conclusio sic est: EORVM, QVAE VIDENTUR, 12. alia vera sunt, alia falsa: & quod falsum est, id percipi non potest: quod autem verum visum est, id omne tale est, ut ejusdem modi falsum etiam possit videri. Et, quæ visa sunt ejusmodi, ut in his nihil interest, non posse accidere, ut eorum alia percipi possint, alia non possint: nullum igitur est visum, quod percipi possit. Quæ autem sumunt, ut concludant id quod volunt, ex his duo sibi putant concedi, neque enim quisquam repugnat, ea sunt hæc: Quæ visa falsa sint, non percipi non posse: & alterum, Inter quæ visa nihil interest, ex his non posse alia talia esse, ut percipi possint, alia ut non possint: reliqua verò, multa, & varia ratione defendunt quæ sunt item duo, unum, EORVM, QVAE VIDENTUR, alia vera esse, alia falsa: alterum, OMNE VISUM, quod sit à vero, tale esse quale etiam à falso possit esse. Hæc duo proposita non prætervolant: sed ita dilatant, ut non mediocrem curam adhibeant, & diligentiam dividunt

1. Comenitilli, ac vi veritatis coacti. Ita editi à Victorio; cui scripserat prox. me accedit Pal. sec. solummodo enim desinitur syllaba vi. nam prim. servat, ac iudicium veritatis coacti: ut est lectio vulgaris. Lâmbinus legit. em. s. ius. cum iudicium veritatis coacti; neque aliter liber S. Victoris sed cum istum scripsit compere in quinque hinc descriptis; hæc, tenere aliquid mutatum. Imò ferè mihi persuadere, manuscritos Lâmbini nihil hoc aliud esse quam eodidem S. V. &
2. Ut id quod dixerim sit, album esse videtur. Sic & Pal. sec. verum pr. ut id quod dixerim sit, quod album, etc.
3. Quid est igitur istuc vestrum probabile? Liber S. Victoris & Pal. Neptum.
4. Quomodo si magna parte. Neuter Palat. agnoscit illud quo modo.
5. Quid autem iam absurdè, etc. Vulgati, iam absurdum, sed contra Pal. ien. editos à Victorio.
6. Nam cum vim, quæ esset, etc. Abiter Lâmbinus; sed contra mss. & sed. qui habent vulgatum, nisi quod Pal. prim. assensio. S. vero Victoris

excludit syllabam visum videatur posse legi: nam cum qua esset, etc.
7. Reddenda assensio. Sic & Pal. nostri. nam in S. Victoris extat extendenda, quod & in plerisque vet. repensit se annotavit Lâmbinus, mutatque in proleuda.
8. Ut enim necesse est lancem in, etc. Sic membranz S. Victoris, sic Pal. prodideratque dudum etiam ipse Victorius; sed nemo vestigiis ejus insilire voluit, non Scriverius, non alii: maleverunt etenim necesse est, ut lancem, oratione distorta.
9. Nam quomodo non percipi, etc. S. Victoris exemplar non agnoscit negativam, neque necessaria est.
10. Quibus assensio est, & quæ approbavit. Idem liber quasi.
11. Sed prius potestis totius eorum rationis quasi fundamenta cognoscere. Malo istem dixisse: sed prius ut ut eorum rationis quasi fund. arguissim.
12. Alia vera esse, alia falsa. Non sunt ab P. Manutio, ita enim ante ipsum publicatæ Victoris, penitentque mss. nostri. vulgata. aliud verum esse, aliud falsum.

dunt enim in partem, & eas quidem magnas: primum in sensus: deinde in ea, quæ ducuntur à sensibus, & ab omni consuetudine: quam obscurari volunt. tum perveniunt ad eam partem, ut ne ratione quidem, & conjectura ulla res percipi possit. Hæc autem universa concidunt etiam minutius. Ut enim de sensibus hesternò sermone vidistis, item faciunt de reliquis: in singulisque rebus, quas in minima dispartiant, volunt efficere, his omnibus, quæ visa sunt, veris adjuncta esse falsa, quæ à veris nihil differant: ea cum talia sint, nihil posse comprehendere. Hanc ego subtilitatem, philosophia quidem dignissimam iudico, sed ab eorum causa, qui ita differunt, remotissimam. definitiones enim, & partitiones, & horum luminibus utens oratio, tum similitudines, dissimilitudinesque, & earum tenuis & acuta distinctio, *scientium est hominum*: illa vera, & firma, & certa esse, quæ tarentur: non eorum, qui clamant, *nihil magis vera illa esse, quam falsa*. quid enim agant, si cum aliquid definitur, roget eos quispiam, num illa definitio possit in aliam transferri quamlibet: si posse dixerint: 1. (quid enim dicere habeant?) cur illa vera definitio sit? si negaverint: fatendum sit, quoniam vel illa veri definitio transferri non possit in falsum; 2. vel quod ea definitione explicetur, id percipi posse: quod minime illi volunt. eadem dici poterunt in omnibus partibus. Si enim dicent, ea, de quibus differunt, se dilucide percipere, nec ulla communione visorum impediri: comprehendere ea se posse fatebuntur. sin autem negabunt *vera visa à falsis posse distingui*, qui poterunt frongius progredi? occurretur enim, sicut occursum est, nam concludi argumentum non potest, nisi his, quæ ad concludendum sumta erunt, ita probatis, ut falsa ejusdem modi nulla possint esse. ergo si, rebus comprehensis, & perceptis, 3. *visa*, & progressa ratio hæc efficiet, nihil posse comprehendere: quid potest reperiri, quod ipsum sibi repugnet magis? cumque ipsa natura accuratè orationis hoc profiteatur, se aliquid patefacturam, quod non appareat, & quod facilius assequatur, adhibeturam & sensus, & ea quæ perspicua sint: qualis est illorum oratio, qui omnia non tam esse, quam *videri* volunt? Maxime autem convincuntur, cum hæc duo pro congruentibus sumunt, tam vehementer repugnantia: primum esse quædam **FALSA VISA**: quod cum volunt, dicunt quædam esse **VERA**. 4. deinde in *veris* *falsa* *visa*, & vera nihil interesse. At primum sumptas, tanquam interesset, ita priori posterius, 5. posteriori superius conjungitur. Sed progrediamur longius, & ita agamus, ut nihil nobis assentati esse videamur: quæque ab his dicuntur, sic persequamur, ut nihil in præteritis relinquamus. Primum igitur perspicuitas illa, quam diximus, satis magnam habet vim, ut ipsa per sese, ea, quæ sint, nobis, ita ut sint, indicet. Sed tamen, ut maneamus in perspicuis firmius, & constantius, majore quadam opus est vel arte, vel diligentia, ne ab iis, quæ clara sint ipsa per sese, quasi *præstigiis* quibusdam, & captationibus depellamur. Nam, qui voluit subvenire erroribus Epicuri, iis, qui videntur conturbare veri cognitionem, dixitque *sapientis esse, opinionem à perspicuitate seiangere*, & nihil fecit, ipsius enim opinionis errorem nullo modo sustulit. Quamobrem cum

duz causæ perspicuis, & evidentibus rebus advenissent auxilia totidem sunt contra comparanda, 7. advertatur enim primum, quod parum desigunt animos, & intendunt in ea, quæ perspicua sunt, ut quanta luce ea circumfusa sunt, 8. possunt agnoscere: alterum est, quod fallacibus, & captiosis interrogantibus circumscripti, atque decepti quidam, cum eas dissolvere non possunt, desiscunt à veritate. oportet igitur & ea, quæ pro perspicuitate responderi possunt, in promptu habere, de quibus jam diximus: & esse armatos, ut occurrere possimus interrogantibus eorum captionesque discutere. quod deinceps facere constitui. Exponam igitur generatim argumenta eorum, quoniam ipsi etiam illa solent non confuse loqui. Primum conantur ostendere, multa posse videri esse, quæ omnino nulla sunt, cum animi inaniter moveantur eodem modo rebus visis, quæ nulla sint, ut iis, quæ sint. Nam cum dicatis, inquirunt, *visa quædam mitti à deo*, velut ea, quæ in somniis videntur, quæque oraculis, auspiciis, extis declarantur: (hæc enim ajunt probari à Stoicis, quos contra disputant) quæritur, quoniam modo, *falsa visa quæ sint*, ea deus efficere possit probabilia: quæ autem planè proximè ad verum accedant, efficere non possit? aut, si ea quoque possit, cur illa non possit, quæ perdifficiliter, internoscantur tamen? & si hæc, cur non inter quæ nihil sit omnino? deinde, cum *mani moveantur ipsa per sese*, ut & declarant, quæ cogitatione depingimus, & ea, quæ vel furiosus, vel dormientibus videntur, 9. nonne, inquit, verisimile sit, sic etiam mentem moveri, ut non modò internoscat, *visa vera illa sint, ane falsa*, sed ut in his nihil interit omnino? ut, si qui tremere, & exalbercerent vel ipsi per se, motu mentis aliquo, vel objecta terribili re extrinsecus, 10. nihil ut esset, qui distingueretur tremor ille, & pallor, neque, ut quidquam interesset inter intestinum, & oblatum. Postremo si nulla visa sunt probabilia, quæ falsa sint, alia ratio est, sin autem sunt: cur non etiam quæ non facile internoscantur? cur non ut planè nihil interit? præsertim cum dicatis, *sapientem in furore sustinere se ab omni assensu*, quia nulla in vilis distinctio appareat. Ad has omnes viisiones inaneis Antiochus quidem & permulta dicebat, & erat de hac una re unius diei disputatio. mihi autem non idem faciendum puto: sed ipsa capita dicenda: & primum quidem hoc reprehendendum, quod *captiosissimo genere interrogantibus utuntur*: 11. quod genus minime in philosophia probari solet, cum aliquid minutatim, & gradatim additur, aut demitur. Sorites hos vocant, qui accerum efficiunt uno addito grano. Vitiosum sane, & captiosum genus, sic enim ascenditis. Si **TALIS VISUM** objectum est à deo dormienti, ut probabile sit, cur non etiam ut valde verisimile? cur deinde non, ut difficiliter à vero internoscatur? deinde, ut ne internoscatur quidem? postremo ut nihil inter hoc & illud interfit? Huc si perverneris, me tibi primum quidque concedente: meum vitium fuerit, sin ipse tua sponte processeris: tuum. Quis enim tibi dederit, aut omnia deum posse: aut ita falluram esse, si possit? quomodo autem sumis, ut, si quid cui simile esse possit, sequatur, ut etiam internosci difficiliter possit?

1. *Quid enim dicere habeant? etc.*] Sic & Pall. nostri. P. Manutius nihil, quidnam dicere habeant, cur illa vera definitio sit.
2. *Vel quædam ea dicitur.*] Vocula vel illata est ab Lambino, & mss. & verò ita legit in S. Victoris, annotavit Gualterius. alioquin non habent nostri Pall. neque agnoscunt ullæ editiones.
3. *Visa & per se agnoscunt.*] P. Manutius de conjectura emendatæ *visa*, & Lambinus alioque raptim intulerunt libris suis, sed in vitis sane Pall. exemplarique S. Victoris, in quibus visitur alterum passim vulturatum.
4. *Deinde inter falsa visa.*] Sic Pall. sic editi à Victorio; nam prius publicat, deinde ibidem insert. quod etiam nunc hodie circumferant recentius excoll.
5. *Posterius superius conjungitur.*] Non jungitur erat à conjectura P.

Manutius, nam mss. & edd. conjungitur, quod tamen sanquam illegitimè, jam passim exolat libris recentioribus.

6. *Nihil facit.*] Pal. sec. & S. Victoris præfatis, quod placuit Gualterio.

7. *Advertatur enim primum.*] Pall. & edd. Victorii, *advertatur*.
8. *Primum agnoscere.*] Lambiniana non *primum*; præter omnes libros, imò & rationem.

9. *Nonne inquirunt.*] Pall. non inquam; quod & in Vict. editione.
10. *Nihil ut esset qui.*] Sic idem Victorius & Pal. sec. nam primum stat à vulgationibus, nihil interfit qui.

11. *Quod genus minime in Philosophia probari solet; cum aliquid minutatim & gradatim additur aut demitur.*] S. hæc per totam tota abit, nihil desunt auctoris sententiæ.

fit? & deinde, ut ne internosci quidem? 2. potremò, ut idem sit? ut, si lupi canibus similes: eosdem dices ad extremum. Et quidem honestis similia sunt quædam non honesta, & bonis non bona, & artificiosis minime artificiosa, quid dubitamus igitur affirmare, nihil inter hæc interesse? Ne repugnantia quidem videmus? nihil est enim quod de suo genere in aliud genus transferri possit: at si efficeretur, ut inter visa differentium generum nihil interesset: reperiretur quæ & in suo genere essent, & in alieno: quod fieri qui potest? omnium deinde insanum vitio- rum una depulsiò est; siue illa cogitatione informantur, quod fieri solere concedimus: siue in quæstis, siue per vinum siue per insaniam, nam ab omnibus ejusdem modi visis perpicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicemus. QVIS ENIM, cum sibi fingit aliquid, & cogitatione depingit, non simul ac se ipse commovet, atque ad se revocavit, sentit quid intersit inter perpicua, & insana? Eadem ratio est fomniorum num cæcos Ennium, cum in hortis cura Ser. Galba, vicino suo ambulavisset, dixisse, visus sum mihi cum Galba ambulare? At, cum somniavit, ita narravit:

Visus Homerus ad esse poeta.
Idemque in Epicharmò;
Nam videbar 3 somniare me & ego esse mortuum.
Itaque, simul ut experrecti sumus, visa illa contemnimus: neque ita habemus, ut ea, quæ in foro gessimus. At enim VIV VIDENTUR, eadem est in somniis species eorum, quæ vigiliantes videmus. 4. Plurimum interest sed id omittamus: illud enim dicimus, non eandem esse vim, neque integritatem dormientium, & vigilantium, nec mente, nec sensu. Ne vinolenti quidem quæ faciunt, eadem approbatione faciunt, quæ sobrii: dubitant, hæsitant, revocant se interdum, itaque, quæ videntur, imbecillius assentiuntur: càmque edormiverunt, illa visa quàm levis fuerint, intelligunt, quod idem contingit insanis; 5. ut & incipientes furere, sentiant, & dicant aliquid, quod non sit, id videri sibi: & cum relaxentur, sentiant, atque illa dicant Alcmeonis:

Sed mihi neutiquam cor consentit cum oculorum ad spectu.
At enim ipse sapiens sustinet se in furore, ne approbet falsa pro veris. Et aliàs quidem sæpe, si aut in sensibus ipsius est aliqua fortè gravitas, aut tarditas, aut obscuriora sunt quæ videntur, aut à perspicendo temporis brevitate excluditur quamquam totum hoc; sapientem aliquando sustinere assensionem, contra vos est, si enim inter visa nihil interesset: aut semper sustineret, aut nunquam. Sed ex hoc genere toto perspicui potest levitas orationis eorum, qui omnia cupiunt confundere. Quærimus gravitatis, constantiæ, firmitatis, sapientis iudicium; utimur exemplis somniantium, furiosorum, ebriosorum. 6. illud attendimus in hoc omni genere, quam inconstanter loquamur, non enim proferemus vino: aut somno oppressos, aut mente cautos, tam absurdè, 7. ut cum diceremus interesse inter vigilantium visa, & sobriorum, & sanorum, & eorum qui essent aliter affecti: tum nihil interesse. Ne hoc quidem cernunt: omnia se reddere incerta, quod nolunt, ea dico incerta, quæ ἀδύα Græci. Si enim res se ita habeant,

ut nihil intersit, utrum ita cui videatur, ut insano, an sano: cui possit exploratum esse de sua sanitate? quod velle effi- cere, non mediocri infania est. Similitudines verò aut geminorum, aut signorum annulis impressorum, pueriliter consuetantur. quis enim nostrum similitudinis negat esse, cum ex plurimis in rebus appareant? sed, si satis est ad tollendam cognitionem, similia esse multa multorum: cur eo non estis contenti, præsertim concedentibus nobis? & cur id potius contenditis, quod rerum natura non patitur, ut non suo quidque genere sit tale, quale est? nec sit in duobus aut pluribus nulla re differens ulla communitas? ut tibi sint & ova ovorum, & apes apium simillimæ. Quid pugnas igitur? aut quid tibi vis in geminis? conceditur enim simileis esse: quo contentus esse poterat, tu autem vi eosdem planè esse, non simileis, quod fieri nullo modo potest. Dein confugis ad phylcos eos, qui maxime in Academia irridentur: a quibus ne tu quidem jam te abstinebis: & ais Democritum dicere, unum, tabuleis esse mundum, & quidem sic quosdam inter se non solum simileis, sed undique perfecte, & absolute ita pares, ut inter eos nihil profus intersit, & eos quidem innumerabileis: itemque homines, deinde postulas, ut, si mundus ita sit par alteri mundo, ut inter eos ne minimum quidem intersit, concedatur tibi, ut in hoc quoque nostro mundo aliquid alicui par sit, ut nihil differat, nihil intersit. cur enim, inquires, cum ex illis individuis, unde omnia Democritus gigni affirmat, in reliquis mundis, & in his quidem innumerabilibus, innumerabileis Q. Luatit Catuli non modò possint esse sed etiam sint in hoc tanto mundo Catulus alter non possit effici? Primum quidem me ad Democritum vocas, cui non assentior: potiusque resellam, propter id, quod dilucidè docetur à politioribus physicis, singularium rerum singulas proprietates esse. fac enim antiquos illos Servilios, qui gemini fuerunt, tam simileis, quàm dicuntur: num centes etiam eosdem fuisse? non cognoscebantur foris: at domi, non ab alienis: at à suis. An non videmus, hoc usu venire, ut quos numquam putassemus à nobis internosci posse, eos, consuetudine adhibita, tam facile internosceremus, uti ne minimum quidem simileis esse viderentur? Hic, pugnes licet, non repugnabo: quin etiam concedam, illum ipsam sapientem, de quo omnibus hic sermo est, cum ei res similes occurrant, quas non habeat denotatas, retenturum assensum, nec unquam ulli viso assensurum, nisi quod tale fuerit, quale salium esse non possit. Sed ad ceteras res habet quandam artem, quæ vera à falsis possit distinguere: & ad similitudines istas usus adhibendus est, ut mater geminos internosceat consuetudine oculorum; sic tu internosces, si assueveris. Videsne, ut in proverbio sit ovorum inter se similitudo? tamen hoc accepimus, Deli fuisse complures (5 salvis rebus illis) qui gallinas alere permultas quæstus causa solerent, hi cum ovorum inspererant, quæ id gallina peperisset, dicere solebant: neque id est contra nos, nam nobis satis est, ova illa internoscere: 10. nihil enim magis assentiri potest hoc illud esse, quàm si inter illa omnino nihil interesset. habeo enim regulam, ut talia visa vera iudicem, qualia falsa esse non possunt. ab hac mihi non licet transversum, ut ajunt, digi-

1. Dicitur ne internosci. Sic Pall. & S. Victor. & ed. Victorii. vulgari. ne vix internosci.
2. Pall. in eodem sic. Victorii ed. eadem sunt; neque abies Pall. pr. nam sic eadem sic, quomodo & S. Victorii.
3. Somniantes & ego esse mortuum. Lambinus cupiebat, meo æge, vel æge meo esse. Gul. elmius mihi esse. Exemplaria scripta repugnant. vulgatum.
4. Plurimum interesse. Ita vert. edd. nam Victorii & Aldi Nepotis. prima: interesse; neque aliter Pall.
5. Ut & incipientes furere. Sic Pall. a. I. ber S. Victorii, furere: unde dicitur Gul. elmius, ut & incipientes furere.
6. Illud attendimus. Vulgari: attendimus, sed aliorum, produxit P.

Victorius, ex hæcque in nostris eribus mll.
7. Vi cum dicemus. Est hoc à Victorio & Pall. nam publicati, ut tuum die.
8. Et eorum quidem innumerabile. Pall. & ex quædam: codex S. Vict. 10. quæque unum. sine &. unde facit Gul. elmius; etis quique innumerabile. P. Manutius voces: itas omnes habet adules: nas, expressitque 10. non est.
9. Salvis rebus illis. Exemplar S. Victorii, illi; pro illis, inquit Gul. elmius; n. si sit. illi.
10. Nihil enim magis assentiri potest. Nostr. nihil habent quale invenit editio proterva Lambini; solum visitur in pt. assentiri, quod & in sec. sed loco T. p. p. et habet per h. m. c.

non discedere, ne confundam omnia. VERI enim, & falsi non modo cognitio, sed & natura tollitur, si nihil erit, quod interfit: ut etiam illud absurdum sit, quod interdum soletis dicere, cum visa in animos imprimantur, non vos id dicere, inter ipsas impressiones nihil interesse, sed inter species, & quasdam formas eorum. Quali vero non specie visa judicentur: quæ fidem nullam habebant, sublata veri & falsi nota. Illud vero per absurdum, quod dicitis probabilem vos sequi, si re nulla impediamini. Primum qui potestis non impediri, cum à veris falsa non distent? deinde quod judicium est veri, cum sit commune falsi? Ex his illa necessario nata est *1*, id est assensionis retentio: in qua melius sibi constitit Arcefilas, si vera sunt quæ de Carneade nonnulli existimant, si enim percipi nihil potest, quod utriusque visum est: tollendus assensus est. Quid enim est tam futile, quam quidquam approbare non cognitum? Carneadem autem etiam heri audiebamus, solum esse delabi interdum, ut diceret, opinaturum, ad est, peccaturum esse sapientem. Mihi porro non tam certum est, esse aliquid, quod comprehendere possit, de quo jam nihilum etiam diu disputo, quam sapientem nihil opinari, id est, namquam assentiri rei vel falsæ, vel incognitæ. Restat illud, quod dicunt, veri invenendi causa contra omnia dici oportere, & pro omnibus. Volo igitur videre, quid invenerim. Non solemus, inquit, ostendere. Quæ sunt tandem ista mysteria? aut cur celatis, quasi turpe aliquid, sententiam vestram? Ut, qui audient, inquit, ratione potius, quam auctoritate ducantur. Quid si utrumque? num pejus est? unum tamen illud non celant, nihil esse, quod percipi possit, an in eo auctoritas nihil obest? mihi quidem videtur vel plurimum, quis enim ista tam aperte, perspicueque & perverfa, & falsâ secutus esset, nisi tanta in Arcefilâ, multo etiam major in Carneade & copia rerum, & dicendi vis fuisset? Hæc Antonius ferè & Alexandria tum, & multis annis post, multo etiam asseverantius in Syria, cum esset mecum paulo ante, quam esset mortuus, *2* Sed jam confirmata causa, te, hominem amicissimum, (me autem appellabat) & aliquot annis minorem natu, non dubitabo monere: Tunc, cum tantis laudibus philosophiam exultatis, Hortensiumque nostrum dissentientem commoveris, eam philosophiam sequere, quæ confundit vera cum falsis, spoliât nos iudicio, privat approbatione, omnibus orbat sensibus? Et Cimæriis quidem, quibus adspiciendum fore sive deus aliquis, sive natura ademerat, sive ejus loci, quem incolebant, stus, ignes tamen aderant, & quorum illis uti humane licebat, isti autem, quos tu probas, tantis offusis tenebris, ne scintillam quidem ullam nobis *4* ad adspiciendum reliquerunt, quos si sequamur, suis vinculis sumus adstricti, ut nos commoveat nequeamus. sublata enim assensione, omnem & motum animorum, & actionem rerum sustulerunt, quod non modo rectè fieri, sed omnino fieri non potest, provide etiam, ne uni tibi istam sententiam minimè liceat defendere, an tu, cum res occultissimas aperueris, in lucemque protuleris, jurasque dixeris, *5* EA TE COMPERISSA: quod mihi quoque licebat, qui ex te illa cognoveram: negabis esse rem ullam, quæ cognosci, comprehendere, percipi possit? vide, quæ so, etiam atque etiam, ne illatum quoque rerum pulcherrimam

marum à te ipso minuatur auctoritas. (*g*) Quæ cum dixisset, ille finem fecit. Hortensius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuo Lucullo loquente fecerat, ut etiam manus sæpe tolleret. nec mirum, nam numquam arbitrator contra Academiam dictam esse subtilius, me quoque, jocansne, an ita sentiens, (non enim satis intellegebam) cœpit hortari, ut sententia desisterem, (*h*) Tum mihi Catulus, Si te, inquit, Luculli oratio flexit, quæ est habitâ memoriter, accuratè, copiosè, taceo; neque te, quo minus, si tibi ita videatur, sententiam mutes, deterrendum puto. illud vero non censuerim, ut ejus auctoritate movear: *5* tantum enim te non movit, inquit aridus, ut caveres, ne quis improbus tribunus plebis, quorum vides quanta copia semper futura sit, arriperet te, & in concione quæreret, qui ibi constites, cum idem negares quidquam certi posse percipi, idem te COMPERISSA dixisset. Hoc, quæso, ne te terreat. de causa autem ipsa malim quidem te ab hoc dissentire. In celsis, non magnopere mirabor, memini enim Antiochum ipsum, cum annos multos talia sensisset, simul ac visum sit, sententia destitisse. (*i*) Hæc cum dixisset Catulus: me omnes intueri. Tum ego non minus commotus, quam soleo in causis majoribus, & hujusmodi quasi oratione sum exorsus: Me, Catule, oratio Luculli de ipsa re ita movit, ut docti hominis, & copiosi, & parati, & nihil prætereuntis eorum, quæ pro illa causa dici possent, non tamen *7* ut ei respondere posse dissiderem, auctoritas autem tanta planè me movebat, nisi tu opposuisses non minorem tuam. aggrediar igitur, si pauca ante quasi de fama mea dixerò. Ego enim si aut ostentatione aliqua adductus, aut studio certandi, ad hanc potissimum philosophiam me applicavi: non modo stultitiam meam, sed etiam mores, & naturam condemnandam puto, nam, si in minimis rebus pertinacia reprehenditur, calumniâ etiam coercetur: *8* ego de omni statu, consilio; totius vitæ aut certare cum aliis pugnaciter, aut frustrari cum aliis, tum etiam me ipsum velim? Itaque, nisi ineptum & putarem, in tali disputatione id facere, quod, cum de rep. disceptaret, fieri interdum solet: jurarem per Jovem, deosque penateis, me & ardere studio veri respondendi & ea sentire, quæ dicerem, qui enim possum non cupere verum invenire, cum gaudeam, si simile veri quid invenerim? sed, ut hoc pulcherrimum esse judicem, vera videre: sic, pro veri probata falsâ, turpissimum est, nec tamen ego is sum, qui nihil unquam falsi approbem, qui numquam assentiar, qui nihil opiner: sed quærimus de sapiente, ego vero ipse & magnus quidem sum opinator (non enim sum sapiens) & meas cogitationes sic dirigo, non ad illam parvulam Cynosuram,

Qua sicut ducit mœsturnâ Phœnicem in alto, ut ait Aratus, coque directis gubernant, quod eam tenent,

Qua cursu interiore, brevi convertitur orbe: sed ad Helicem, & clarissimos Septemtriones, id est, rationes hæc, latiore specie, non ad tenue climatas: eo fit, ut errem, & vager latius, sed non de me, ut dixi, sed de sapiente quæratur. visa enim ista cum acriter mentem, sensumve pepulerunt, accipio, hisque interdum etiam assensior, nec percipio tamen, nihil enim arbitrator posse percipi, non sum sapiens, itaque visis cedo, neque possum resistere.

1. Unum tamen illud non celant. Sic & Pall. at codex S. Victoris, etiam. forte celantur, inquit Gullielm. ox.

2. Sed jam confirmata causa. Est à Victorio ed. neque secus Pal. sec. ac S. Victoris. vulgati: sed jam etiam eos.

3. Quorum illis uti humane. Sic Pall. & S. Victoris, & editi à Victorio. nam Lambiniani ceteri. que, quorum uti.

4. Ad adspiciendum. Non inopè exemplar S. Victoris, ad adspiciendum.

5. Tamen enim te non movet. Ita recentioribus nam Victorius, nam Manutius avers, te modo memini, à quibus abeunt m. n. nostri, quippe Pal. te non modo memini. sec. à Victorio, te non modo memini.

6. Hujusmodi quasi orationes sum exorsus. Restitui omnino locum fide Pal. secundum, nam prim. quædam orationes, quod & in Victoriana editione. vulgat olim quendam orationem.

7. Ut ei respondere posse dissiderem. Sic Vict. ed. & Pall. at enim libes S. Victoris adhuc ignorat illud posse publicari, me posse diff.

8. Ego de omni statu. Pal. sec. ergo, quomodo & in publicum emittit Petrus Victorius.

9. Jurarem in tali disputatione id facere. Sic Pal. sec. & S. Victoris, neque aliter editus à Victorio, quod tamen nemo sequi voluit, contentus illo jurarem, cum in tali disputatione id facerem, &c.

stere. sapientis autem hanc censet Arcefilas vim esse maximam, Zenoni assentiens, CAVERE NE CAPTIATVR: NE FALLATVR, VIDERI. nihil est enim ab ea cogitatione quam habemus de gravitate sapientis, errore, levitate, temeritate diiunctis quid igitur loquar de firmitate sapientis? quem quidem nihil opinari tu quoque, Luculle, concedis. quod quoniam à te probatur (ut præposterè tecum agam, mox referam me ad ordinem) hæc primum conclusio quam habeat vim, considera. Si VLLI RBT sapiens assentietur unquam, aliquando etiam opinabitur. numquam autem opinabitur: nulli igitur rei assentietur. hanc conclusionem Arcefilas probat: confirmabat enim & primum, & secundum. Carneades nonnumquam secundum illud dabat assentiri aliquando, i ita sequebatur enim OPINARI: quod tu non vis, & rectè, ut mihi videris. Sed ille primum, SAPIENTEM, si assensurus esset, etiam opinaturum, falsum esse & Stoici dicunt, & eorum aditipulator Antiochus. posse enim eum falsà à veris, & quæ non possunt percipi, ab iis, quæ possunt, distinguere. Nobis autem primum, etiam si quid percipi possit, tamen ipsa consuetudo assentiendi, periculosa esse videtur, & lubrica. quambrem cum tam vitiosum esse constet, assentiri quidquam aut falsum, aut incognitum: sustinenda est potius omnis assensio, ne præcipiet, si temerè processerit. ita enim finissima sunt falsa veris, & que quæ percipi possunt (si modo ea sunt quadam: jam enim vidimus) 3 ut tamen in præcipitem locum non debeat se sapiens committere, sin autem, & omnino nihil esse, quod percipi possit, à me sumero & quid tu mihi das, accepero, sapientem nihil opinari: effectum illud erit, sapientem assensus omneis prohibetur: ut tibi videndum sit, idne malis, an aliquid opinaturum esse sapientem. neutrum, inquit, illorum. nitamur igitur, nihil posse percipi. etenim de eo omnis est controversia. Sed prius pauca cum Antiocho: qui hæc ipsa, quæ à me defenduntur, & didicit apud Philonem tam diu, ut constaret diutius didicisse neminem, & scripsit de his rebus acutissime, & idem hæc non acutus accusavit in senectute, quam antea defenditaverat. Quamvis igitur fuerit acutus, ut fuit: tamen inconstantia levatur auctoritas: 4 quis, inquam, enim iste dies illuxerit, quæro, qui illi ostenderit eam, quam multos annos 5 esse negavisset, veri & falsi notam, excogitavit aliquid: eadem dicit, quæ Stoici: permitit eum illa sensisse, cur non se transiit ad alios, & maxime ad Stoicos? eorum enim erat propria & ista dissensio. quid? eum Mnesearchi pœnitebat? quid? Dardani?

qui erant Athenis tum principes Stoicorum. numquam à Philone discessit, nisi postquam ipse cepit, qui se audirent, habere. Unde autem subito vetus Academia revocata est? nominis dignitatem videtur, cum à re ipsa descisceret, retinere voluisse, quod erant 7 qui illum gloriosè causa tacerent, sperare etiam, fore, ut ii, qui se sequerentur, 8 Antiochii vocarentur. Mihi autem magis videtur non potuisse sustinere concursus omnium philosophorum, etenim de ceteris sunt inter illos nonnulla communia: hæc Academicorum est una sententia, quam reliquorum philosophorum nemo probet, itaque cessit. & 9 ut ii, qui sub nubes solem non ferunt: item ille, cum æstuat, veterum, ut Menianorum, sic Academicorum umbram secutus est, quoque solebat uti argumento tum, cum ei placebat, nihil posse percipi, cum quæreret, Dionysius ille Heracloteus, utram comprehendisset certa illa nota, quæ assentiri dicitis oportere, illudne, quod multos annos tenuisset, Zenonique magistro credidisset, honestum quod esset, id bonum solum esse: an quod postea defenditavisset, honesti tamen nomen esse, voluptatem esse summum bonum: qui ex illius commutata sententia docere vellet, nihil ita signari in animis nostris à vero posse, quod non eodem modo possit à falso, curavit. quod argumentum ex Dionysio ipse sumisset, ex eo ceteri sumerent. Sed cum hæc alio loco plura, nunc ad ea, quæ à te, Luculle, dicta sunt: & primum, quod intio dixisti, videamus, quale sit: similiter a nobis de antiquis philosophis commemorari, 10 atque seditiosi tolerent claros viros, sed tamen populareis aliquos nominare, illicum 11 res non bona tractent similes bonorum videri volunt, nos autem dicimus, ea nobis videri, quæ vosmetipsi nobilissimis philosophis placuisse conceditis. Anaxagoras nigram dixit esse. ferres me, si ego idem dicerem? tu, ne si dubitarem quidem at 12 quis est hic? num philosophus? 13 sic enim appellationum, qui ostentationis, aut æstus causa philosophantur. maxima fuit & gravitatis, & ingenii gloria. Quid loquar de Democrito? quem cum eo conferre possumus non modò ingenii magnitudine, sed etiam animi? qui ita sit ausus ordiri, HÆC EST LOQVOR DE VNTVERSY. nihil excipit, de quo non proficitur. quid enim esse potest extra universa? quis hunc philosophum non anteposit Cleanthi. Chrysippo, reliquisque inferioris ætatis? qui mihi cum illo collati, quinque classis videntur. atque is non hoc dicit, quod nos, qui veri esse aliquid non negamus, percipi posse negamus: 14 ille VERVM ESSERE

PLANE

1. Ita sequebatur. Est à conjectura P. Manutii, prius enim impressi, id affigebatur, quod item in Pall. & poterat revocari enim videtur tribuere hæc elationibus.

2. Equæ quæ percipi possunt. Adicit Lambinus, sic quæ percipiunt, sed plane de suo, nihil eorum in edd. in mss. vetustis.

3. Ut tamen in præcipitem. Fortè, ut tam in præcipitem. Lambinus edidit, ut in tam præ. arbitrato suo. nam Pall. accedunt vulgato, nisi quod in primo etiam legi possit, ut enim at S. Victoris membranz, ut causa præcipitem.

4. Quæ inquam enim iste dies illuxerit, quæro. Sic vulgati. Lambinus eiecit, inquam, suavis inquit mss. quibus aberat. nescio an usquequaque nam S. Victoris liber habet, quinquam enim dies iste in Pall. pr. facit pro recepta scriptura. secundus etiam: nisi quod habeat, illi, non iste scriptum ibidem quoque Druis, loco alius, sed statim deletum fuit. forte reponendum: quoniam non iste dies illuxerit quæro.

5. Est negavisset. Exemplar S. Victoris, negavisset, voce frequentata Plauto ac Lucetio

6. Ita diffinitio. Non potui excludere quod inveneram in Pall. & S. Victoris utique confirmatum editioe P. Victorii, quamvis eum nempe securus fuerit, non Camerarius, non Sermius, non alii; qui repræsentant Aldin. m. desinens.

7. Qui illum libri a causa sacros, sperato etiam. Et. Lambinus sperato dicitur; præter libros, ex conjectura Camerarii. at ego libentius eraserim illud sacros, tanquam glossema. bene profecto talis aut fuba dicitur. & alioquin non constaret libri nostri. Palatinus pr. sacros S. Victoris, ferretur.

8. Antiochii vocarentur. Maluit P. Victorius Antiochii, libros secutus scilicet, & sic quoque nostra triga.

9. Et ut qui sub nubes solem. Admitte editionem Petri Victorii, con-

firmam auctoritate serè nostrorum trium: sanè Pal. sec. nam pr. & S. Victoris ut. Et hii qui sub nubes solem. hæcenus vulgati; ut enim ii qui sub nubes solem. n. si quod Lambinus, ut enim ii qui sub nubes solem. inconsiderabili arrogancia: tanto quidem magis, quod hæc sua supplementa eam immittat in contextum, nulla eorum facta in Annotationibus suis mentione: adeo ut hæc spuria nemo deprehendat, nisi qui accedat ad editiones aliat, quod quis facit?

10. Atque seditiosi tolerent. Dicitio seditiosus, non est in Pal. sec. & forsitan est ab libraribus.

11. Res non bona tractent. Ita quidem V. Victorius, Camerarius, Lambinus, Manutii posteriores alique. verum Aldus avus non agnoscit negativam, neque habetur in mss. nostris: ideoque deleada; si visum fuerit Senatui populoque Critico.

12. Quis est hic? num philosophus? Sic & Aldus avus. verum Victorii editio, qui est unac hic Siphites, neque aliter Pall.

13. Sic enim appellabatur. Securus sum fidem libri qui servatur apud S. Victoriam, item utrumque Pall. hæcenus cunctis appellansur. minus aptè rei proposuit.

14. Ille verum esse plane negat: esse sensus quidem non obscurus una tenet. Hæc est lectio Palatinorum, tam clara, non sua distinctione; ut nemo sit futurus, quin excusetur impudens facinus Lambini, obtrudentis nobis, quid non sed obscurus sed tenet obscurus. vulgati prius, quidem aut obscurus, excipit P. Victorii editionem: ea enim expressit quæque nostrum non, quod tamen nemini placuit præter Camerarium, qui procul dubio animadvertit verba sic resolyenda; non dicit sensus obscurus sed tenet obscurus. quid ergo negat inquit, & sic hinc non placet, ille repetat licet vocem negat: hoc modo; plane negat: negat esse sensus quidem non obscurus, &c. & de hac conjectura, alius quis se iactaret: verum ea mihi dupliciter præter alio.

PLANE negat: esse sensus quidem non obscuros dicit, nec tenebrosos: (sic enim appellat eos is, qui nunc maximè est admiratus, Chius Metrodorus initio libri, qui est de natura.) NEGOTIUM, INQUIT, SCIRE NOS SCIAMUSNE ALIQUID, AN NIHIL SCIAMUS: NE IDIPSUM QUIDEM NESCIRE, AUT SCIRE, SCIRE NOS: NEC OMNINO SITNE ALIQUID, AN NIHIL SIT. Futere tibi Empedocles videtur: at mihi dignissimi rebus: is de quibus loquitur, sonum fundere: num ergo is excæcat nos aut orbat sensibus, si parum magnam vim censet in eis esse ad ea, quæ sub eos subiecta sunt, iudicanda? Parmenides, Xenophanes, minis, minus quamquam veribus, sed tamen illis veribus increpanti eorum arrogantiam, quali irati, qui cum sciri nihil possit, et audeant se scire dicere. Et ab his æneas remouendam Socratem & Platonem, cuius an de ullis certius possim dicere? vixisse cum his equidem video: et ita multi sermones præscripti sunt de quibus dubitari non possit, quin Socrati nihil sit vitium sciri posse, exceptit unum tantum, SCIRE SE, NIHIL SE SCIRE: nihil amplius. Quid dicam de Platone? qui certe tam multis libris hæc persecutus non esset, nisi probauisset. inanis enim alterius, perpetuam præsertim, nulla fuit ratio persequi. Videor tibi, non ut Saturninus, nominare modo illustres homines, sed etiam imitari numquam, nisi clarum, nisi nobilem? Atqui habebam molestos vobis, sed minores, Stilbonem, Diodorum Alexinum, quorum sunt contorta, & aculeata quædam sophismata sic enim appellantur fallaces conclusionum colæ. Sed quid eos colligam, cum habeam Chryppum, qui fuisse putatur porticum Stoicorum: et quàm multa ille contra sensus, quàm multa contra omnia, quæ in consuetudine probantur, dissolvit: idem mihi quidem non videtur: sed dissoluerit sanè, certè tam multa non collegisset, quæ nos falleret probabilitate magna, nisi videret his æfisti non facile posse. Quid Cyrenæ videtur? minimè contenti philolphi: qui negant esse quidquam, quod percipi possit extrinsecus: ea se sola percipere, quæ tactu intimo sentiant ut dolorem, ut voluptatem: neque se, quo quid color, aut quo sono sit, scire, sed tantum lentire, æfisti se quodammodo. Satis multa de auditoribus, quamquam ex me quaesieras, nonne putare post illos veteres, tot facula, inueniri verum potuisse, tot ingenia, tantisque studiis querentibus. Quid inuentum sit, paullo post video, te ipso quoque iudice. Atcefitim verò non obiectandi causa cum Zenone pugnauisse, sed verum inuenire voluisse, sic intelligitur. Nemo inquam superiorum non modò expresserat, sed ne diceret quidem, posse hominem nihil opinari: nec solum posse, sed ita necesse esse sapienti: visa est Atcefitim cum vera sententia, tum honesta, & digna sapientie quaesivit de Zenone fortasse, quid futurum esset, si nec percipere quidquam posset sapiens, nec opinari sapientis esset. Ille credo, Nihil opinatur: quoniam esset quod percipi posset. Quid ergo id esset? Visum, credo. Quale igitur visum? tum illum ita definitivisse, ex eo, quod esset,

sicut esset impressum, & signatum, & effectum. Pòst requiritum, etiamne, si ejusmodi esset visum verum, quale falsum. Hic Zenonem vidisse acutè, nullum esse visum, quod percipi posset, si id tale esset ab eo, quod est, ut ejusmodi ab eo, quod non est, posset esse. Rectè consensit Arcefilas: ad definitionem additum. neque enim falsum percipi posse, neque verum, si esset tale, quale vel falsum. Incubuit autem in eas disputationes, ut doceret, nullum tale esse visum à vero, ut non ejusdemmodi etiam à falso possit esse. Hæc autem est una contentio, quæ adhuc permanserit nam illud, nulli res assensurum esse sapientem, nihil ad hanc contentioem pertinere licebat enim nihil percipere & tamen opinari: quod à Carneade dicitur probatum. Equidem Clitomacho plus, quàm Philoni, aut Metrodoro, cædens, hoc magis ab eo disputatum, quàm probatum puto. Sed id omitto. illud certe, opinatio, ne & perceptione sublata, sequitur omnium assensio, non retentio: ut, si ostendero nihil posse percipi tu concedas nunquam assensurum esse. Quid ergo est, quod percipi possit, si non sensus quidem vera narrant? quos tu, Luculle, communi loco defendis. quod ne id facere posses, id irco heri, non necessario loco contra sensus tam multa dixeram: tu autem te negas intracto rem, neque columba colla commoveri primum cursum & in remo sentio non esse id, quod videtur: & in columba plures videri colores, nec esse plus uno. deinde nihilne præterea diximus? maneat illa omnia: & laceret ista causa, veracis suos esse sensus dicit. Igitur semper auctorem habes, & eum, qui magno suo periculo causam agat. eò enim rem dimittit Epicurus, si vnus sensus semel in vita mentitus sit, nulli unquam esse credendum. Hoc est verum esse, confidere suis testibus, & importunè insistere. Itaque Timagoras Epicureus negat sibi unquam, cum oculum torfisset, duas ex lucerna flammulas esse visas. opinionis enim esse mendacium, non oculorum. quasi quaeratur, quid sit, non quid videtur. Sed hic quidem majorum similis. Tu verò, qui visa sensibus alia vera dicas esse, alia falsa: qui ea distinguas? desine, quæso, communibus locis, domi nobis ista nascuntur. Si quis deus te interroget sanis modo, & integris sensibus, num amplius quid desideras? quid respondeas? Utinam quidem roget 9 audias, quàm nobiscum malè egerint ut enim vera videamus, quàm longè videbimus? 10 Ego Catuli Cumanam ex hoc loco regionem video, Pompejanum non cerno: neque quidquam interjectum est, quod obstat: sed intendi longius acies non potest. O præclarum prospectum! Puteolos videmus: at familiarem nostrum Avianum fortasse in porticu Neptuni ambulantem, non videmus. At ille 11 nescio qui in scholis nominari solet, mille & octingenta stadia quod abisset, videbat: quædam volucres longius. Responderem igitur audacter isti vestro deo, me plane his oculis non esse contentum, 12 Diceret me acutius videre, quàm ullos piscis fortasse: qui neque videntur à nobis & nunc quidem sub oculis sunt: neque ipsi

nos

1. Audias se scire, dicere. S. Victoris, se scire nihil, dicitur acutius forsan quàm verus: sed forsan, inquit, neque enim tantum otii est, ut consulam ipsorum sententiam.

2. Ita multi sermones præscripti sunt. S. e. vulgæ editi: neque aliter Pal. tert. ac en in secund. præscripti, quod non omnino displicet, ut velie in modum tabulæ publicæ propositis. S. V. Victoris præscripti, quod & expressit Victorius.

3. Vide me vobis, non ut Saturninus. Sic Pal. at S. Victoris volumin tibi Saturninus, omni s intermed. is.

4. Sed quæ iam imitari nunquam, si clarum. Nihil variant Pal. at S. Victoris, sed imitari nunquam, unde nam puto, ut prodiderit Lambinus: non esse in ill. verbum, etiam ceterum non displicet mihi. conjectura P. Manutii: sed etiam imitari: num quem ut clarum, &c.

5. Quid Cyrenæ videtur? minimè contenti Philolphi. Sic Aldus Aldus & Nepos. ac Victorius. Quid Cyrenæ? videtur in hi. minime, et quomodo Pal. nostræ: ad ut omnino suspicer illa videtur mihi.

6. Annoni extranea; legendum quæ quid Cyrenæ, minime contenti Philolphi.

6. Lacerat ista causa: tractus. Notæ sunt conjecturæ Lambini & P. Manutii. Pall. nihil iuvant, nisi quod abeat à vulgato sec. habeatque, ista causa tractus. &c.

7. Et importunè insistere. Scriptus S. Victoris importunè insistere, ex quo fingebat Gabelmius in pers. insistere.

8. Si quis deus, &c. Pal. & edicio Victorii, si, inquit, deus.

9. Audias quàm nobiscum malè egerint. Est à Victorio, & neque recedit Aldi verus, nisi quòd in audier: quomodo refert in Pal. sec. & S. Victoris. nam præsertim, posterius eus, audias quàm nob. malè egerint, quæ dicitur veritas ferè me cogit aspiciari: totum istud esse literatoris aduorum pannum.

10. Ego Catuli Cumanam ex hoc loco regionem video. Pal. sec. regionem. Liplius emendabat, Cumanam ex hoc loco regione video. Baulis enim habita hæc à spuatario, oppositumque ei Cumanam.

11. Nescis qui? Fortè Argue fuit, inquit: Aldus Nepos, non fuit, sed Lynerus.

12. Diceret me acutius? Ita Victorii editio, assensurque Pal. præ vulgati, dicit.

ne suspicere possunt. Ergo ut illis aqua, sic nobis aer cras-
sus offenditur. At amplius non desideramus. Quid tal-
pam? num desiderare lumen putas? 1 neque tam quere-
retur cum deo, quod parum longe, quam quod falsum vi-
deret. videsne navem illam. stare nobis videtur: at iis qui
in navis sunt, moveri huc villa. quare rationem, cur ita vi-
deatur: quem ut maximè inveneris, quod haud scio, an
non possis, non tu verum testem habere, sed eum non sine
causa falsum testimonium dicere ostenderis. Quid ego de
navi? vidi enim a te remam contemni, majora fortasse
quæris. quid potest esse *Sole majus*? quem Mathematici
amplius duodeviginti partibus confirmant majorem esse,
quam terram quantum nobis videtur? mihi quidem
quasi pedalis. Epicurus autem posse putat etiam mino-
rem esse eam, quam videtur, sed non multo, ne majorem
quidem multo putat esse, vel tantum esse, quatus videat-
ur: ut oculi aut nihil mentiantur, aut non multum men-
tiantur. Ubi igitur illud est, *EMEL*? Sed ab hoc credulo,
qui nunquam sensum mentiri putat, discedamus: 2 qui ne
nunc quidem, cum ille sol, qui *tanta incantatione fertur*, ut ce-
leritas ejus quanta sit ne cogitari quidem possit, tamen no-
bis stare videatur. (1) Sed, ut miniam controvertiam:
videte, quæso, quàm in parvulis sitis. Quattuor sunt capi-
ta, quæ concludunt, nihil esse, quod nosci, percipi, com-
prehendi possit: de quo hæc tota quaestio est: e quibus pri-
mum est, esse aliquod visum falsum: secundum, non posse id per-
cipi: tertium, inter quæ visa nihil interest, fieri non posse, ut eorum
alia percipi possint, alia non possint: quartum, nullum esse visum
verum à sensu profectum, cui non oppositum sit visum aliud, quod
ab eo nihil interest, quodque percipi non possit. Horum quattuor
capitulum secundum, & tertium, omnes concedunt. Pri-
mum Epicurus non dat, vos, quibuscum res est, id quoque
conceditis. omnis pugna de quarto est. Qui igitur P. Ser-
vilius Geminum videbat, 3 si Quintum se videre putabat,
incedebat in ejusmodi visum, quod percipi non possit:
quia nulla nota verum distinguebatur à falso: qua distin-
ctioe sublatâ, quam habere M. Cotta, qui bis cum Ge-
minio consul fuit, agnoscendo ejusmodi notam, quæ
falsa esse non possit? Negas tantam similitudinem in rerum
natura esse. Pugnas omnino, sed cum adversario facili-
ne sit sanè. videri certe potest. fallit igitur sensum: & si
una fecerit similitudo, dubia omnia reddiderit, sublato
enim judicio illo, quo oportet agnosci: etiam si ipse erit,
quem videris, qui tibi videbitur, tamen non ea nota ju-
dicabis, quæ dicis oportere, ut non possit esse ejusdem-
modi falsa. Quando igitur potest tibi P. Geminus, Quin-
tus videri, quid habes explorati, cur non possit tibi Cotta
videri, qui non sit, quoniam aliquid videtur esse, quod
non est? Omnia dicis sui generis esse, nihil esse idem, quod
sit aliud. Stoicum est quidem, nec admodum credibile;
nullam esse pilam omnibus rebus talem, qualis sit pilus
alius, nullam granam, hæc refelli possunt: sed pugnare
nolo. ad id enim, quod agitur, nihil interest. omnibusne
partibus visa res nihil differat. an interduo non possit,
etiam si differat. sed, si hominum similitudo tanta esse non potest,

ne signorum quidem? dic mihi, Lyfippus eodem aere,
eadem temperatione, eodem calido, aqua, ceteris omnibus,
& centum Alexandros ejusdem modi facere non possit?
qua igitur notione discerneres? Quid si in ejusmodi cera
centum sigilla hoc annulo impressero? equæ poterit in
agnoscendo esse distinctio? an tibi erit querendus? an-
nulatius aliqui, quoniam gallinarium invenisti Deliacum
illum, qui 6 ova cognosceret? Sed adhibes artem advo-
catam etiam sensibus, *pictor videri, quæ nos non videmus*: &
simul inflavit tibicen, à perito carmen agnoscutur. Quid?
hoc nonne videtur contra te valere, si sine magnis artifi-
ciis, ad quæ pauci accedunt, nostri quidem generis, admo-
dum, nec videre, nec audire possumus? Jam illa præclara,
quanto artificio esset sensus nostros, mentemque, & totam
constructionem hominis fabricata natura. Cur non exti-
mescam opinandi temeritatem? Eriamne hoc affirmare
potes, Luculle, esse aliquam vim, cum prudentia & consi-
lio scilicet, quæ finxerit, vel, ut tuo verbo utar, quæ fabricata
sit hominem? qualis ista fabrica est? ubi adhibita? quan-
do? cur? quo modo? tractantur ista ingeniose: disputan-
tur etiam eleganter, denique videantur sanè, ne affirmen-
tur modo. sed de physicis max, & quidem ob eam causam,
ne tu, qui idem me facturum paullo ante dixeris, videre
mentitus. sed ut ad ea, quæ clariora sunt, veniam: res
jam universas profundam: de quibus volumina impleta
sunt non à nostris solum, sed etiam à Chryppio, de quo
queri solent Stoici: dum studiosè omnia conquirit contra-
falsus, & perspicuitatem, contraque omnem consuetudi-
nem, contraque rationem, ipsum sibi respondentem, in-
feriorem fuisse: itaque ab eo armatum esse Carneadem.
Ea sunt ejusmodi, quæ à te diligentissimè tractata sunt,
dormientium, & 7 vinolentorum, & furiosorum visa im-
becilliora esse dicebis, quàm vigilantium, siccorum, sano-
rum: quo modo? quia cum expectatus esset Ennius, non
diceret se vidisse Homerum, sed visum esse: Alcma-
onem autem,

Sed mihi nevisquam cor consentit.

Similia de vinolentis. Quasi quinquaginta neget, 8 & quæ
expectatus sit, eum somnare: & cujus furor confeder-
rit, putare nonuisse ea vera, quæ essent sibi visa in furore.
Sed non id agitur: tum, cum videantur, quo modo viden-
tur, id quaeritur, nisi verò Ennium non putamus ita totum
illud audivisse.

O pictor animi,

si modo id somniavit? ut si vigilans audiret expectatus
enim potuit illa visa putare, ut erant, & somnia: dormien-
ti vero, a quæ, 9 ac vigilantibus probabantur, quid illona som-
nio illo?

Mater te appello:

nonne illa credit hujus locutum, 10 ut expectata etiam
crederet? unde enim illa?

Age adha? mane: nulli iterandum eademque ista mihi:

num videtur minorem habere vitis, quam vigilantibus,
fidem? Quid loquar de insanis? quæ his tandem sunt affinis
tuus, Catule, Tudicianus? quiquam sanissimus tam certa
putabat,

X X X

putabat,

1. Neque tam querebam cum Deo, &c. videret.) Revocavi quod erat in
tribus mss. nostris; proditoraque etiam P. Victorius. recentiores
enim adhaerentes antiquis cunctis, neque tam querebam cum Deo, &c. viden-
tem, inopte.

2. Qui ne nunc quidem, eum ille Sol, &c.) Sic Pall. quoque Victorius
editio verbo ampl. or. quidem parat. eum. Gulielmus distinguit, quæ
aut quidem? quo quod vel t. vix addegor.

3. Si Quintum se videre putabat.) Nescio an non æquè bene Pal. sec. sed
Quintum.

4. Centum Alexandros ejusdem modi.) P. Victorius editio certum Alexan-
driam. neque aliter Pall. nam S. Victorius exemplar certum Alexan-
driam.

5. Audiatine aliquid.) Vulgari aliunde sed etiam littera non videret
in illo è nostris tribus; omisitque etiam editus à Victorio.

6. Ora cognosceret.) Pal. sec. agnosceret.

7. Vinolentorum.) Annotavit Gulielmus S. Victorius exemplar, &
hec, & supra semper habere. *vinolentorum*, recteque dici potest; ut &
mista, *infulentis* parum istud refert. videat potius aliquis locum-
ne. heic habere queat scriptura Pal. sec. *vinolentorum*.

8. Et qui expectatus sit, eum somnare.) Ita Pall. nam S. Victorius, eum
somnia. P. Manutius è mss. interbreit nega. *svam*, eum non somnare, ipse
videt. Lambinus edidit, eum somnasse.

9. Ac vigilantibus probabantur.) Sic Lambini editio, neque aliter S. Vi-
ctorius, aut Pal. sec. nam p. *probabantur*.

10. Ut expectata etiam crederet.) Vulgati olim, & recentiores ut verè
est, quomodo nulli mss. nostri; excoleratque editio sua Victorius;
sed nemo ausus imitar, non Camerarius, non Bructus, non Stormius,
non Lambinus; hæc ideo quod non consula fiant libri antiquitatis
oblectat. Aldus Nepos delevit, quamvis id avus ejus usurparat.

putabat, quæ videt, quàm is putabat, quæ videbantur? quid ille, qui,

Video, video te vrvum, Ulysses, dum licet:

nonne etiam bis exclamavit se videre, cum omnino non videret? quid apud Euripidem Hercules, cum 1 ut Eurysthei filios, ita suos configebat sagittis: cum uxorem interimebat? cum conabatur etiam patrem? non perinde movebatur falsis, ut veris moveretur? Quid; ipse Alemaotus, qui negat cor sibi cum oculis consentire, nonne ibidem incitato furore;

Unde hac flamma oritur?

& illa deinceps,

Incido, incedo: adfunt, adfunt: mo, mo expetunt.

Quid, cum virginis fidem implorat?

Eer mi auxilium: pestimabige à me:

Flammiferam hanc vim, qua me exurciat.

Carulea incineta 3 igni incedunt.

Grumstant cum ardentibus radiis.

Num dubitas, quin sibi hæc videre videatur? itemque cetera:

Intendit erinitus Apollo.

Arctum auratum luna innoxus.

Diana facem jacit à lava.

Qui magis hæc crederet, si essent, quàm credebat, quid videbatur? apparet enim jam cor cum oculis consentire. omnia autem hæc proferuntur, ut illud efficiatur, quo certius nihil potest esse: inter visa vera, & falsa, ad animi affectionem, nihil interesse. Vos autem nihil agitis, cum falsa illa vel furiosorum, vel somniantium recordatione ipsorum refellitis. non enim id queritur, qualis recordatio fieri soleat eorum, qui experrecti sunt: aut eorum, qui furere deliriterunt: sed qualis visio fuerit aut furentium, aut somniantium tum, cum commovebantur sed ab eo à sensibus. Quid est, quod ratione percipi possit? dialecticam inventam esse dicitis, veri, & falsi quasi disceptatricem, & iudicem. cuius veri & falsi? & in qua re? in geometriane, quid sit verum, vel falsum, dialecticus iudicabit, an in literis, aut in musicis? At ea non novit. In philosophia igitur: sol quantum sit, quid ad illum? quod sit summum bonum, quid habet, ut queat iudicare? quid igitur iudicabit? quæ conjunctio, quæ disjunctio vera sit, quid ambiguit dicitur sit, quid sequatur quamque rem, quid repugnet? si hæc, & horum similia iudicat, de se ipsa iudicat, plus autem pollicebarur, nam hæc quidem iudicare ad ceteras res, quæ sunt in philosophia multæ, atque magnæ, non est satis. Sed quoniam tantum in ea arte ponitis: videte, ne contra vos tota nata sit, quæ primo progressu festivè tradit elementa loquendi, & ambiguoarum intelligentiam, concludendique rationem: tum, paucis additis, venit ad fortissimas, lubricum sanè & periculosum locum: quod tu modò dicebas esse vitiosum interrogandi genus. Quid ergo postis

vitiosum nostra culpa est? rerum natura nullam nobis dedit cognitionem finium, ut ultra in te statuere possimus, quatenus. nec hoc in acervo critici solum, unde nomen est, sed nulla omnino in re minutatim interroganti? dives, pauper: clarus, obscurus sit: multa, pauca: magna, parva: longa, brevis: lata, angusta: quantis aut aditio, aut demio, certum respondeamus, non habemus. At vitiosus sunt fortis. 6 Frangite igitur eos, si potestis ne molesti sint erunt enim, nisi cavetis. cautum est, inquit, placet enim Chrylippo, cum gradatim interrogetur, verbi causa, tria, pauca sint, anne multa: aliquanto prius, quàm ad multa perveniat, quis sero, id est, quod ab iis dicitur, *novi quæ sero*. Per me val fortis licet, inquit Carneades, non modo quis sero, sed quid proficit? sequitur enim qui te ex somno excitet, & eodem modo interroget. 7 Quid in numero conticuiti: si ad eum numerum unum addidero, multane erunt? progredere rursus, quoad videbitur. Quid plura? hoc enim fateris: neque ultimum te paucorum, neque primum multorum respondere posse, ejus generis error ita manat, ut non videam, quò non possit accedere. Nihil me lædit, inquit ego enim, ut agitator callidus, prius quàm ad finem veniam, equos sustinebo: eoque magis, si locus is, & quò ferentur equi, præceptum erit. sic me, inquit, antè sustinebo, nec diutius captio: è 9 interroganti respondebo. Si habes, quod liqueat, & equè 10 respondeas, superbo si non habes: ne tu quidem peripicis, si quia obscura, concedo, sed negas te usque ad obscura progredi. illustribus igitur rebus inistis, si id tam immo- do, ut taceas, nihil assequeris. quid enim ad illum, qui te captare vult, utrum tacentem isretiat te, an loqueri tem? sin autem usque ad novem, verbi gratia, sine dubitatione respondes pauca esse, in decimo inistis: etiam à certis, & illustrioribus cohibes assensum: hoc idem me in obscuris facere non sinis. nihil igitur te contra fortissimas ars ista adjuvat: 11 quæ nec augendi, nec minuendi, quid aut primum sit, aut postremum, docet. Quid, quòd eadem illa ars, quasi Penelope telam retexens, tollit ad extremum superiora? utrum ea vestra, an nostra culpa est? nempe fundamentum dialecticæ est, quid quid enuntietur (id autem appellatur *è se ipso*: quod est quasi effectum) aut verum esse, aut falsum. quid igitur? hæc vera, an falsa sunt? Si te mentis dicit: idque verum dicit: mentiri, verum dicit. Hæc scilicet inexplicabilia esse dicitis, quod est odiosius, quàm illa, quæ nos incorporeis, & non percepta dicimus. Sed hæc omitto. illud quero, si ista explicari non possunt, nec eorum ullum iudicium invenitur, ut respondere possitis, vera ne, an falsa sint: ubi est illa definitio, effectum est id, quod aut verum, aut falsum sit? Rebus sumptis adjungam, ex his sequendas esse alias, illas improbandas, quæ sint in genere contrario. 12 Quo modo igitur hoc conclusum esse iudicas? 13 si dicitis, nunc lucere, & verum dicitur: lucet igitur probatis

1. *U. Eurysthei filius, ita fuit.* Muretus hanc lectionem tuetur lib. xvii Var. lect. cap. 10. contra P. Victorium, qui colliebat *id.* l. xxv. Variar. lect. cap. 12.

2. *Incido, incedo.* Vulgati *Incendo, incedo*. sed præter Palli in quibus alterum, ut & in codice S. Victoris & editione Victoriana; quam minor nomen posteriorum fecerat.

3. *Igni incedunt.* Sic ead. editio, item Palli. sec. *non incedunt*, ut fecerit olim Cui.

4. *Arctum auratum, luna innoxus.* Lambinus, *per innoxus*: miror unde, nisi ab ingenio, nam libri nostri ei non addiunt; neque variant editiones.

5. *Sed nulla omnino.* Alii, *sed ulla*, contra nostros libros & editionem P. Victorii.

6. *Frangite igitur eos si potestis.* Lectio forsitan minus recta, nam Palli, *agite igitur*, sic agit qui eos, utrumvis præposuerim vulgato; quod attinet quidem ad vocem primam.

7. *Quod in numero.* Sic nostri. Lambinus *quis*, secutus Paullum Manutium qui monerat ita fuisse in libro veteri.

8. *Quæ sperantur equi.* Aufertur posse sine ullo sensu detrimendo.

9. *Interroganti respondens.* Vulgati *respondens*. sed alterum restat in Palli. in S. Victoris, denique editione Victoriana.

10. *Si respondeas superbo.* Est et Victoriana, neque aliter Palli. sec. nam prim. *superbo*, quod & in Aldina veteri. vulgari, *superbo*.

11. *Quæ nec augenda, nec minuenda.* Lambinus, *l. bis*, ut inquit, reclamantibus, inveniunt, *augent* nec minuenda. egregium facinus.

12. *Quomodo igitur hoc conclusum esse iudicet.* Sic omnes ead. item Palli. prim. & Victorii, nisi quod is *concl.* ac enim Palli. sec. exhibet nobis, *quomodo aut falsum esse iudicet* h. dicitur. quod examinabant quietiores, nam mihi quidem sic festinant, serapulum non levem inieci, quod non solum ille liber exorbitare in istum causam.

13. *Si dicit nunc lucere, & verum dicitur: lucet igitur.* Homo non acutus, ausus sum delere septem aliquot voces, quæ quinquaginta ferè per annos illum infederant locum. quippe & alii ediderunt, & Boulietius, & Brutus, & Lambinus, & Aldus Nepos; *si dicit nunc lucere, & verum dicitur: lucet dicitur autem lucere, & verum dicitur: lucet igitur*, quæ intermedia, neque agnoscit Aldus major, neque Victorius, neque Palli, neque S. Victorii codex. itaque cur ego tolerarem?

probatis certè genus, & rectissime conclusum dicitis. itaque in docendo, cum primum concludendi modum traditis, aut, quidquid igitur eodem modo concluditur, probabitur, aut ars ista nulla est. Vide ergo, hanc conclusionem probaturusne sis: *si dicit te mentiri, verumque dicit, mentiris, dicit autem te mentiri, verumque dicit, mentiris igitur.* Qui potes hanc non probare, cum probaveris ejusdem generis superiorem? Hæc Chrysippæ sunt, ne ab ipso quidem dissoluta. quid enim faceret huic conclusioni? *si lucet, tu cet. lucet autem, lucet igitur.* cederet scilicet, ipsa enim ratio connexi, cum concesseris superius, cogit inferius concedere. Quid ergo hæc ab illa conclusione differt? *Si mentiris, mentiris autem, mentiris igitur.* Hoc negas te posse nec approbare, nec improbare. Qui igitur magis illud? Si ars, si ratio, si via, si vis denique conclusionis valet; eadem est in utroque. Sed extremum eorum est, postulant, ut excipiantur hæc inexplicabilia. Tribunum aliquem cenfeo addeant. à me istam exceptionem numquam impetrabant. etenim cum ab Epicuro, qui totam dialecticam & contemnat, & irridet, non impetrent, ut verum esse concedat, quod ita effabimur, *aut vivet eras Hermachus, aut non vivet:* cum dialectici sic statuunt, omne, quod ita disjunctum sit, quasi, aut etiam aut non, non modo verum esse, sed etiam necessarium: vide, 3 quam sit cautus iste, quem isti tardum putant. *SI ENIM,* inquit, alterutrum concessero: necessarium esse necesse erit, eras Hermachus aut vivere, aut non vivere. nulla autem est in natura rerum talis necessitas. Cum hoc igitur dialectici pugnent, id est, Antiochus, & Stoici, totam enim everit dialecticam. nam si è contrariis disjunctio (*contraria autem ea dico, cum alterum ait, alterum negat*) si talis disjunctio falsa potest esse, nulla vera est. mecum verò quid habent litium, qui ipsorum disciplinam sequor? Cum aliqui hujusmodi inciderat, sic ludere Carneades solebat: *Si rectè conclusio: senso sin visio; & minam Diogenes reddet.* ab eo enim Stoico dialecticorum didicerat. hæc autem merces erat dialecticorum, 5 sequor igitur eas vias, quas didici ab Antiocho: nec reperio, quomodo judicem, *Si lucet, lucet, verum esse,* ob eam causam, quod ita didici, *omne, quod ipsum ex se connexum sit, verum esse:* non judicem, *Si mentiris, mentiris:* eodem modo esse connexionum. Aut igitur hoc, & illud: aut nisi hoc, ne illud quidem judicabo. Sed, ut omnes istos aculeos, & totum tortuosum genus disputandi relinquamus, ostendamusque, qui simus: jam, explicata tota Carneadis sententia, Antiochi ista corruent univèrsa. Nec verò quidquam ita dicam, ut quisquam *id fingi* suspicietur: à Clitomacho sumam, qui utique ad senectutem cum Carneade fuit, homo & acutus, ut Pœnus & valde studiosus, ac diligens, & quatuor ejus libri sunt de sustinendis assensionibus. hæc autem, quæ jam dicam, sunt sumta de primo. Duo placet esse Carneadi genera visorum: in uno hanc divisionem, *Alia visa esse, qua percipi possunt: alia qua non possunt:* in altero autem, *Alia visa esse probabilia, alia non probabilia.* itaque, quæ contra sensus, contra que perspicuitatem dicantur, ea pertinere ad superiorem divisionem: contra posteriorem nihil dici oportere. quare ita placere, tale visum nullum esse, ut perceptio

consequeretur: ut autem probatio, multa. etenim *contra naturam esse,* si probabile nihil esset. & 6 sequitur omnis vitæ ea, quam tu, Luculle, commemorabas, everfio. itaque & sensibus probanda multa sunt: teneatur modò illud, non inesse in his quidquam tale, quale non etiam falsum nihil ab eo differens esse possit. sic, quidquid acciderit specie probabile, si nihil se offeret, quod sit probabiliter illi contrarium uteretur eo sapiens: ac sic omnis ratio vitæ gubernabitur. etenim is quoque, qui à vobis *sapientia* inducitur, multo sequitur probabilia, non comprehensa, & neque percepta, neque assensa, sed *similia veri:* quæ nisi probet, omnis vita tollatur. Quid enim? conscendens navem sapiens, num comprehensum animo habet, atque perceptum, se ex sententia navigaturum? qui potest? sed si jam ex hoc loco proficiatur Puteolos stadia triginta, *probo navigio, bono gubernatore,* hæc tranquillitate: probabile videatur, se illuc venturum esse saluum. Hujusmodi igitur visis consilia capiet & agendi, & non agendi: Faciliusque erit, ut albam esse nivem probet, quam erat Anaxagoras: qui id non modò ita esse negabat, sed sibi, quia sciret aquam nigram esse, 7 unde illa concreta esset, albam ipsam esse ne videri quidem. & quæcumque res eum sic attinget, ut sit visum illud probabile, neque ulla re impeditum: movetur. non enim est *à saxo sculptus,* 8 aut *à robore dolatus.* habet corpus; habet animum: movetur mente; movetur sensibus: ut ei multa vera videantur. neque tamen habere insignem illa, & propriam percipiendi notam: eoque sapientem non assentiri, quia possit ejusdem modi existere falsum aliquod, cujusmodi hoc verum. neque nos contra sensus aliter dicimus ac Stoici, qui multa falsa esse dicunt, longeque aliter se habere, ac sensibus videantur. Hoc autem si ita sit, ut unum modò sensibus falsum videatur: præstò est, qui neget, rem ullam percipi posse sensibus. ita, nobis tacentibus, ex uno Epicuri capite, altero vestro, *perceptio, & comprehensio tollitur.* Quod est caput Epicuri? *Si ullum sensibus visum falsum est: nihil percipi potest.* quod vestrum? *Sens falsa sensus visa.* Quid sequitur? ut taceam; conclusio ipsa loquitur, *nihil posse percipi.* Non concedo, inquit, Epicuro. Certa igitur cum illo, qui à te totus diversus est: noli mecum, qui hoc quidem certè, falsi esse aliquid in sensibus, tibi assentior. Quanquam nihil mihi tam mirum videtur, quam ista dici, ab Antiocho quidem maxime cui erant, quæ paulo antè dixi, notissima. licet enim hæc quivis arbitrato suo reprehendat, quòd negamus rem ullam percipi posse: certè 9 levior reprehensio est. quòd tamen dicimus esse *quædam probabilia;* non videtur hoc satis esse vobis, ne sit. illa certe debemus effugere, quæ à te vel maxime agitata sunt. nihil igitur cernis? nihil audis? nihil tibi est perspicuum? Explicavi paulo antè, Clitomacho auctore, quo modo ista Carneades diceret. accipe quemadmodum ea dicantur à Clitomacho, in eo libro, quem ad C. Lucillum scripsit poetam, cum scripsisset iisdem de rebus ad L. Censorinum, cum consul cum M. Manilio fuit, scripsit igitur his ferè verbis sunt enim mihi nota, propterea quòd eorum ipsarum rerum de quibus agimus, prima institutio, & quasi disciplina illo libro continetur, sed scriptum est ita:

2. Vide ergo.) Pall. item edd. veteres, etiam Victoriana, videt. 3. Tribunum aliquem cenfeo addeant.) Pall. ille sec. cenfeo videtur non temere profecto. & videant acutiores an heic reponi debeat. notum est enim, meo: id, apud Comicos, aliosque tale quid, quo auxilium auctoritasve impendebatur alteri. 4. Quam hi carere.) Lamb. rursus libris omnibus, inquit, in vitis, obtrudit nob. hi carere, utpote quod cardo potius opponeretur, quam carere: quod tamen sic non dum probavi. 5. Minam Diogenes reddis. Est ab Aldina veteri, & Victoriana, & tribus nostris alix edd. reddit. 6. Sequitur igitur.) Vulgari sequar, sed alterum est à Victorio, à Pal. sec. & S. Victoris exemplari.

6. Sequitur omnis vita ea, &c.) Nihil variant mss. nisi quod S. Victoris dicitur. P. Manutius edidit sequitur enim P. V. & ut in interpan. XII: probatio multa (sententia v. nat. &c. offer) sequitur omnia. non satis cit. forsitan reponendum erat, & sequeretur omnia, &c.

7. Unde illa concreta esset.) Ita nuper natæ edd. verum priores omnes, congegata, quod & in nostris tribus mss. Camerarius conjicit conglata.

8. À robore dolatus.) Membrane tres, ebore dolatus, neque aliter Aldi vetus, quod ipsam junior aliquis Crit. caeter, mordicus cveretur.

9. Levior reprehensio est.) Pal. sec. responso; qui etiam mox habet, præterea, pro quo edidit propterea.

ACADEMICIS PLACERE, esse rerum ejusmodi dissimilitudines, ut alia probabiles videantur, alia contra: id autem non esse satis, cur alia percipi posse dicas, alia non posse; propterea quod multa falsa probabilia sint: nihil autem falsi perceptum, & cognitum possit esse. Itaque ait vehementer errare eos, qui dicant, ab Academia sensus eripi, à quibus numquam dictum sit, aut colorem, aut saporem, aut sonum nullum esse. illud sit disputatum, non inesse in his propriam, quæ nusquam alibi esset, veri & certi notam. Quæ cum exposuisset, adjungit, **DVPLICITER** dicit assensus sustinere sapientiam: uno modo, cum hoc intelligatur, omnino eum rei nulli assentiri: altero, cum se à respondendo, 1. ut aut approbet quid, aut improbet, sustineat, ut neque neget aliquid, neque ajat. Id cum ita sit: alterum placere, ut numquam assentiat: alterum tenere, ut sequens probabilitatem, ubicumque hæc aut occurrat, aut deficiat; aut etiam aut non, respondere possit; 2. nec, ut placeat, eum, qui de omnibus rebus continet se ab assentiendo, moveri tamen, & agere aliquid, reliquit ejusmodi visa, quibus ad actionem excitetur: item ea, quæ interrogati in utramque partem respondere possimus, equentes tantummodo quod ita visum sit, dum sine assensu: neque tamen omnia 3. ejusmodi visa approbari, sed ea, quæ nulla re impeditur. Hæc si vobis non probamus, sint falsa sanè: invidiosa certe non sint. non enim lucem eripimus: sed ea, quæ vos percipi, comprehendique, eadem nos, si modo probabilia sint, videri dicimus. 4. Sic igitur inducto & constituto probabili, & eo quidem expedito, soluto, libero, nulla re implicato, vides profecto, Luculle, jacere jam illud tuum perspicuitatis patrocinium. iisdem enim hic sapiens, de quo loquor, oculis, quibus iste vester cælum, terram, mare intuebitur: iisdem sensibus reliqua, quæ sub quemque sensum cadunt, sentiet. 5. Mare illud quod nunc Favonio nascente, purpureum videtur, idem huic nostro videbitur, nec tamen assentietur; quia nobismetipsis modo cæruleum videbatur; 6. manè flavum; quodque nunc, & quia à sole collucet, albescit, & vibrat, dissimileque est proximo ei continenti: ut, etiam si possis rationem reddere, cur id eveniat, tamen non possis id verum esse, quod videbatur oculis, defendere. Unde memoria, si nihil percipimus? (sic enim quærebatur,) quod meminisse visa, nisi comprehensa, non possumus. Quid? Polyxenus, qui magnus mathematicus fuisse dicitur, is posteaquam Epicuro assentiens, totam geometriam esse falsam credidit, num illa etiam, quæ sciebat, oblitus est? Atqui, falsum quod est, ad percipi non potest, & ut nobismetipsis placet. Si igitur memoria perceptarum, comprehensarumque rerum est: omnia, quæ quisque meminit, habet ea comprehensa, atque percepta, falsi autem comprehendi nihil potest: & omnia meminit Scyron Epicuri dogmata, vera igitur illa sunt nunc omnia. Hoc per me licet, sed tibi aut concedendum ita esse, quod minimè vis: aut memoriam mihi remittas, oportet, 9. & facile esse ei locum, etiam si comprehensio, perceptioque nulla sit. Quid fiet artibus? qui-

bus? hisne, quæ ipsa sententur conjectura se plus uti, quibus scientia: an his, quæ tantum id, quod videtur, sequuntur, nec habent illam artem vestram, quæ vera & falsa dividit? Sed illa sunt *lumina duo*, quæ maximè causas istarum continent. primum enim *negatu fieri posse, ut quinquam nulli rei assentiat*. At id quidem petipicuum est: cum Panætius, princeps prope, meo quidem iudicio, Stoicorum, eade re dubitare se dicat, quatu omnes, præter eum, Stoici certissimam putant, *VERA ESS* & *no* haruspicum auspicia, oracula, somnia, vaticinationes, & sequæ ab assensu sustineant. *Quod* is potest tacere de his rebus, quas tibi, à quibus ipse didicit, certas habuerint. cur id sapiens de reliquis rebus facere non possit? an est aliquid, quod positum vel improbare, vel à probare possit, dubitari non possit? tu in fortis poteris hoc, cum votes: ille in reliquis rebus, si non poterit eodem modo insilire, præterquam cum possit sine assensione ipsam verissimam: nem non impeditam sequi? Alterum est, quod *negatu actionem nullius rei posse in eo esse, qui nullam rem assensu suo comprobet*. primum enim videtur oportet, in quo sit etiam assensus, dicant enim Stoici, *sensus ipsos assensus esse*: quos quoniam appetitio consequatur, actionem sequi, totis quæ omnia, si visa tollantur. Hæc de re in utramque partem & dicta sunt, & scripta multa (12 vide superiora) sed brevi res potest tota conscribere enim est: maximam actionem puto, repugnare visis, obstitere opinionibus, assensus lubricos sustinere, credoque Clitomacho ita scribitur: 13. Herculi quendam laborem exanclatum à Carneade, quod, ut feram, & immanem beluam, sic ex animis nostris assensionem, id est, opinionem, & temeritatem extraxit: tamen, ut ea pars defensionis relinquatur, quid impedit actionem ejus, qui probabilia sequitur, nulla re impediende? Hoc, inquit, ipsum impedit, quod statuet, ne id quidem, quod probet, posse percipi. Jam istuc te quoque impedit, in navigando, & in conferendo, in uxore ducenda, in liberis procreandis, plurimisque in rebus, in quibus nihil sequere, præter probabile. Et tamen illud usitatum, & sæpe repudiatum referis non ut Antipater, sed, ut ais, pressius, nam Antipatrum reprehensum, quod diceret, consentaneum esse ei, qui affirmaret, nihil posse comprehendi, id ipsum saltem dicere posse comprehendi: quod ipsi Antiocho pingue videbatur, & sibi contrarium, non enim potest convenienter dici, nihil comprehendi posse, si ipsum comprehendere posse dicatur. Illo modo potius putat urgendum fuisse Carneadem: *CVM SAPIENTIS* nullum decretum esse possit, nisi comprehensum, perceptum, cognitum; ut hoc ipsum decretum, quod sapientis esset, nihil posse percipi, fateretur esse perceptum, proinde quasi sapiens nullum aliud decretum habeat, & sine decretis vitam agere possit. Sed ut illi habet probabilia, non percepta, sic hoc ipsum, nihil posse percipi, nam si in hoc 14. haberet cognitionis notam, eadem uteretur in ceteris, quam quoniam non habet, utitur probabilibus. Itaque non metuit, ne confundere omnia videatur, & incerta reddere, non enim, quæ admodum,

1. *Ut aut approbet quid.* Non agnoscit Pal. sec. *no aut*, & poterant adesse salva sententia; neque videtur auctoris.
2. *Nec ut placeat eum, &c.* Nihil mutant nostri. Paulus Manutius edidit hinc *no pl.* Lamb. nam *cum placeat*, cum prius tamen edidisset, *cum ad placeat*.
3. *Ejusmodi visa approbari.* Sic Pall. P. Manutius admisit *approbat*, sed; inquit, manuscripti.
4. *Si igitur inducto & constituto probabili.* Hæc est lectio vulgata, quæ & in Aldino vereri. at Victoriana *inducta & constituta probabilia*, quod & in utroque Pal.
5. *Mare illud quod nunc Favonio.* Ita trias mss. nostrorum, & neque leucus Victoriana, aliz omnes, *illud quidem nunc*.
6. *Manè flavum.* Sic Pall. nam S. Victoris *veram*. Lambinus publicavit *exum quæ à sole*, omisso *quodque*, quod in edd. & mss. nostris. Rindum illud eruit è Nonio, non ipse primus, sed Camerarius.
7. *Qui à sole albescit.* Reponendum videtur, *quæ à sole*, quomodo

existat in Pal. secundo.

8. *Ut scilicet ipsi placeat.* An non potius: *videmus*.

9. *Et facile esse ei locum.* S. Victoris scriptus, *jacere*. P. Manutii *co-*
deus & facit esse ei locum.

10. *Auspiciam aspiciam.* S. Victor *aspiciam*, malim *aspiciam, aspiciam*,
&c. & vero Pal. sec. habet *aspiciam aspiciam*.

11. *Non poterit eodem modo insilire.* Forlan tres voces superfluas sunt,
sanè Pal. *no* habet *eodem modo insilire*.

12. *Vide superiora.* Aldi (senioris edidit *vide superiora*). Sed ad sententiam
Paulo Manutio, subtrahit adnotamentum lectoris.

13. *Herculi quendam laborem exanclatum.* Sic omnes nostri, quod ad
vocem primam attinet, quod & de falsis movit Lambinus antiquè pro
Herculi, ultimam dictio nem servat omnibus licetis Pal. sec. nam *pre-*
exanclatum S. Victor *exanclatum*: quæ tamen diversitas accedit ad *exan-*
clatum magis, quàm aliorum *exanclatum*.

14. *Habetur cognitio nota.* Pal. sec. *recognoscitur*.

modum, si quæsitum ex eo sit, stellarum numerus par, an impar sit: item, si de officio, multisque aliis de rebus, in quibus versatur, exercitatusque sit, nescire se dicat. *in incertis enim nihil est probabile*: in quibus autem est, in his non deerit sapienti, nec quid faciat, nec quid respondeat. Ne illam quidem prætermisisti, Luculle, reprehensionem Antiochi (nec mirum: in primis enim est nobilis) qua solebat dicere Antiochus, Philonem maxime perturbatum, cum enim sumeretur unum, esse quadam falsa visa: alterum, nihil ea differre à veris; non attendere, superius à illud ea re à se esse concessum, quod videretur esse quædam in visis differentia, eam tolli altero, quo neget visa à falsis vera differre: nihil tam repugnare. Id ita esset, si nos verum omnino tolleremus. 2. non facimus, nam tam vera quam falsa cernimus, sed probandi species est: percipiendi signum nullum habemus. Ac mihi videor nimis etiam nunc agere jejune, eum sit enim campus, in quo possit exsultare oratio: cur eam in tantas angustias, & in *Stoicorum dumtaxat* compellimus? si enim mihi cum Peripatetico res esset, qui id percipi posse diceret, quod impressum esset è vero: neque adhiberet illam magnam accessionem, quo modo imprimi non posset à falso; cum simplici homine simpliciter agerem, nec magno opere contenderem, atque etiam, si, cum ego nihil dicerem posse comprehendendi, diceret ille, sapientem interdum opinari: non repugnarem: præsertim ne Carneade quidem huic loco valde repugnante: nunc quid facere possum? Quæro enim, quid sit, quod comprehendendi possit. respondet mihi non Aristoteles, aut Theophrastus, ne Xenocrates quidem, aut Polemo, sed mihi minor est; tale verum, quale falsum esse non possit. Nihil ejusmodi invenio. 4. itaque in cognitione nimirum assentiar, id est, opinabor, hoc mihi & Peripatetici, & vetus Academia concedit: vos negatis, Antiochus in primis: qui me valde movet: vel quod amavi hominem, sicut ille me: vel quod ita judico, politissimum, & acutissimum omnium nostræ memoriæ philosophorum: à quo primum quæro, quo tandem modo sit ejus Academia, cujus se esse profiteatur? Ut omittam alia: hæc duo, de quibus agitur, quis unquam dixit aut veteris Academiae, aut Peripateticorum? vel id solum percipi posse, quod esset verum tale, quale falsum esse non posset: vel sapientem nihil opinari? certe nemo, horum neutrum ante Zenonem magno opere defensum est. ego tamen utrumque verum putonec dico **T E M P O R I S C A U S A**: sed ita planè præbò illud ferre non possum. Tu, cum me incognita assentiri videris, idque turpissimum esse dicas, & plenissimum temeritatis, tantum tibi arroges, ut exponas disciplinam sapientis, naturam rerum omnium evolvas, mores fingas, sineis bonorum, malorumque constitutas, officia describas, quam vitam ingrediar, definitas: idemque etiam disputandi, & intelligendi judicium dicas te, & artificium tradituram: perficies, ut ego ista innumerabilia complectens, nu-

quam labar, nihil opiner? quæ tandem ea est disciplina, ad quam me deducas, si ab hac abstraxeris? vereor, ne subarroganter facias, si dixeris tam. atqui ita dicas, necesse est. Neque verò tu solus, sed me ad suam quisque rapiet. Age, restituro Peripatetici, qui sibi cum oratoribus cognitionem esse, qui claros viros à se instructos dicant tempore rexisse: sustinero Epicureos: tot meos familiares, tam bonos, tam inter se amantes viros. Diodoro quid faciam Stoico, quem à puero audivi? qui mecum vivit tot annos? qui habitat apud me? quem & admiro, & diligo? qui ista Antiochea contemnit? Nostra, iniquis, sola vera sunt. Certe sola, si vera, *plura enim vera discrepantia esse non possunt*. Utrum igitur nos impudentes, qui labi nolumus: an illi arrogantes, qui sibi persuaserint, scire se solos omnia? Non me quidem, inquit, sed sapientem dico scire. Optimè: nempe ista scire, quæ sunt in tua disciplina. Hoc primum quale est, à non sapientem explicari sapientiam? sed discedamus à nobismetipsis: de sapientia loquamur: de quo (ut sæpe jam dixi) omnis hæc quæstio est. In treis igitur partibus & à plerisque, & nobismetipsis distributa sapientia est. primum ergo, si placet, quæ de natura rerum sunt quæsitæ, videamus: velut illud ante. Estne quisquam tanto inflatus errore, ut sibi se illa scire persuaserit? non quæro rationes, eas, quæ ex conjectura pendunt: quæ disputationibus huc, & illuc trahuntur, nullam adhibent persuadendi necessitatem. Geometre provideant, qui se profitentur non persuadere, sed cogere: & qui omnia vobis, quæ describunt, probant, non quæro ex his illa initia mathematicorum: quibus non concessis, digitum progredi non possunt. Punctum esse, quod magnitudinem nullam habeat. Extremitatem, & quasi librammentum, in quo nulla omnino crassitudo sit, liniammento sine ulla latitudine earentem. Hæc cum vera esse concessero: si adjiciam jurandum sapientemne prius, quam Archimedes eo inspectante rationes omnes descripserit eas, quibus efficitur, multis partibus solem majorem esse, quam terram, juraturum putas; si fecerit: solem ipsum, quem deum censeret esse, contemserit. Quod si geometricis rationibus non est crediturus, quæ vim assensum in docendo, vos ipsi ut dicitis: nam illa longe aberit, ut argumentis credat philosophorum: aut, si est crediturus, quorum potissimum? omnia physicorum licet explicare, sed longum est, quæro tamen, quem sequatur. Finge aliquem nunc fieri sapientem, nondum esse: & quæ potissimum sententia melius eliget disciplinam? etiam quam eumque eliget, insipiens eliget. Sed sit ingenio divino, quem unum è physicis potissimum probabit? nec plus uno poterit, non persequor quæstiones infinitas: tantum de principiis rerum, è quibus omnia constant, videamus quem probet. est enim inter magnos homines summe diffensio Princeps Thales, unus è septem, cui sex reliquos & consensisse primos ferunt; ex aqua dixit constare omnia.

Xxx 3 At

1. *Unde dicitur à se esse* Videtur velle, esse spiritum, certe non comparat in Pal. sec. qui tamen habet illud à se esse.
2. *Non facimus, nam tam vera, etc.* Pal. sec. non facimus, nisi: tam vera, etc. quod malim.
3. *Sed mihi minus est; tale verum.* Locus vexatissimus representavi quod erat in Pal. prim. neque abibat sec. quam quod is, sed mihi minus est tale verum: volebatque alium istud Turnebus lib. xv. Advers. cap. 18. à primo videtur stare codex S. Victoris; neque recedit editio Victoriana. Aldus senior expressit; sed nihil minus: quod est tale verum. Junior; sed nihil minus: quod est tale verum: vulgatur ferè: sed nihil minus: quod est tale. Lambinus maluit; sed nihil minus: est tale verum: cuius tamen adear notas, qui videre vult andabatam pugnantem cum umbra divini planè Turnebus.
4. *Itaque in cognitis u. mirum assentiar.* S. Victoris & Pal. sec. minus: adeo et non omnino absurdè Lambinus, itaque incognita nimirum assentiar. sed non ideo tamen idem inferre debebat latifundis auctoritas.
5. *Et qui omnia vobis qua defensionis prius habent* Sic Pal. prima. & S. Victoris

ris, item Lamb. editio. aliter; & quia omnia vobis, quomodo Pal. sec. Gellius coniebat; regni omnia vobis qua def. probant.

6. *Sic, in amens hoc illa, etc.* Sic editus à Victorio; neque alioque Pal. prim. nam sec. sic. *Liniammento sine*, vulgata, sic. *Liniammento sine* illa, etc. quomodo & scripsit S. Victoris.

7. *Si adjiciam jurandum.* Sic omnes edd. ante P. Manuzium, it enim conjecturam suam admittit adigam; quem secutus & Lambinus. MS. nostri tres sunt pro vulgata; ita tamen ut habeant adjiciamne jurandum.

8. *Quæ potissimum sententia melius eliget disciplinam?* Liber S. Victoris quæ potissimum sententiam melius eliget, nisi à disciplinam? Pal. prima, quæ potissimum sententia melius eliget disciplinam? sec. quæ sententia melius eliget à disciplinam. forte quæ sententia potissimum eliget melius? disciplinam esse quamcumque eliget, etc.

9. *Cunctis se primas.* Ita dicitur liber m. Cyriacii, si fides Mich. Beuto. & accedit alioquin codex S. Victoris, in quo cunctis se primas. nam vulgè. *non esse primas.* alterum illud coniecerat olim P. Manuzius, namque intulerat in editionem suam Lambinus.

At hoc Anaximandro, populari, & sodali suo, non persuasit. is enim *infinitatem naturam* dixit esse e qua omnia generentur. post ejus auditor Anaximenes, *infinitum aera*: sed ea, quae ex eo orientur, definita: gigni autem terram, aquam, ignem, tum ex his omnia: Anaxagoras, *materiam infinitam*: 1 sed ex ea particulas simileis inter se minutas; eas primum confusas, postea in ordinem adductas à mente divina: Xenophanes paulo etiam antiquior, unum esse omnia, neque id esse mutabile, & id esse *deum*, neque natum usquam, & sempiternum, conglobata figura: Parmenides, *ignem*, qui moveat terram, quae ab eo formetur: Leucippus, *plenum, & inane*: Democritus huic in hoc similis, uberior in ceteris: Empedocles, haec pervulgata. & nota quatuor: Heraclitus, *ignem*; Melissus, hoc, quod esset *infinitum, & immutabile, & fuisse semper, & fore*. Plato *ex materia* in se omnia recipiente, mundum esse factum censet à deo sempiternum. 3 Pythagorei, *ex numeris, & mathematicorum* initiis proficisci volunt omnia. Ex his eligit vester sapiens unum aliquem, credo, quem sequatur; ceteri tot viri, & tanti, repudiati ab eo, condemnatique disciunt. Quamcumque verò sententiam probaverit, eam sic animo comprehensam habeat, ut ea quae sensibus; nec magis 4 approbabit nunc lucere, quam, quoniam Stoicus est; hunc *MUNDUM ESSE sapientem*, habere mentem, quae se, & ipsum fabricata sit, & omnia moderetur, moveat, regat. Erat persuasum etiam, solem, lunam, stellas omnes, terram, mare, deo esse, quod quaedam animabilis intelligentia per omnia ea permeet, & transeat: fore tamen aliquando, ut omnis hic mundus ardere deslagret. Sint ista vera: (vides enim jam me fateri aliquid esse veri) comprehendere ea tamen, & percipi nego. cum enim tuus iste Stoicus syllabatum tibi ista dixerit; veniet flumen orationis aureum fundens Aristoteles, qui illum *desistere* dicat: neque enim ortum esse unquam mundum, quod nulla fuerit, 5 novo consilio inito tam praecleari operis inceptio, & ita eum esse undique aptum, ut nullo vis tantos queat motus, mutationemque moveri, nulla senectus diuturnitate temporum existeret, ut hic ornatus unquam dilapsus occidat. Tibi hoc repudiare, illud autem superius, 6 sicut caput, & famam tuam, defendere necesse erit: mihi, ne ut dubitem quidem, relinquatur? ut omitam levitatem temere assentientium, quanti libertas ista aestimanda est, non mihi necesse esse, quod tibi est? Cur deus, omnia *nostris causis* cum faceret (sic enim vult is) tantam vim nativam, viperarumque fecerit? cur mortifera tam multa perniciose terra, marique disperserit? negatis haec tam pollice, tamque subulter effici potuisse sine *divina aliqua solertia*, cuius quidem vos maiestatem deducitis ulque ad apium, summicarumque perfectionem: usetiam inter

deos Myrmecides aliquis 7 minorum opusculorum fabricator, fuisse videatur. Negas sine deo posse quidquam? Ecce tibi è transverso Lampiscenus Strato, qui det illi deo immunitatem: magni quidem muneris, sed cum sacerdotibus deorum *valuationem* habeant, quanto est æquius habere ipsos deos? negat opera deorum se uti ad fabricandum mundum, quaecumque sint, docet omnia esse effecta naturae nec, ut ille, qui asperis, & lavibus, & hamatis, uncinatisque corporibus concreta haec esse dicat, interfecto inani somnia censet haec esse Democriti, non docentis, sed optantis. ipse autem singulari mundi parteis persequens, quidquid aut sit, aut fiat, naturalibus fieri, aut factum esse docet ponderibus, & motibus. Sic ille & deum opere magno liberat: & me timore Quis enim potest (cum existimet à deo se curari) non & dies, & noctes divinum numen horrere? & si quid adversi acciderit (quod cui non accidit?) extimescere, ne id jure evenerit? Nec Straton tamen assentior: nec verò tibi, modo hoc, modo illud probabilius videatur. Latent ista omnia, Luculle, crassius occultata, & circumfusa tenebris, ut *NULLA ACIES HUMANI INGENII* tanta sit, quae penetrare in caelum, terram intrare possit. corpora nostra non novimus: qui sint situs partium; quam vim quaeque pars habeat, ignoramus. itaque medici ipsi, quorum intererat ea nosse, 8 aperuerunt, ut viderentur. nec eo tamen ajunt 9 empirici notiora esse illa: quia possit fieri, 10 ut patefacta, & detecta *mutentur*. Sed equid nos eodem modo rerum naturas perscrutare, aperire, dividere possumus, ut videamus, terra penitusne delixa sit, & quasi radicibus suis hæreat, an *media* pendeat? Habitari ait Xenophanes in luna, eamque esse terram multarum urbium & montium, portenta *videntur*: sed tamen neque illi, qui dixit, jurare posset ita se rem habere, neque ego. Nonne etiam dicitis esse 11 è regione nobis, è contraria parte terrae, qui adversis vestigiis stent contra nostra vestigia, quos *Antipodas* vocatis? cur mihi magis succentis ista non aspemur, quam eis, qui, cum audiunt, desipere vos arbitrantur? 12 Nicetas Syracusius, ut ait Theophrastus, caelum, solem, lunam, stellas, superis denique omnia, stare censet: neque praeter terram, rem ullam in mundo moveri: quae cum circum axem se summa celeritate convertat, & torqueat, eodem effici omnia, 13 quasi stante terra caelum moveretur. atque hoc etiam Platonem in Timaeo dicere quidam arbitrantur, sed paulo obscurius. Quid tu epicurei loquere, putas solem esse tantulum? 14 Ego ne vobis quidem innotum sed & vos ab illo irridemini: & ipsi illum vicissim eluditis. Liber igitur à tali irrisione Socrates, liber Aristochius, qui *nihil istorum sine putat posse*. Sed redeo ad animum, & corpus. Satisne tandem ea nota sunt nobis, quae *per totam naturam* sit, quae *veniam*

1. Sed in ea particulas.] Vulgati: sed eas particulas similes inter se, & minutas. verum altera lectio perit in Pall. & edit. Vict. neque recedi. S. Victoris membrana, quam quod edita est.
 2. Naturam usquam.] S. Victoris, cum ista signa.] Est à Pall. nostrum, cui accedit etiam editio Victoris, nisi quod ea amplius *usquam* quidquam.
 3. Pythagorei & numeris.] Pall. & publicati à Victorio, non agnoscent partem usquam.
 4. Apprehendi vult lucere, quam quoniam Stoicus esse.] Sic Victoris etiam editio, sed Pall. prim. habet, *apprehendi*. Non lucere quoniam Stoicus esse, sed hoc mundum.] Sec. *apprehendi* non lucere, quam quoniam Stoicus esse.]
 5. Nova consilio inito.] Sic & editio Victoris, ne quis putet Lambini esse. Palatinus tamen addit: *ent vulgat*. in quibus signa S. Victoris habet *novam* virgula una, quaeque superiacente.
 6. Sicut caput & famam tuam defendere.] Pal. sec. *sicut caput & famam tuam* defendere.
 7. Minorum opusculorum.] Pal. sec. & S. Victoris *minorum* cor.]
 8. Aperuerunt ut viderentur.] Est à Pall. & editione Victoris *publi-*
 9. Empirici notiora esse.] Sic emendavit primus Turnebus lib. xliii.

cap. 18. Advers. ne quis Lambino adscribat, sibi id arroganti. Et verò ita scribitur in S. Victoris libro non empirici, ut ferè vulgatur, quod cum & relict in Pall. videndum an non fuerit, empirici à Nicetas, &c.
 10. Ut patefacta & detecta mutentur.] Volor an S. Victoris *de*, haec quod mihi placet, licet maluerit Gulrelinus reformari in *mutentur*. haec non recepta vox inoptissima est.
 11. E regione nobis, è contraria parte terra.] Pal. sec. in *regione*, adeo ut dubites, partium sitne potius, è regione nobis, an è contraria parte terra; licet utrimque proci pie pro tali Lamb. nos.
 12. Nicetas.] Ita duo eod. scriptis, quos Gulrelinus citat, quomodo emendandum putabant Othavii Ferrarius apud P. Manutium, Adr. Turnebus lib. xvi. Advers. cap. 8. Moretus lib. xi. Var. lect. cap. 14. Pal. secund. huic scripturae alludit in quo *Heu. etas. vulgg. Nicetas*.
 13. Quasi stante terra caelum moveretur.] S. c. Pall. & S. Victoris, item edd. Victoriana, vulgatur *palsim*, quae si haec, minus veniit.
 14. Ego ne vobis quidem innotum.] Sic Pall. neque dissentit S. Victoris, quam quod is, *ne ver.* Lambinus refragantibus mss. finxit nobis; *ignem & ne vobis quidem innotum, &c.* tanquam Ep. corus hæc loquatur, plane contra mentem & rationem orationis, si modo quidquam heic percipio.

rum? tenemusne quid animus sit? ubi sit? denique, sine, aut, ut Dicaercho v. sum est, ne sit quidem ulius? si est: treisne partes habeat, ut Platoni placuit, rationis, iræ, cupiditatis: an simplex, unusque sit? si simplex, utrum sit ignis an anima; an sanguis? an ut Xenocrates, mens nullo corpore? quod intelligi, quale sit, vis potest, & quidquid est, mortale sit, an aeternum? nam i. utraque in parte multa dicuntur. Horum aliquid vestro sapienti certum videtur: nostro, ne quid maxime quidem probabile sit, occurrit, ita sunt in plerisque contrariarum rationum paria momenta. Sin agis veredundus & me accusas, non quod tuis rationibus non assentiar, sed quod nullis vincam animum: cuique assentiar, deligam, quem potissimum? quem? Democritum? semper enim (ut scitis) studiosus nobilitatis fui. Urgebor jam omnium vestrum convicio. Tunc aut *inane* quidquam putes esse, cum ita completa, & conferta sint omnia, 2. ut & quod movebitur corporum cedat, & qua quidq; cessit, aliud illi subsecutur? aut *atomos* ulas & quib; quidquid efficiatur, illarum sit dissimilimum? aut sine aliqua *mente* rem ullam effici posse præclaram? & cum in uno mundo ornatus hic tam sit mirabilis, innumereabilis, supra, infra, dextra, sinistra, antè, post, alios dissimilis, alios ejusdemmodi mundos esse? & ut nos nunc 3. simus ad Baulos, Puteolosque videamus; sic innumereabilis paribus in locis esse, eisdem nominibus, honoribus, rebus gestis, ingenii formis, ataribus, eisdem de rebus disputantibus? & si nunc aut si etiam dormientes aliquid animo videre videamur, imagine extrinsecus in animos nostros per corpus irrumperet? Tu verò ista ne asseris, neve fueris commentitius rebus assensus, nihil sentire, est melius, quam tam prava sentire. Non ergo id agitur, ut aliquid alienum meo comprobem, quæ tu vide, ne *impudenter* etiam postules, non solum arroganter: præsertim cum ista tua mihi ne probabilia quidem videantur nec enim *divinationem*, quam probatis, ullam esse arbitror: *fatuusque* illud etiam, quo omnia contineri dicitis, contemno, ne exdificatum quidem hunc mundum divino consilio existimo, atque haud scio, an ita sit. Sed cur rapior in invidiam? Licetne per vos nescire, quod nescio? an Stoicis ipsis inter se disceptare, mihi cum his non licebit? Zenoni, & reliquis fere Stoicis *alios* videtur summus deus, mente præditus, qua omnia regantur. Cleanthes, qui quasi majorum est gentium Stoicus, Zenonis auditor, *Solem* dominari, & rerum potiri putat, iraque cogimus disensione sapientum, dominum nostrum ignorare, quippe qui nesciamus, Soli, an Ætheri serviamus. Solis autem magnitudo (ipse enim hic radiatus me intueri videtur) admonet, ut *cr. brd* faciam mentionem sui. 4. Vos ergo hujus magnitudinem quasi decempeda (hinc enim me quasi malis architectis mensura vestra nego hoc) *permenii* refertis, ergo credere dubium est, uter nostrum sit, leviter ut dicam, *vetecundior*? neque tamen istas quaestiones physicorum, exterminandas puto, est enim *animorum, ingeniorumque naturale quoddam quasi pabulum, consideratio, contemplatioque natura*: erigimur; 5. latiores fieri videmur; humana despiciamus: cogitantesque supera, atque cælestia, hæc nostra, ut exigua, & minima, contemnimus, indagatio ipsa rerum ium maximarum, tum

etiam occultissimarum, habet oblectationem, si verò aliquid occurrer, quod verisimile videatur; *humanissima* complectur animus *vol. parit.* Quæret igitur hæc & veteres sapiens & hic noster: sed veteres, ut assentiantur, credat, affi. mei. nollet, ut vereatur temere opinari. præclareque agi secum putet, si in ejusmodi rebus, *verisimile quod sit*, invenerit. Veniamus nunc ad bonorum, malorumque notionem, sed paululum antè dicendum est, non mihi videntur considerare, 6. cum physica ista valde affirmant, eorum etiam rerum auctoritatem, si quæ illustriores videantur, amittere, non enim magis assentiuntur, neque approbant lucere nunc, quam cum *cornix ceciderit*, tum aliquid eam aut jubere, aut vetare, nec magis affirmabunt, signum illud, si erunt mensi, sex pedum esse, quam solem, quem metiri non possunt, plus quam duodeviginti partibus majorem esse quam terram. Ex quo illa conclusio nascitur: si *sol* quantum sit, percipi non potest, qui ceteras res eodem modo, quo magnitudinem solis, approbat, is eas res non percipit, magnitudo autem solis percipi non potest, qui igitur approbat quasi percipiat, nullam rem percipit. Responderint, posse percipi, quantum sol sit, non repugno, dummodo eodem pacto cetera percipi, comprehendique dicant, nec enim possunt dicere, aliud alio magis, minusve comprehendi: quoniam omnium rerum una est definitio comprehendendi. Sed quod coeperam: Quid habemus in rebus bonis, & malis explorati? nempe fines constituendi sunt, ad quos & bonorum & malorum summa referatur, *Qua* de re est igitur inter summos viros major dissensio? & omitto illa, quæ relicta jam videntur, & Herillum, qui in *cognitione, & scientia* summum bonum ponit, qui cum Zenonis auditor esset, vides quantum ab eo dissenserit, & quam non multum à Platone Megarici quorum fuit nobilis disciplina, cujus, ut scriptum video, princeps Xenophanes, quem modo nominavi: deinde eum secuti, Parmenides, & Zeno: itaque ab his 7. Eleatici philosophi nominabantur, post Euclides, Sociatis discipulus, Megareus: à quo idem illi Megarici dicti: qui id bonum solum esse dicebant, quod esset *unum, & simile, & idem semper* h quoque multa à Platone. A Menedemo autem, quod d. Eretrias fuit, Eretriaci appellati: quorum omne bonum in mente positum, & mentis acie, qua verum cerneretur, illis similia, sed, opinor, explicita uberius & ornatus. Hos si contemnimus, & jam abjectos putamus; illos certe minus despiciere debemus, Aristonem, qui cum Zenonis fuisset auditor, re probavit ea, quæ ille verbis: *nihil esse bonum, nisi virtutem*: neque malum, nisi quod virtuti esset contrarium, in mediis ea momenta, quæ Zeno voluit, nulla esse censuit. Hinc summum bonum est, in his rebus *neutræ in partem moveri*: quæ à *Δυσποία* ab ipso dicitur. Pyrrho autem, *ea ne sentire quidem sapientem, quæ à *πυρρῷ* nominantur*. Has igitur tot sententias ut omit- tamus; hæc nunc videamus quæ *du*, multumque defensa sunt. Alii *voluptatem*, finem esse voluerunt: quorum princeps Aristippus, qui Socratem audierat unde Cyrenai- ci post Epicurus: cujus est disciplina nunc vortior: neque tamen cum Cyrenais de ipsa voluptate consentiens, *voluptatem autem, & bonitatem finem esse* Callipho censuit;

XXX 4

vacare

1. Utraque in parte multa dicuntur. Sic meliores mss. nam Pall. prim. utramque in parte.

2. Ut & quidam mss. ut, &c. Nihil iuvant mss. nostri; nisi quod detegant Lambini, conjuncti autem ineptissimi: qui pro omnia habent vulgatis similia, nisi quod Pal. sec. & S. Victoris, non agnoscant partem colam.

3. Simus ad Baulos, Puteolosque videamus; sic. Ita Palat. sec. & membrana S. Victoris, male vulgati sumus; pejus illi Critici, qui videamus ideo mutant in videmus.

4. Ut ergo hujus magnitudinem, quasi decempeda (hinc.) Lambinus at- tipuit debilem conjecturam P. Mannti; quam admirabilem indigitat

Bruus, sed malo sanè lectionem hanc vulgatam, nostra interpunctio- ne Moravi solemodo vis in ergo volentibus Pall. & editione Vi- ctoriana, quod si tollitur hinc, resultat sententia meo animo egegens.

5. Latini fere videmus. Lectio communis *latior*, sed aliorum est, in Pall. & editis à Victorio, longe aptius quam *aliorum*, quod ex uno libro cretat Lambinus.

6. Cum Physici. Sic nostri mss. etes & editi à Victorio, npp *Physica*, quod habent vulgati.

7. Eleatici Philosophi. Hæc jam est quasi recepta lectio, sed ea vi- tam dedit P. Victorius libro x. Var. lect. cap. 17. antea excedebatur *Berrius*, neque aliter ut p. mss. nostrorum.

quod omni molestia, Hieronymus: hoc idem cum honestate, Diodorus. ambo hi Peripatetici. *Honeste autem vivere*, euentem rebus iis, quas primas homini natura conciliet, & vetus Academia censuit, ut indicant scripta Polemonis, quem Antiochus probat maximè, & Aristoteles: ejusque amici nunc proximè videntur accedere. Introducebat etiam Carneades, non quò probaret, sed ut opponeret Stoicis, summum bonum esse, frai iis rebus, quas primas natura conciliauisset. *Honestum* autem, quò ducatur à conciliatione nature, Zeno statuit finem esse bonorum: qui inventor, & princeps Stoicorum fuit. Jam illud peripateticum est, omnibus iis finibus bonorum, quos exposui, malorum finis esse contrarios. Ad vos nunc refero, quem sequar? modò ne quis illud tam ineruditum, absurdumque respondeat: *Quemlibet, modò aliquem*. Nihil potest dici inconsideratius. Cupio sequi Stoicos. licetne? omitto peripateticum Aristotelem, meo iudicio in philosophia propè singularem; peripateticum Antiochum, qui appellabatur Academicus: erat quidem si perpauca mutauisset, germanissimus Stoicis, erit igitur res jam in discrimine. a nam aut Stoicus constituitur sapiens, aut veteris Academiae utrumque non potest, est enim inter eos non de *germinis*, sed de tota *possessione* contentio. nam omnis ratio vitæ definitione summi boni continetur: de qua qui dissident, de omni ratione vitæ dissident, non potest igitur uterque esse sapiens, quoniam tantopere dissentiant, sed alter, si Polemonis peccat Stoicis, rei falax assentens, vos quidem nihil dicitis à sapienter tam alienum esse: si vera sunt Zenonis, eadem in veteres Academicos, Peripateticosque dicenda. Hic igitur neutri 3 assentens si numquam, uter est prudentior? Quid, cum ipse Antiochus dissentit quibusdam in rebus ab iis, quos amat, Stoicis? nonne indicat 4 non posse illa probanda esse sapienter? Placet Stoicis *omnia peccata esse paria*, at hoc Antiocho vehementissimè displicet. liceat tandem mihi considerare, utram sententiam sequar. 5 Præcède, inquit: statue aliquando quidlibet. quid? quæ dicuntur quidem & aera mihi videntur in utramque partem, & paria. nonne caveam, ne scelus faciam? scelus enim dicebas esse, Luculle, dogma prodere, contineo igitur me, ne incognito assentiar: quod mihi tecum est dogma commune. Ecce multo major etiam dissensio. Zeno in una virtute positam beatam vitam patat, Quid Antiochus? Etiam, inquit: beatam, sed non *bestiam*. Deus ille, qui nihil censuit deesse virtuti: homuncio hic, qui multa putat præter virtutem homini partim cara esse, partim etiam necessaria. Sed ille vereor ne virtuti plus tribuat, quam natura patitur, præsertim Theophrasto multa diserte, copioseque dicente. & hic metuo, ne vix sibi constet: qui cum dicat esse quædam & corporis, & fortunæ mala, tamen eum, qui in his omnibus sit, beatum fore censet, si sapiens sit. Distractor: cum hoc mihi probabilius, tum illud videtur: & tamen, nisi alterutram sit, virtutem jacere planè puto. Verùm in his discrepant. Quid illud? In quibus consentiunt, eum pro veteris probare possumus? *Sapientis animum nunquam neceppiditate morari, nec lætitiâ efferi*. Age, hæc probabilia sanè sunt: num etiã illa? *numquam temere, numquam dolere, sapiensne non timeat? nec, si patria deleatur, non doleat? Satis darum: sed Zenoni necessarium: cui, præter honestum, nihil est in bonis: tibi verò, Antioche, mini-*

mè; cui, præter honestatem, multa bona: præter turpitudinem, multa mala videntur: quæ & venientia metuat sapiens necesse est, & venisse doleat. Sed quæro, quando ista fuerint ab Academia veteri decreta, ut animum sapientis comoverit, & conturbari negare? mediocritates illi probabant, & in omni permutatione naturale volebant esse quendam modum, legimus omnes Crantoris, veteris Academici, De *lustu*. est enim non magnus, verum aureolus, & ut Tuberoni Panætius præcipit, ad verbum ediscendus libellus. Atque illi quidem etiam utiliter à natura dicebant permutationes istas animis nostris datas, metum cavendi causa: misericordiam, agritudinemque, clementiam, ipsam iracundiam, fortitudinis quasi cotem esse dicebant: rectè, secusne, aliàs viderimus; atrocitas quidem ista tua quo modo in veterem Academiam irruerit, nescio, illa verò certe non possum, non quò mihi displiceant: sunt enim Socratica pleraque mirabilia Stoicorum, quæ *de ipse dea* nominantur: sed ubi Xenocrates, ubi Aristoteles ista tetigit: hos enim quasi eosdem esse vultis. illi utquam dicebant, *SAPIENTER SOLOS REGES? SOLOS DIVITES? SOLOS FORMOSOS? OMNIA, quæ ubique essent, sapientis esse neminem consulem prætorem, imperatorem, nescio an ne quinquevirum quidem quemquam, nisi sapientem? postremo, solum civem, solum liberum? insipientis omnes, peregrinos, exules, servos, furiosos? denique scripta Lycurgi, Solonis, duodecim tabulas nostras, non esse leges? ne urbes denique, aut civitates, nisi quæ essent sapientium? Hæc tibi, Luculle, si es assensus Antiocho, familiari tuo, tam sunt defendenda, quam mania: mihi autem, *bono modo*: tantum, quantum videbitur. Legi apud Chitomachum, cum Carneades, & Stoicus Diogenes ad senatum in Capitolio starent; A. Albinum, qui tum, P. Scipione, & M. Marcello eos s. prætor esset, cum avo tuo, Luculle, consul fuit, doctum sanè hominem, ut indicat ipsius historia, scripta Græcè, jocantem dixisse Carneadi: *ego tibi, Carneade, prætor esse non video, quia sapiens non sum: & nec hæc urbs, nec in ea civitas*. Tum ille, huic Stoico non videtur, Aristoteles, aut Xenocrates, quos Antiochus sequi volebat, non dubitavisset, quin & prætor ille esset, & Roma urbs, & eam civitas incoleret: sed ille, noxter est planè, ut supra dixi, Stoicus perpauca balbutiens. Vos autem mihi veremini, ne labor ad opinionem, & aliquid asciscam, & comprobem incogitatum, quod minimè vultis quid consilii datis? testatur sæpe Chrysippus, treis solas esse sententias, quæ defendi possint, de finibus bonorum: circumcidit, & amputat multitudinem, aut enim *honestatem esse finem, aut voluptatem, aut utrumque*, nam qui summum bonum dicant id esse, si *vacemus omni molestia*, eos invidiosum nomen voluptatis fugere: sed in vicinitate versari, quod facere eos etiam, qui illud idem cum honestate conjungerent: nec multo secus eos, qui ad honestatem *prima natura commoda* adjungerent. Ita treis reliquit sententias, quas putet probabiliter posse defendi: sanè ita, quæ quædam à Polemonis, & Peripateticorum, & Antiochi finibus non facile divellor: neque quidquam habeo ad hoc probabilius: verum tamen video, quid *SVAVITER VOLVPTAS SENSIBVS NOSTRIS BLANDIATVR*. 7 labor, ut assentiar Epicuro, aut Aristippo, revocet virtus, vel potius reprehendat manu: pecudum illos motus esse dicit: hominem jungit deo. possum esse medius, ut quoniam*

1. Germanissimum Stoicis.) Vulgari Stoicis, sed aliorum est in nostris libris, & editione Victorii.

2. Num autem Stoicis constitutum sapienter.) S. Victorii Stoicorum consideratur sap. & vero vox consideratur hoc minimè necesse.

3. Assentens si nunquam uter est prudentior.) Nihil juvant nostri, nisi quatenus sic assentienter; & uter scriptum ut, cum virgula superjacente. P. Manutius conjicit, assentienter si utriusque, uter, &c. nam Lambini hæsiolatio, interponens tres quatuor voces, prolixè misformanda est.

4. Non posse illa probanda esse.) P. Manutius reposuit ex antiquis, inquit, libro probabilia, sed nostri sunt pro vulgato.

5. Præcède, inquit.) Pal. præcède inquit, sic. præcède quidlibet, quid quæ dicuntur, &c. Pal. sic. quidlibet: quæque dicuntur, &c. forsan molius.

6. Nec hæc urbs, nec in ea civitas.) Pal. sic. nec hæc urbs, nec in ea.

7. Labor, ut assentiar.) Est à conjectura P. Manutii, prius enim, labor, neque aliter Pall. nam S. Victorii, labor, forsan fuit, labor ut ut nam labor hæc minus convenit, quòd præcèsse, non facile divellat, ut re-
s. 407

niam Aristippus, quasi animum nullum habeamus, corpus solum tuetur: Zeno, quasi corporis simus expertes, animum solum complectitur: 1 aut Calliphontem sequar; ejus quidem sententiam Carneades ita studiosè defendebat, ut eam probare etiam videretur, quamquam Clitomachus affirmabat, nunquam se intelligere potuisse, quid Carneadi probaretur. Sed, si ipsum finem velim sequi, nonne ipsa severitas, & gravis, & recta ratio mihi obversetur? 2 tu, cum non restas in voluptate contentenda consistat, honestatem cum voluptate tanquam hominem cum bestia, copulabis? Unum igitur par, quod depugnet, reliquum est, voluptas cum honestate, de quo Chryssippo fuit, quantum ego sentio, non magna contentio. alterum si sequar, multa sunt, & maxime communitas cum hominum genere, caritas, amicitia, justitia, reliquæ virtutes: quarum esse nulla potest, nisi erit gratuita, nam quæ voluptatis, quali mercede aliqua, ad officium impellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio, si mulatioque virtutis: Audi contra illos, qui nomen honestatis à se ne intelligi quidem dicant, nisi forte quod gloriosum sit in vulgus, id honestum velimus dicere: fontem omnium bonorum in corpore esse, hanc notam, hanc regulam, hanc præscriptionem esse naturæ, à qua qui aberravisset, eum nunquam, quid in vita sequeretur, habiturum. 3 Nihil igitur me putatis, hæc & alia innumera bilia cum audiam, moveri? tam me vobis, quam tu, Luculle: neque me minus hominem, quam te putaveris. Tantum interest, quod tu, cum es commotus, acquiescis, assentiris, approbas; verum illud, certum, comprehensum, perceptum, satum, firmum, fixum fuisse vis: deque eo nulla ratione neque pelli, neque moveri potes. ego nihil ejusmodi esse arbitror, cui si assensus sum, non assentiar sæpe falsè, quoniam vera à falsis nullo discrimine separantur, præsertim cum judicia ista dialecticæ, nulla sint. Venio enim jam ad tertiam partem philosophiæ, aliud judicium Protagoræ est, qui putat id esseque verum esse, quod cuique videtur; aliud Cyrenaicorum: qui præter permutationis internas, nihil putant esse judicii: aliud Epicuri, qui omne judicium in sensibus, & in rerum notitiis, & in voluptate constituit. Plato autem omne judicium veritatis, veritatemque ipsam, abductam ab opinionibus, & à sensibus cogitationis ipsius, & mentis esse voluit. Numquid horum probat noster Antiochus? ille verò ne majorum quidem suorum. ubi enim aut Xenocratem sequitur, cujus libri sunt de ratione loquendi multi, & multum probati? aut ipsum Aristotelem, quo profectò nihil est acutius, nihil politius? à Chryssippo pectus nunquam. Qui ergo Academi appellamur? an abutimur gloria nominis? aut cur cogimur eos sequi, qui inter se dissident? In hoc ipso, quod in elementis dialectici docent, quo modo judicare oporteat, verum, falsumne sit, si quid ita connexum est, ut hoc: Si dicitur, licet: quanta contentio est? aliter Diodoro, aliter Philoni, Chryssippo aliter placet. Quid? cum Cleanthe, doctore suo, quam multis rebus Chryssippus dissidet? quid? duo vel principes dialecticorum, Antipater, & Archidemus, opiniosissimi homines, nonne multis in rebus dissentiant? Quid me igitur, Luculle, invidiam, & tamquam in canis orans vocas? & quidem, ut seditio-

si tribuni solent, *occludi tabernæ jubet*? quod enim spectas illud, cum artificia tolli quereris à nobis, nisi ut opifices concitetur? qui si undiq; omnes convenierint, facile contra vos incitabuntur. expromam primum illa invidiosa, quod eos omnes, qui in concione stabunt, *exules, servos, infanos* esse dicatis: deinde ad illa veniam, quæ jam non ad multitudinem, sed ad vosmet ipsos, qui adestis, pertinent. negant enim vos Zeno, negat Antiochus *sic quidquam*, quo modo? inquit. nos enim defendimus, etiam insipientem multa comprehendere. At scire negatis quemquam rem ullam, nisi sapientem, & hoc quidem Zeno gestu conficiebat, nam, cum extensis digitis adversam manum ostenderat, *visum*, inquebat, *hujusmodi est*. deinde, cum paululum digitos constrinxerat, *assensus hujusmodi*. tum cum planè compresserat, pugnumque tegerat; *comprehensionem* illam esse dicebat. quæ ex similitudine etiam nomen ei rei, quod antè non fuerat, *κατάληψις* imposuit, cum autem laxam manum admovebat, & illum pugnum acerbè, vehementerque compresserat, *scientiam talem esse* dicebat: cuius compotem, nisi sapientem, esse neminem. Sed, qui sapiens sit, aut fuerit, ne ipsi quidem solent dicere. Ita tu nunc, Catule, lucere nefcis; nec tu Hortensii, in tua villa nos esse. 4 Nam minùs hæc invidiosè dicuntur? nec tamen nimis eleganter: illa subtilius. Sed, quo modo tu, si nihil comprehendi posset, artificia concidere dicebas, neque mihi dabas, id quod probabile esset, satis magnam vim habere ad arteis: sic ego nunc tibi refero, *artem sine scientia esse non posse*. An pateret hoc Zenxis, aut Phidias, aut Polylectus, nihil te scire, cum in his esset tanta solertia? quod si eos docuisset aliquis, quam vim habere diceretur scientia, desinerent irasci? ne nobis quidem succenserent, cum didicissent id tollere nos, quod nunquam esset: quod autem satis esset ipsis, relinquere, quam rationem, majorum etiam comprobant diligentia: qui primum jurare ex sui animi sententia quemque voluerunt: deinde ita teneri, si sciens falleret, quod infscientia multa versaretur in vita: tum, qui testimonium diceret, ut arbitrari se diceret, etiam quod ipse vidisset: quæque jurati iudices cognovissent, & ut ea non esse facta, sed videri pronuntiarent. Verum, quoniam non solum nauta significat, sed etiam Favonius ipse insuffurat, & navigandi nobis, Luculle, tempus esse, & quoniam satis multa dixi, est mihi perorandum. posthac tamen, cum hæc queremus, potius de dissensionibus tantis summorum virorum differamus. de obscuritate naturæ, deque errore tot philosophorum, qui de bonis, contrariisque rebus tanto perè discrepant, ut cum plus uno verum esse non possit, facere necesse sit tot, tam nobileis disciplinas; quam de oculorum, sensuumque reliquorum mendaciis, & de forte, aut pseudomono: quas plagas ipsi contra se Stoici texuerunt. (k) Tum Lucullus, non molestè inquit, ferro, nos hæc contulisse. sæpius enim congregantes nos, & maxime in Tusculanis nostris, si qua videbantur, requiremus. (l) Optimè inquam. sed quid Catulus sentit? quid Hortensius? (m) Tum Catulus, egone, inquit? ad patris revolvor sententiam: quæ in quidem ille Carneadem esse dicebat, ut percipi nihil putem posse, assensurum autem non percepto, id est, opinaturum sapientem existi-

Xxx 5

1. *Aut Calliphontem sequar.* Vnus licet eorum additio redintegravit locum satis loxatum, siæ Pal. corail, sententia cum clarat vel ipsius anius testimonio fieri posse videretur. antea erat, ut Calliph. Lamb. qui heic eam particulam delere cupiebat, eæ suspensam; non videtur affectus mentem auctoris.
2. *Tantum honestas, &c.* Mâ nostri tres Ten; quod metatum ibat Gul. in Tuo non male.
3. *Nihil igitur me putatis.* Vult putatis; sed nostrum est in Pall. duobus & libro S. Vi. exhibetque editio Vi. securusque est in sua Camerarius. Supra quoque resposi sequentibus loco sequantur: auctoritate fortandem l. brezum.
4. *Nam minus hæc invidiosè dicuntur? nec tamen nimis elegantur.* Sic

Vi. ed. io, item Pall. ferè, & exemplar S. Vi. neque abijt Lambin. quam quod is tamen minus. vulg. Nam nimis hæc invidiosè dicuntur. hæc tamen optime eleg. nam aliter habent, & Camerarius & Sturmus.

5. *Ut ea non esse facta, sed ut videri pronuntiarent.* Sic nunc fere vulgatur. verum Aldus avus, & Vi. ediderant, ut essent facta, sed ut vid. pronuntiarentur; quomodo fere etiam mss. nostri; & videtur revocandum, certe utcumque illud pronunt. auctur. S. Vi. exemplar præferebat, ut non essent facta, sed ut videri pronuntiarentur.

6. *Navigandi nobis Luculle tempus esse.* Pal. sec. tempus est, unde fit, ut suspicet proxime sequentia: quoniam serm. multa d. xi. est mihi perorandum, promanasse non à fonte Ciceronis, sed lacus in librationem; honest. ad. ad. cementum magi. Rellorum. 2

existimem: sed ita, ut intelligat se opinari, sciatque nihil esse, quod comprehendit, & percipi potest: per ἴπρωχῆν illam omnium rerum comprobans, illi alteri sententia: nihil esse, quod percipi possit, vehementer assentior. (n) Habeo, inquam, sententiam tuam, nec eam admo-

dum asperror. Sed tibi quid tandem videtur, Hortensi? (o) Tum ille ridens; 3 Tollendum. (p) Teneo te, inquam, nam ista Academia est propria sententia. (q) Ita sermone confecto, Catulus remansit; nos ad naviculas nostras descendimus.

1. Sed ita ut intelligat se opinari, sciatque. Hæc est lectio recepta. à quo abire Vict. ediditque, ut si intelligat & verò Pal. sec. longius adhuc secedit à vulgatis, habetque: sed ita ut si intelligens opinarique, sciatque.
2. Puffi per ἴπρωχῆν illam, &c.) Turn. l. xvi. Advers. c. 18. emendam

per se: sic ἴπρωχῆν illam, &c. P. Man. puffi: quare ἴπρωχῆν. Lambin. puffi: ἴπρωχῆν enim illam. &c. nro nostri nihil variant.
3. Tollendum.) Sic Pall. & S. V. & Lamb. edidit. Tollendum, mallem ego tollendum.

M. TULLII CICERONIS
DE
FINIBUS
BONORUM ET MALORUM,
AD
BRUTVM,
LIBER PRIMVS.

SYNOPSIS.

a Philosophiam Latinam etiam lingua non minus ac Græca commodè tractari. In illa philosophia tractatione hoc potissimum quarè dignum: Quis sit finis, quod extremum, quod ultimum, quò sint omnia bene vivendi, recteque faciendi consilia referenda: quid sequatur natura ut summum ex rebus expetendis: quid fugiat ut extremum malorum: b. c. d. e. Epicurum quod atomos inducat, de forma nihil disserat: De atomorum motu, concussione, adhesionem, declinationem, puerilia multa adferat. Solem etiam magnitudine deat, quæ sit, vel paulo maiore aut minore. Quod cum Democrito introduceat visa & imagines: quæ idola nominat) quarum incussione videamus & cogitemus. Inquisitionem seu doctrinam mundos innumerabiles, qui & oriuntur & intereant quotidie. In secunda philosophia parte (quæ & de xxx) inermem & nudum esse Epicurum, qui definitiones tollat: nihil de dividendo, partimonia referre ad voluptatem capiendam, & dolorem fugiendum. h. ad s. Tum Tinquatus, pro Epicuro Ethicis disputans, Epicuro videtur summum bonum esse id, ad quod omnia referri oporteret, ipsum verò nunquam voluptatem ab eo constitui summum bonum: dolorem, summum malum. Ideo peritici, quod omne animal simul atque natum sit, nondum depravata ipsius natura voluptatem appetat, eaque gaudeat, dolorem aspernetur, ut summum malum. Id à natura & sensibus, imò & ratione ipsa concludi. Hoc autem qui de voluptate non idem sentiunt, quod Epicurus, eo facta quod à voluptatibus dolor plerumque sit, cum recte voluptate uti nesciant. Sapientem, pro tempore reserere quasdam voluptates: ut majores consequatur: perferre è contrario quosdam dolores, ut asperiores repellat. Ita Torquatum (à quo virtus sit) labores perulisse, ut laudem voluptate perfrueretur: & filium morte multasse, ut dolore suo ea voluptate omiffa, sanciret militari imperi disciplina, hoc est, ut ille minimo dolore majorem evitaret. Omni verò dolore carere, ex eo etiam summum bonum videri, quod qui animo & corpore prosperis fruatur voluptatibus, sic ut neque divinum munien horreat, nullo dolore nec impediante, nec impendente. Iste beatus ducendus: qui contra patitur, miser. Appetendi, refugiendi, agendi iustia aut à voluptate, aut à dolore proficifis: ad illa duo referri omnia. Summum igitur bonum esse, jucunde vivere. At enim sunt qui in virtute summum bonum constiituunt, male: inque enim virtutes quis expetit, nisi ut voluptatem efficiant. Epicurum eam voluptatem probare, ad quam sapientia perveniat: quæ una massiam, errorem, infestiam, naturam, formidinem cupiditates denique omnes, ad, àn, oras, disticta, bella, seditiones, quibus vita misera efficitur, tollat: fortiane in partem ferre doceat, quietem & tranquillitatem pariat. Hinc constare sapientiam, temperantiam, fortitudinem, iustitiam, omnes denique virtutes: sed & honorem ipsum summum bonum non esse, cum propter aliquid, hoc est, ut munditiam plurimum afferant & ut jucunde vivatur experiantur. Itaque summum bonum aliud nihil esse, quam cum voluptate vivere, voluptatem quidem ex corpore oriri, & ad corpus referri: sed animi multo majorem esse, quod cum animus prætorum & futuræ perspicit, instantem voluptatem majorem reddat. Qui hinc & quidem maximam animi & corporis voluptatibus, nunc animi dolore vacent, perfruantur, Epicuro beatos videri, & tamen ut jucunde vivi non potest, nisi sapienter, honestè, & iuste vivatur: ita, nec sapienter, honestè, iuste, nisi jucunde. Civitatem in seditione: domum in discordia beatam